

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA VÝCHOVY KE ZDRAVÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

na téma

Současný způsob života mladistvých a kriminalita mládeže

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Milada Krejčí, CSc.
Vypracoval: Libor Zadina.
Studijní obor: Výchova ke zdraví

České Budějovice, duben 2009

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA
ČESKÉ BUDĚJOVICE

FACULTY OF EDUCATION
DEPARTMENT OF HEALTH EDUCATION

BACHELOR THESIS

about

Current lifestyle of children and youth and juvenile delinquency

Supervisor: Assoc. Prof. Milada Krejčí, PhD.
Name of the author: Libor Zadina.
Field of study: Health Education

České Budějovice, April 2009

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

Název bakalářské práce: Současný způsob života mladistvých a kriminalita mládeže

Jméno a příjmení autora: Libor Zadina

Studijní obor: Výchova ke zdraví

Pracoviště: Katedra výchovy ke zdraví, Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Vedoucí bakalářské práce: doc. PaedDr. Milada Krejčí, CSc.

Rok obhajoby: 2009

Anotace: V mé práci jsem se chtěl zamyslet nad tím, jak v dnešní době žijí mladí lidé, s čímž bezprostředně souvisí i kriminalita mládeže. Obecně chování dětí a mládeže, které v mnoha případech bohužel překračuje normy společnosti (jak sociální, tak i normy trestní), je podmíněno multifaktoriálními vlivy, neexistuje jedna jediná příčina, ale všechny možné příčiny se doplňují a kumulují. Svoji práci jsem chtěl poukázat na tento ohromný problém dospívající mládeže. Mladí lidé ne jenom že se čím dál tím více oddalují od zdravého životního stylu, ale také více rozšiřují okruh osob potenciálních nositelů nebezpečí páčání trestné činnosti v budoucnosti. Toto téma je mi velice blízké a to z důvodu mého pracovního zařazení, či osobního života jako otec dvou dětí, jejichž vývoj a budoucnost mi není lhostejný. Můj výzkum pouze potvrdil současný trend vývoje dětí a mládeže. Mladiství žijí v převážné většině zcela nezdravě a jsou často aktéry sociálně-patologických jevů. Svoji práci jsem poukázal na tento obrovský problém a jen uvítám, kdyby nad mým zjištěním ne jen někdo zapřemýšlel, ale třeba i pokračoval v pozdějším výzkumu týkající se této problematiky.

Klíčová slova: delikvence, dítě, kriminalita, mládež, mladistvý, společnost, rodina, výchova, škola, zdraví

BIBLIOGRAPHIC IDENTIFICATION

Title of the thesis: Current Lifestyle of children and youth and juvenile delinquency

Name of the author: Libor Zadina

Field of study: Department of health education

Department: Department of health education, Faculty of education, University of South Bohemia České Budějovice

Supervisor: Assoc. Prof. Milada Krejčí, PhD.

Year of the presentation: 2009

Annotation: In my work I would like to analyze the way of life of contemporary young people as it is closely connected to their criminality. Generally, the behaviour of children or young people often exceeds norms of our society (social or punitive). It is caused by multifactorial influences. There is not a single cause but several different causes supplementing each other. By this work I would like to draw attention to this fundamental problem of adolescents. Young people are not only distancing from a healthy lifestyle but they are also broadening the group of people potentially committing criminal acts. This topic is very important to me due to my work and my role as a father of two children whose development is of a great importance to me. My research only confirmed current trend of child development. Young people are mostly living in unhealthy way and they often take part in social – pathological phenomena. I focused on this important problem and would be very pleased if someone not only thought about the problem but also continued the research.

Keywords: delinquency, child, criminality, youth (teen-agers), juvenile, association, family, education, school, health

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma „Současný způsob života mladistvých a kriminalita mládeže“ jsem vypracoval samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v referenčním seznamu.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 4. dubna 2009

.....

podpis

Rád bych touto cestou poděkoval doc. PaedDr. Miladě Krejčí, CSc. za odborné vedení a konzultace, které mi poskytla při vypracování mé bakalářské práce.

Dále bych rád poděkoval lékaři Psychiatrické léčebny v Havlíčkově Brodě prim. MUDr. Mariu Byssovi za pomocné cenné rady a doporučení a předsedkyni senátu soudu pro mládež, Okresního soudu v Havlíčkově Brodě JUDr. Haně Doubkové. V závěru bych rád poděkoval por. Bc. Janě Mazourové z Okresního ředitelství Policie ČR v Havlíčkově Brodě za poskytnuté statistické údaje.

OBSAH

1	ÚVOD	10
2	ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POJMŮ KRIMINALITY MLÁDEŽE	12
	2.1 Odborná terminologie.....	12
	2.2 Zákonná úprava kriminality mládeže.....	13
	2.2.1 Základní zásady zákona.....	13
	2.2.2 Právní omyl u mladistvých.....	15
	2.2.3 Opatření ukládaná delikventům.....	15
	2.2.4 Ochrana soukromí mladistvého.....	17
3	SOUČASNÝ ZPŮSOB ŽIVOTA MLADISTVÝCH	18
	3.1 Období dospívání.....	18
	3.2 Puberta.....	19
	3.3 Adolescence.....	21
4	FAKTORY A PŘÍČINY OVLIVŇUJÍCÍ CHOVÁNÍ MLÁDEŽE	23
	4.1 Dědičnost.....	23
	4.2 Sociální aspekty, rodina.....	24
	4.3 Sociální prostředí.....	29
5	KRIMINALITA MLÁDEŽE V ČESKÉ REPUBLICE	34
	5.1 Pojem, předmět a úkoly kriminologie.....	35
	5.2 Základní dělení druhů trestné činnosti mladistvých.....	38
	5.2.1 Majetková kriminalita.....	38
	5.2.2 Násilná kriminalita.....	39
	5.2.3 Mravnostní kriminalita.....	39
	5.2.4 Organizovaná kriminalita.....	40
	5.2.5 Návykové látky a kriminalita.....	41
	5.3 Kriminogenní skupiny a subkultury mládeže.....	42
	5.4 Delikvence a etnický původ.....	45
	5.5 Vliv médií.....	47
	5.6 Způsoby intervence.....	48
	5.7 Nároky práce s rizikovou mládeží.....	52
	5.8 Prevence kriminálního chování.....	55

6	METODOLOGIE	58
6.1	Cíle a úkoly práce.....	58
6.2	Výzkumné otázky.....	60
6.3	Metody výzkumu.....	62
6.3.1	<i>Obsahová analýza</i>	63
6.3.2	<i>Dotazování vlastní konstrukce z roku 2008</i>	64
6.3.3	<i>Statistická analýza</i>	64
6.3.4	<i>Případová analýza</i>	65
6.4	Organizace výzkumného šetření.....	71
6.5	Charakteristika souboru.....	73
7	VÝSLEDKY A DISKUZE	76
7.1	Výsledky a diskuze k dotazníku.....	76
7.2	Výsledky a diskuze ke statistickým přehledům.....	83
7.3	Výsledky a diskuze k celému výzkumu.....	89
8	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	101
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	104
10	PŘÍLOHY	105
	Příloha č. 1 Usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání mladistvého dle ust. §160 odst. 1 tr. řádu.	
	Příloha č. 2 Opatření policejního orgánu o přibrání znalců z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací dětská psychiatrie dle ust. § 105 odst. 1 tr. řádu.	
	Příloha č. 3 Návrh na podání obžaloby policejního orgánu na Okresní státní zastupitelství dle ust. § 166 odst. 3 tr. řádu.	
	Příloha č. 4 Obžaloba státního zástupce Okresního státního zastupitelství podaná dle ust. § 176 odst. 1 tr. řádu Okresnímu soudu na obviněného mladistvého.	
	Příloha č. 5 Poučení o ochraně soukromí mladistvých a nezletilých.	
	Příloha č. 6 Usnesení policejního orgánu o odložení věci ve smyslu ust. § 159a odst. 2 tr. řádu ve spojení s ust. § 11 odst. 1 písm. d) tr. řádu v důsledku nepřípustnosti trestního stíhání, neboť jde o osobu, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná.	

- Příloha č. 7 Předložení spisového materiálu policejním orgánem o prošetření činu jinak trestného, kterého se dopustila osoba mladší patnácti let.
- Příloha č. 8 Návrh na uložení opatření dle § 90 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže podaný Okresním státním zastupitelstvím Okresnímu soudu, soudu pro mládež.
- Příloha č. 9 Ukázka použitého dotazníku.

1 ÚVOD

V současném světě plném nevyřešených problémů a neustálých proměn má významné místo mladá generace. Dospívání je částí životní dráhy každého člověka. Všichni jím procházejí, všichni se s ním určitým způsobem vyrovnávají, ve všech lidech zanechává nějaké vzpomínky. Pro mnohé jedince znamenalo dospívání údobí nevyčerpatelné energie, hledání a poznávání. Na druhou stranu pro jiné to byla doba zraňující, bolestně prožívaná s řadou nedorozumění až traumat, konfliktů a nechtěných prožitých zážitků. Naproti tomu někteří dospělí se rozpomínají na dospívání jako na hezký a snadno plynoucí čas, bez vážných starostí a existenčních problémů. Jiní však přiznávají mnoho svých možností, kterých v tomto čase z různých důvodů nevyužili. Rovněž je také mnohdy dospívání připomínáno k vlekoucím se rodinným problémům, jindy zase doba, kdy se zpevnilo pomyslné pouto mezi rodiči a dospívajícími dětmi. Dlouho přetrvávají vzpomínky na kamarádské a přátelské svazky, na „dobrou partu“, na vzletné a nekonečné diskuse o čemkoli, které se většinou jevily tak přitažlivé a zajímavé. V této souvislosti je však nutné i zmínit, že jedním z nejzávažnějších problémů v boji s kriminalitou je trestná činnost mládeže. Mladí pachatelé rozšiřují okruh osob, potenciálních nositelů nebezpečí páchaní trestné činnosti i v budoucnosti. Kriminalita mládeže, jako součást kriminality vůbec, je negativní sociální jev charakterizovaný porušováním právního řádu, jehož subjekty jsou mladí lidé...Trestná činnost mládeže (mám na mysli trestná činnost mladistvých a činy jinak trestné, spáchané nezletilými) je vážným společenským problémem a jejímu snížení a omezování by se proto měla dle mého názoru věnovat ještě větší pozornost než doposud. Motivy, pohnutky a příčiny, které vedou mládež k takovéto činnosti, protisociálnímu chování, jsou různorodé.

Já jsem se touto problematikou detailně začal zabírat v roce 2001 v rámci svého zaměstnání jako policejní rada při tehdejší Okresní úřadu vyšetřování Policie ČR v Havlíčkově Brodě. O toto téma jsem se postupně začal velice zajímat a dá se říci, že mě oslovilo a donutilo k dalším zamyšlením, respektive k další mé specializované práci v tomto oboru. Ve své bakalářské práci bych se chtěl především zabývat právě současným způsobem života mladistvých a kriminalitou dětí a mládeže, neboť toto téma je v dnešní uspěchané době dle mého názoru prvořadým a zvláště závažným

problémem celé naší společnosti a týká se především náš všech. Tuto práci jsem si vybral pro její aktuálnost a specifickou, neboť kriminalita mládeže jako taková je často diskutovaným problémem a také proto, že se stále častěji v rámci svého zaměstnání setkávám s mladými pachateli různých protiprávních činů, nejčastěji majetkových a násilných. Souvisí to především s nepříznivým vývojem kriminality, jejím vzestupným trendem a také hlavně s tím, že si stále více dětí uvědomuje, že jakmile jim není patnáct let, niko na ně „nemůže“.

Jsem si vědom, že svoji práci nebudu vymezovat nějaký nový pojem, ale naopak bych chtěl reagovat a upozornit na současný vývoj dětí a celkově mladistvých, rovněž bych chtěl poukázat na dle mého názoru některé absolutně chybné zákonné úpravy týkající se této problematiky, které jsem zjistil zejména během mého zaměstnání. Mým cílem je poukázat na problémy a možná řešení související s touto trestnou činností a přiblížit z mého hlediska tento „problém“ širší veřejnosti a dovést ji k zamyšlení o naší budoucnosti. Myslím si, že současný způsob života mladistvých a jejich trestná činnost je palčivý „problém“ a jeho řešení si vyžaduje velké úsilí, věnovat se mu a třeba navázat na tuto moji práci.

2 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POJMŮ KRIMINALITY MLÁDEŽE

2.1 Odborná terminologie

Delikvence – všechny typy jednání, jež porušují sociální normy chráněné právními předpisy včetně přestupků.

Dítě – člověk od narození do 15-ti let, nemá trestní odpovědnost, pro jedince tohoto věku orgány činné v trestním řízení používají označení nezletilý.

Kriminalita – patří mezi sociálněpatologické jevy, jedná se o souhrn jednání, která trestní právo posuzuje jako trestné činy, jedná se o tzv. legální (juristické) pojetí kriminality. Kriminologický pojem kriminality se zde kryje s trestněprávním pojmem kriminality.

Kriminologie – věda o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole.

Mladistvý – použití v souladu s trestněprávní úpravou, jedná se o člověka od 15-ti do 18-ti let, který má na rozdíl od dospělého sníženou trestní odpovědnost.

Mládež – tento výraz se používá v souladu s mezinárodními dokumenty pro mladé lidi do doby dovršení 18. roku a bez vymezení dolní hranice věku.

Pachatel – pod tímto pojmem jsou chápány nejen osoby, které se dopustily činů označených zákonem jako trestné činy, ale i některé osoby, které orgány činné v trestním řízení trestně nestíhají. Jedná se o děti do 15-ti let či osoby, které svým stavem vědomí (nepříčetnost) nejsou trestně stíhatelné.

Predelikventní chování – chování, z něhož se s vyšší pravděpodobností než z jiných typů chování může vyvinout trestná činnost, např. útěky z domova, záškoláctví, agresivní napadání spolužáků.

Riziková mládež – mládež se zvýšeným rizikem sociálního selhání, tj. disponovaná k delikventnímu chování, drogové závislosti, alkoholismu, patologickému hráčství, k členství v extremistických skupinách a v náboženských sektách.

Socializace – proces vrůstání dítěte do společnosti.

Sociální selhání (u dětí a mládeže) – kriminální chování, sebevražedné jednání, předčasné ukončení povinného vzdělávání, nezaměstnanost, těhotenství před dosažením hranice dospělosti, vznik závislosti na alkoholu, na nealkoholových drogách a patologické hráčství, a to jednotlivě nebo v různých kombinacích.

Trestný čin – čin definovaný jako trestný v platném trestním zákoně.

Viktimologie – nauka o oběti trestného činu, která je považována za součást kriminologie. Souhrn dispozic člověka stát se obětí trestného činu bývá nazýván viktimností, proces přeměny potenciální oběti v oběť skutečnou (resp. výsledek tohoto procesu) bývá označován jako viktimizace (JELÍNEK, 2004).

2.2 Zákonná úprava kriminality mládeže

2.2.1 Základní zásady zákona

Parlament České republiky schválil zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2004. Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže. Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel, a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem.

Všechny nově koncipované zásady vycházejí z principu, že všechna opatření, postupy a prostředky upravené zákonem je třeba využít k obnovení narušených sociálních vztahů, integraci mladistvého do širšího sociálního prostředí a k prevenci zločinnosti. Jedná se o následující zásady :

1. Zákaz retroaktivity, zdůrazněna výchovná úloha řízení (Nullum crime sine lege, nulla poena sine lege).
2. Podpůrná role represe, zvýraznění úlohy výchovných opatření ukládaných v závislosti na stupni osobnostního vývoje.
3. Individuální přístup vzhledem k rozumové a mravní vyspělosti, zákaz diskriminace.
4. Přiměřenost výchovných opatření i represe, individuální přístup.

5. Ochrana soukromí, presumpce nevinny.

6. Rychlost řízení (navazují všechny lhůty v zákoně uvedené, včetně vazebního řízení).

7. Zásada satisfakce a odčinění škodlivého následku poškozeného.

8. Zásada specializace orgánů činných v trestním řízení (JELÍNEK, 2004).

Trestní odpovědnost mladistvého:

Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl dostatečné rozumové a mravní vyspělosti do té míry, aby mohl rozpoznat nebezpečnost jednání pro společnost nebo své jednání ovládat, není trestní odpovědný (CHMELÍK, 2005).

Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění. Pojmové znaky provinění jsou následující :

- znaky uvedené v trestním zákoně, tj. formální znak (znaky skutkové podstaty, stanovený věk, přičetnost a nově rozumová a mravní vyspělost)

- materiální znak – nebezpečnost činu pro společnost (vyšší než malý)

Promlčení: Obecná promlčecí lhůta 3 léta zůstává, ale obecně se snižují promlčecí lhůty z 20 let na 10 let u provinění s výjimečným trestem a z 12 let na 5 let u provinění s horní hranicí trestu 12 let (NOVOTNÝ & ZAPLETAL, 2004).

Rozumová a mravní vyspělost mladistvého:

Rozumovou a mravní vyspělost je nutné vykládat ve vztahu k obvyklému vývoji osoby mladistvé :

- jde o vývojovou opožděnost mladistvého, která nemá povahu duševní choroby či poruchy

- přičetnost předpokládá :

a) schopnost rozpoznávací, tj. určitý stupeň intelektu k chápání závažnosti svého protiprávního jednání, tedy rozumovou zralost či způsobilost

b) schopnost určovací, tj. způsobilost přizpůsobit svou vůli, schopnost klást odpor pohnutkám, svodům, schopnost „odolávat partě“, apod.

Označování za mravní zralost či způsobilost (pojem občanského zákoníku – „dobré mravy“). Osoby, které nedosáhly určitého věku, nemohou být plně trestně odpovědné pro nedostatek náležitého stupně způsobilosti rozpoznávací a určovací. Proto bývají takové osoby stavěny na roveň osobám nepřičetným pro duševní

poruchu, nebo bývá jejich trestní odpovědnost posuzována odchylně od dospělých pachatelů. Překročení mezí stanovených zákonem musí být pro mladistvého zjevné, musí si jich být vědom vzhledem ke své rozumové a mravní vyspělosti (CHMELÍK, 2005).

2.2.2 Právní omyl u mladistvých

Soud pro mládež může upustit od uložení trestního opatření pakliže:

a) je provinění menší společenské nebezpečnosti

b) mladistvý spáchání činu lituje

c) projeví účinnou lítost nebo snahu po nápravě, a dopustil-li se činu z neznalosti právních předpisů, která je zejména vzhledem k jeho věku, rozumové a mravní vyspělosti a prostředí, ve kterém žil, omluvitelná:

- vůbec nevěděl o existenci právního předpisu,

- věděl o právním předpise, ale nesprávně si jej vykládal,

- omluvitelná neznalost je taková, kterou mladistvému nelze vytýkat, kterou nemohl překonat,

- z teorie rozlišujeme omyl překonatelný a nepřekonatelný, u mladistvého musí jít o omyl nepřekonatelný,

- omluvitelný, nepřekonatelný omyl v trestní jednání může mít u mladistvého za následek beztrestnost,

- jde o přísně individuální hledisko, při jeho posuzování je přihlíženo ke všem aspektům, které mají vliv na stanovení míry rozumové a mravní vyspělosti mladistvého (JELÍNEK, 2004).

2.2.3 Opatření ukládaná mladistvým delikventům

Navazuje na obecné zásady, zejména na zásadu individuálního přístupu a přiměřenosti. Účelem opatření je zájem na ochraně mladistvých před škodlivými vlivy, vytvoření podmínek pro jejich zdravý sociální a duševní vývoj. Jedná se o obnovu narušených sociálních vztahů a dosažení zdrženlivosti v páchání trestného činnosti. Právními následky provinění jsou opatření výchovná, ochranná a trestní. Výchovná opatření lze ukládat již v průběhu trestního řízení se souhlasem mladistvého. Trestní opatření uložení trestu odnětí svobody je ultima ratio, tj. jako

krajní opatření. Základním předpokladem upuštění od uložení trestního opatření je, uznává-li mladistvý svou vinu. Alternativnost výchovných opatření po upuštění od trestního opatření je napomenutí, zapojení školy, přenechání postihu zákonným zástupcům (toto je účinné pouze u drobnějších provinění). Předpoklad pro tato alternativní výchovná opatření je to, že sou bude mít podrobné informace o mladistvém (CHMELÍK, 2005).

A. Výchovná opatření

Výchovná opatření lze uložit mladistvému pouze s jeho souhlasem po náležitém poučení o právech mladistvého obviněného, o podstatě a účelu výchovného opatření. Přihlíží se ke stanovisku zákonného zástupce (souhlas se nevyžaduje), avšak vždy se přihlíží ke stanovisku odboru péče o děti, případně ke stanovisku probační a mediační služby. O výchovných opatřeních se rozhoduje usnesením. Mladistvému lze uložit tato výchovná opatření :

- dohled probačního úředníka (pravidelně sleduje chování mladistvého v jeho rodině a působení rodičů na něho),
- probační program (program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický, vzdělávací nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého),
- výchovné povinnosti (uložení bydlení s rodiči, vyrovnání s poškozeným, závazek vykonat bezplatně ve volném čase prospěšnou činnost atd.),
- výchovná omezení (nenavštěvovat různé akce, nestýkat se s určitými osobami, neužívat návykové látky atd.),
- napomenutí s výstrahou (důrazné vytknutí protiprávnosti jeho činu a upozornění na konkrétní důsledky) (JELÍNEK, 2004).

B. Ochranná opatření

Ochranná opatření jsou vyjmenována v hlavě šesté trestního zákona v ustanovení § 71 a lze je uložit pouze mladistvému. Do ochranných opatření podle tohoto ustanovení patří ochranné léčení, ochranná výchova a zabránění věci. Účelem tohoto opatření je vhodnou výchovou odstranit popřípadě alespoň omezit možnost vzniku dalších, pro společnost nebezpečných následků zanedbané výchovy mladistvého a zároveň mu umožnit další vývoj. Ochranná výchova by měla být základním prostředkem k nápravě mladistvého delikventa. Jedinou podmínkou tu je zajištění

lepší nápravy mladistvého ochrannou výchovou než působení trestem. Ochrannou výchovu lze uložit vedle kteréhokoliv trestu, s výjimkou trestu vyhoštění (CHMELÍK, 1998).

C. Trestní opatření

Tresty u mladistvých pachatelů se označují jako trestní opatření, která mohou být propojena s opatřeními výchovnými a ochrannými. Je zde dána alternativnost při ukládání opatření.

Jedná se o následující trestní opatření : obecně prospěšné práce, peněžité opatření, peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení), odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a odnětí svobody nepodmíněně.

Ve věci trestního opatření zákon přináší speciální polehčující okolnost ve vztahu ke zmenšené přičetnosti mladistvého, kterou si mladistvý přivodil pod vlivem návykové látky. V této souvislosti se preferuje uložení ochranného opatření a to zejména ochranné léčení (NOVOTNÝ & ZAPLETAL, 2004).

2.2.4 Ochrana soukromí mladistvého

Ochrana soukromí mladistvého patří mezi základní zásady zákona č. 218/2003 Sb. Do pravomocného skončení trestního řízení se nesmí zveřejňovat jakékoli informace, ze které by bylo možno určit, o jakou osobu mladistvého jde, avšak je zde dána výjimka, a to na pátrání po mladistvém a sdělování informací probační a mediační službě, která tyto informace využívá pro vypracování zpráv o mladistvém. Ten, komu jsou tyto informace sděleny, musí být poučen o trestních následcích podle přestupkového zákona. Za porušení zákazu nesdělování informací je možno uložit pořádkovou pokutu až do výše 50.000,- Kč. Dále je zakázáno publikovat informace o hlavním líčení nebo veřejném zasedání s mladistvým, a proto rozsudek může být uveřejněn výhradně bez uvedení osobních dat mladistvého. Zákaz o zveřejňování údajů platí i v řízení, které se týká osoby mladší 15-ti let. Na doporučení Rady Evropy se nezveřejňují informace ani o oběti zločinu tj. i informace o poškozeném (CHMELÍK, 2005).

3 SOUČASNÝ ZPUSOB ŽIVOTA MLADISTVÝCH

3.1 Období dospívání

Dospívání je typické svou variabilitou, procesuálností a proměnlivostí. Bývá označováno jako období multiprocesů, protože v něm pozvolna i bouřlivě, následně i současně, proporcčně i nevyváženě, intenzívně i utlumeně, harmonicky i disharmonicky, komplexně i jednostranně probíhá řada procesů, které podle jednotlivých funkčních systémů, vědních oborů i běžných projevů označujeme jako procesy růstu, zrání, dospívání a vyspívání, vývoje, socializace, osamostatňování, vyhranování, formování apod. Podle přístupů vědních oborů mohou být tříděny či odlišovány procesy somatofyziologické, psychické, procesy povahy společenského začleňování a společenského ovlivňování, procesy s výrazně výchovným zaměřením atd. (TAXOVÁ, 1987).

Podstatná je skutečnost, že tyto procesy probíhají velmi dynamicky a že jsou nakupeny do poměrně krátkých vývojových úseků. Během několika málo let se má dítě přeměnit tělesně, fyziologicky, psychicky i společensky v dospělého člověka. Má mít zformovanou a vyhraněnou osobnost, ucelený světový názor, má být připraveno pro produktivní práci a vstup do zaměstnání, pro začlenění do občanského života, pro zodpovědné manželství a rodičovství. Dynamika dospívání je však také bezprostředně závislá na aktivitě svých nositelů, na mladých lidech, na tom, do jaké míry jsou schopni přizpůsobovat se změněným životním podmínkám a novým situacím, jež dospívání přináší (TAXOVÁ, 1987).

Dospívání se považuje především za přechodné údobí mezi dětstvím a dospělostí. Tento přechod je možno chápat celkově i diferencovaně, má mnoho úrovní a projevů (jevových složek), často rozporných, dokonce i protichůdných. V oblasti *sexuální* se v dospívání spatřuje přechod od nevyhraněných funkcí pohlaví k vyhraněným. Jedinec je dítětem a záhy sám může mít děti. V oblasti *mezilidských vtaů* se zdůrazňuje přechod od nesamostatnosti k samostatnosti, od závislosti na dospělých k nezávislosti, od neodpovědnosti k plné občanské, právní a morální zodpovědnosti, přechod od konzumace společenských produktů a hodnot k jejich tvorbě. Obdobně se poukazuje i na další různé přechody institucionálního rázu (TAXOVÁ, 1987).

Podle Saka (1985) „vývoj jedince a mladého člověka neprobíhá pouze rozvíjením latentních dispozic, neboť lidská podstata není nějaké abstraktum vlastní jednotlivému individu, ve skutečnosti je to souhrn společenských vztahů, nejde však o jednostranné působení společnosti na jedince, nýbrž o dialektický vztah mezi jedincem a společností“.

Dospívání jako přechod z dětství k dospělosti je proces mladých lidí, který je ovlivněn jejich chápáním dětství a dospělosti. Někteří mladí lidé prostě nechtějí vyrůst, zatímco jiní zoufale touží po tom, aby je druzí brali jako dospělé a opíčí se po dospělých, přejímají jejich styl, chování atd., často však neúspěšně, a mnohdy při tom vypadají komicky (WARD et al.,1997).

Přechod z dětství do dospělosti patří k nejkomplicovanějším údobím lidského života. Dochází tu totiž k mnoha známým, předvídaným, ale i méně známým a nepředvídaným změnám. U adolescentů se mění jejich zjev (fyziognomie, tělesné rozměry i proporce), názory, chování i jednání, mění se hodnoty, postoje a zájmy, motivaci i sociální vztahy, rozvíjejí se aspirace a životní cíle, proměnou prochází celá osobnost. Toto nakupení mnoha změn do relativně krátkého časového úseku vytváří z dospívání období do značné míry velice specifické. Jeho podstatu lze snáze pochopit, uvědomíme-li si, co vlastně mladý člověk opouští a k čemu směřuje (TAXOVÁ, 1987).

„V dospívání vzhlížíme k dospělosti, kterou často vnímáme jako slib naprosté nezávislosti, obzvláště na rodičích a jiných autoritách“ (WARD, ADAMS & LEVERMORE, 1997).

3.2 Puberta

Puberta bývá označována za první fázi dospívání, pro níž je charakteristické dozrávání reprodukčního systému. Proto jsou také její znaky formulovány převážně v termínech morfologických a fyziologických (hormonální změny a jejich důsledky, výskyt a vývoj primárních a sekundárních pohlavních znaků, růstové skoky, změny postavy i výrazu obličeje apod.). Pro charakteristiku tohoto údobí je nutností zdůraznit následující jevy :

a) Akcelerace nástupu puberty spolu s velkou interindividuální variací. Nástup puberty se urychluje jak u dívek, tak u chlapců, průměrný věk dívek při první menstruaci je 12,6 let. Rozptyl však je značný, bývá uváděno rozmezí 9 až 14 let. Podobně je tomu u chlapců s prvními polucemi, jejichž zjišťování však nebývá tak jednoznačné; na nástup a průběh puberty pak usuzujeme spíše podle vnějších známek pohlavního vyspívání.

b) Diferenciace obou pohlaví. Objevují se zde výrazné rozdíly mezi chlapci a dívkami, a to jak v nástupu puberty, tak i v jejím průběhu a způsobech prožívání. Dívky předbíhají chlapce v somatickém a fyziologickém vývoji v průměru o jeden rok i více. Zato chlapecká puberta se vyznačuje výraznými disproporcemi růstovými i funkčními. Chlapci procházejí údobím nápadných růstových skoků, které jejich organismus značně vyčerpávají, jsou „samá ruka, samá noha“, jejich pohyby bývají nekoordinované, navenek pak je patrné klackovité chování, klátivá chůze, nevyvážené reakce i výkony (TAXOVÁ, 1987).

Mezi nejzávažnější problémy puberty patří volba povolání, podmíněná základním procesem profesionální orientace, vyhraňováním zájmů, postojů a schopností jedince, stupněm a kvalitou dosaženého školního vzdělání s patřičným ohodnocením a dále působení negativních vlivů, zvláště tehdy, když pubescent či pubescenta nejsou zakotveni v dobrých a vyrovnaných rodinných vztazích. Pubertální věk je často údobím, kdy většinou chlapci, ale i dívky se z nejrozličnějších důvodů chovají méně žádoucím a někdy i nežádoucím způsobem - drobné rvačky, ale i větší podvody, záškoláctví, krádeže, lži, pomluvy apod. (TAXOVÁ, 1987).

Děti jsou v institučním a unifikuujícím prostředí vystaveny více než v minulosti tlakům na dokonalou adaptaci, které přicházejí z mnoha stran a nejsou nikdy dokonale koordinovány. V prostředí vyžadujícím velkou míru konformity se každá malá dispoziční odchylka od normy – např. hyperaktivní chování nebo vrozená porucha učení typu dyslexie – může stát vážným problémem. Není-li učitel a vychovatel schopen přistupovat k takovému dítěti se zvláštními ohledy, dítě se dostane na okraj jeho zájmu či přímo do nemilosti, což má bezprostřední vliv na jeho sebehodnocení i na jeho postavení mezi spolužáky. Selhání ve škole je předzvěstí společenského selhání po škole (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 1998).

3.3 Adolescence

Adolescence je rovněž dynamické období, významné pro formování hlubších osobnostních rysů, i když změny a vývojové skoky nebývají už tak převratné. Naopak, v průběhu adolescence dochází k postupnému vyhraňování a stabilizaci povahových vlastností. Rejstřík činností se rozšiřuje, především však specializuje a prohlubuje, ustaluje se orientace na budoucnost, motivační struktury nabývají osobitého rázu. Rozdíly mezi chlapci a dívkami v tempu a průběhu somatického a fyziologického vyspívání se postupně vyrovnávají, i když dívky ukončují svůj vývoj v tomto ohledu o 2 – 3 roky dříve než chlapci (zhruba v 18-ti letech). Adolescence je rovněž svou podstatou zaměřena na dospělost, ke které se postupně přibližuje a v níž přechází. Adolescenta již není možno považovat za dítě, v případě jeho nedostačivosti, tápání, neplnění společenských očekávání může být hodnocen vývojově o stupeň níže, tj. jako pubescent, který svým sociálním statutem spadá ještě do světa dětství. Postupně se však stále častěji společenské požadavky a nároky na adolescenty zvyšují, v mnohých případech už odpovídají nárokům kladeným na dospělé (např. cílevědomost, vyšší zodpovědnost, výkony, mravní vyhraněnost apod.). Adolescence bývá plným právem považována za tranzitní období, „mezidobí“, „třetí svět“, „zemi nikoho“, kdy dospívající ještě nejsou dospělými, ale již nejsou ani dětmi (pubescenty). Odpoutávají se od rodiny, ale ještě nejsou samostatní, usilují o nezávislost, ale ještě nejsou nezávislí; jejich postavení je velice přechodné, přípravné, mnoho se od nich očekává, s mnoha požadavky se musí vyrovnávat (TAXOVÁ, 1987).

Až do historicky nedávné doby, tj. do konce středověku, se v naší civilizaci přecházelo z dětství do dospělosti naráz, podobně jako v předcivilizovaných kulturách. Dětství do té doby nebylo obdobím, během něhož by člověk měl zvláštní potřeby a zvláštní privilegia. Před formálním dosažením dospělosti už stejně byl „malým dospělým“, pracoval a podílel se prakticky na všech činnostech dospělých lidí. Vzhledem k vysoké úmrtnosti dětí a mnohem většímu počtu dětí v rodinách nebyly v nedávné minulosti děti považovány za bytosti hodné tak velkých citových investic jako dnes, kdy se jich rodí v evropských zemích stále méně, ale mnohem víc jich přežívá do dospělosti. Proti začátku století klesl počet dětí v populaci

západoevropských zemí zhruba na polovinu a na druhé straně úmrtnost dětí klesla ve většině evropských zemí několikanásobně (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 2003).

V tomto období začínáme poprvé skutečně vnímat, kým jsme. Je zcela běžné, že dospívající lidé začnou zkoumat své životní úlohy a různé způsoby svého chování v různých prostředích a obzvláště v různých skupinách lidí a cítí, že jejich osobnost je rozštěpená. Cítí, že jsou jiní ve škole mezi kamarády a jiní doma v rodině. Mladí lidé často popisují své pocity jako chameleóna – říkají, že se cítí jako nějaké fluidum, které se přizpůsobuje situaci a lidem v okolí. I když to člověka může rozčilovat a znervózňovat, je to zcela normální a obvykle to časem odezní s růstem jistoty mladého jedince a odpovědi na zásadní otázku dospívání: „Kdo jsem?“ (WARD et al., 1997).

4 FAKTORY A PŘÍČINY OVLIVŇUJÍCÍ CHOVÁNÍ MLÁDEŽE

4.1 Dědičnost

Genetická zakotvenost lidského chování je aspekt současnými společenskými vědami stále nedocenený. Prakticky všechny osobnostní vlastnosti i většina lidských postojů, a dokonce i zájmů je dědičná. Lidské individuální charakteristiky jsou však z tohoto hlediska mnohem méně prozkoumány než z hlediska vlivů prostředí (zejména vlivů rodiny a jiných skupin). Na civilizace si totiž chce a potřebuje myslet, že lidského jedince je možné dalekosáhle programovat vlivy prostředí. Proto si vytváří vědecké teorie a s nimi volně související soustavy přesvědčení. Nízká popularita zkoumání genetických determinant delikvence v empirickém výzkumu i v souhrnných nových pojednáních o delikvenci souvisí pravděpodobně s tím, že:

- studium biologických znaků je zdánlivě spojeno s typologickými koncepcemi vrozených tělesných znaků určujících osobnostní vlastnosti, jež bylo překonáno již v první polovině našeho století,
- i odborníci mají sklon uvažovat v kategoriích „buď, anebo“; zabývá-li se někdo z nich vlivy prostředí, má dojem, že je tím vyloučeno, aby uvažoval o biologických determinantách delikvence,
- uznání genetických vlivů ospravedlňuje beznaděj v pokusech o nápravu delikventně se chovajícího člověka (o jeho převýchovu, terapii či resocializaci) a opravňuje použití nejtvrdějších represivních a vylučujících opatření, případně i trestu smrti,
- vykonstruovaná biologická méněcennost některých lidských skupin byla používána zločinnými režimy k masovému potlačování lidských práv, případně k vysídlování a vyvražďování těchto skupin; v tomto ohledu došlo nejdále nacistické Německo za druhé světové války, což je stále velmi čerstvá historická zkušenost (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 1998).

Genetická dispozice může být odpovědná např. za sníženou sebekontrolu či za hyperaktivitu. Tyto vlohy však samy o sobě nevedou k vytvoření delikventní party, která vyloupí obchod. Genetická vloha jen zvyšuje pravděpodobnost, že na chování budou mít vliv další činitelé, bez nichž by se delikventní jednání neuskutečnilo. Genetická vloha snižuje, resp. zvyšuje práh pro působení vlivů prostředí. Studie dědičnosti jsou obvykle podnikány na dospělé populaci. Vztáhnout jejich výsledky

na mládež nejde bez upozornění na fakt, že hranice mezi „delikventem“ a „nedelikventem“ je během dospívání mnohem méně ostrá než v dospělosti. Velmi mnoho mladých lidí, zejména mladých mužů, a zejména těch, kteří žijí ve velkých městech, se někdy dopustí činu, který překračuje hranice zákona. Většina z nich není nikdy vyšetřována ani dopadena. Existuje tedy mnoho mladistvých „delikventů“, kteří se nikdy nedostanou do žádného vzorku zkoumaných osob. Empirické studie dědičnosti delikventního chování téměř vůbec nepřihlížejí k typologiím, které vypracovali kriminologové, aby vystihli vztah mezi pachatelovou osobností a jeho deliktem. Tím je praktická hodnota těchto studií snižována, neboť je nepochybné, že některé typy delikventně se chovajících osob jsou ve svém jednání geneticky determinovány víc než jiné (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 1998).

Klasickými postupy při zkoumání vlivu dědičnosti jsou studie dvojčat (ty ovšem vyrůstaly ve stejném prostředí, takže není možné dokázat, že jde opravdu o dědičnost) a také adopční studie, tj. studie dětí, jež byly krátce po narození svěřeny do péče adoptivních rodičů (tyto studie jsou již přesnější a zahrnují i vliv sociálního prostředí). V letech 1927 až 1947 proběhl velmi široký výzkum v Dánsku, který zahrnoval celkem 14 427 adoptovaných dětí (synů – kriminalita dcer byla nepatrná), výsledky tohoto výzkumu nepotvrdily existenci specifické dispozice k určitému typu trestné činnosti (v rodinách, kde nebyl ani biologický, ani adoptivní rodič trestán, mělo záznam 13,5% synů, v rodinách, kde byl trestán jen adoptivní rodič, mělo záznam 14,7% synů a v rodinách, kde byl trestán jen biologický rodič, mělo záznam 20% synů) (CHMELÍK, 2005).

4.2 Sociální aspekty, rodina

Rodinná výchova je základem a má určující význam při formování osobnosti dítěte a je rozhodující i pro jeho mravní vývoj. Mladý člověk si má z rodinné výchovy odnášet do života především správný vztah a úctu k základním principům a hodnotám společnosti. Neplní-li rodina takovouto funkci, jsou tím již dány větší předpoklady pro vznik kriminogenního prostředí. Výskyt kriminality je vyšší u mládeže z rozvrácených rodin. Tak je tomu i u rodin, kde dítě (mladistvý) postrádá

citový vztah a zájem o jeho život, jeho problémy, i kdy po materiální stránce nestrádá.

Za základní kriminogenní faktory v rodině proto můžeme označit tyto:

- rozvrácená rodina,
- závislost rodičů na alkoholu nebo jiných drogách
- kriminalita členů rodiny,
- nepřiměřená výchova dítěte,
- lhostejnost rodičů k chování dítěte ve škole, k prospěchu, ke způsobu trávení volného času apod.,
- pobyt dítěte v dětském domově,
- preferování podnikatelských a jiných aktivit a angažování rodičů před výchovou dětí (MATOUŠEK, 2003).

Biologicky dané mentální dispozice dětí a mládeže se přetváření v konkrétních společenských souvislostech ve schopnosti. Zatímco biologický základ dítěte a jeho intelektuální vlohy jsou dané, sociální komponenty podmiňující mentální zrání jsou variabilní. Do jisté míry je společnost může měnit, a tak aktivně působit na zvýšení mentálních schopností jedinců i celé nové generace. Sociální aspekty mentálního zrání lze dělit na dynamické a statické.

Statické faktory se vyznačují po určitou dobu relativní stálostí. V každé rodině probíhá řada změn, ale jestliže např. dítě vyrůstalo v úplné nebo neúplné rodině, lze považovat tento prvek v jeho vývoji za statický. Dynamickými aspekty označujeme společenské a sociálně psychické procesy probíhající na nejrozličnější úrovni a v různém čase. Procesem se rozumí „zákonité, postupné, vnitřně navzájem spjaté změny jevů, předmětů, systémů, vedoucí k jejich přechodu v jiné jevy, předměty, systémy“. Stimulují k vytváření nových myšlenkových operací, odhalují vztahy, příčiny a následky, postupně odkrývají dialektické souvislosti jevů a vedou k dialektickému myšlení (SAK, 1985).

Podle Taxové (1987) „utváření citových vztahů a pout mezi otci a matkami, rodiči a dětmi probíhá prakticky od narození dítěte, některé jeho předpoklady se však formují ještě dříve“. Záleží tu na kvalitě a hloubce partnerských vztahů i na tom, do jaké míry je narození dítěte plánované, oboustranně chtěné a žádoucí, či jde-li o početí náhodné, důsledek citového vzplanutí, neuváženosti apod. Niterní vztah

rodičů k vlastním potomkům pak vzniká i utváří se zejména každodenní péčí o dítě, vzájemným soužitím i společnou činností, prací a hrou.

Dospívání však vnáší do citových vztahů rodičů a dětí i problémy, které se úzce dotýkají obou zúčastněných stran a kladou na ně zvýšené nároky. Vyplynají:

- a) z procesu osamostatňování dospívajících dětí, z jejich snahy po nezávislosti a tendence oslabovat míru rodičovské kontroly;
- b) z některých vnitřních charakteristik puberty a adolescence, především ze zvýšené kritičnosti dospívajících, se zvláštností nasycování jejich emocionálních potřeb a z jejich citového i osobnostního vývoje vůbec;
- c) z rozšiřování emocionálních kontaktů a společenského styku dospívajících mimo rámec rodiny;
- d) z obtíží rodičů zvládat novou situaci a osobnostně i partnersky se s ní vyrovnávat, zejména rozumem a citem.

Výskyt a příčiny některých emocionálních složitostí v rodině a jejich řešení tu bývají sice obecně charakterizovány, jejich prožívání však záleží na mnoha činitelích a okolnostech. Bývají tudíž výrazně individualizovány. Obecně platí, že konflikty, hádky a roztržky jsou četnější v pubertě, v adolescenci dochází k postupnému zklidňování (TAXOVÁ, 1987).

Při výchově v rodině působí na dítě celá řada výchovných mechanismů a stereotypů závislých na výchovných cílech a charakteru rodiny. Při intelektuální výchově dítěte a jeho socializaci lze systémem zákazů, příkazů, odměn a sankcí určit normu a vyžadovat její plnění. Rodiče předávají dítěti metodu, která ho přivede k cíli, jež rodiče s určitou pravděpodobností očekávají. Dítě má určitý problém, ať již vyplývající z jeho vlastního bytí, či nastolený někým dalším, a samostatně hledá řešení (SAK, 1985).

Dospívající děti bývají nepřípustné, přestávají se svěřovat nebo se svěřit nedovedou. Pocit, že je nikdo doma nechápe, že jim rodiče nerozumějí, bývá častý. Důvody tohoto stavu pak hledají mimo sebe, nejčastěji v rodičích. Ti přestávají být neomylnými rádci a vzory, zvýšená až přehnaná kritičnost vede dospívající k tomu, že u svých otců, matek či obou rodičů nacházejí chyby, se kterými se nedovedou nebo nehodlají smířit, ve své subjektivitě přisuzují vinu spíše jim než sobě. „Děti začínají tím, že své rodiče milují, později je soudí a zřídka, pokud vůbec kdy, jim

odpouštějí“ (Wilde). Obžaloba rodičů je často tvrdá, nekompromisní a netolerantní, nejednou ústí do hádek, afektů a zlých slov, zraňujících obě strany (TAXOVÁ, 1987).

Podle Hofbauera (2004) „rodina je považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním dětem umožňuje kriminální chování, rodina je základním prostředím, ve kterém dítě přejímá vzory chování (nejen podle toho, co rodiče dělají, ale zejména také podle jejich reakcí na chování dítěte), rizikovými faktory v rodině jsou především kvalita rodinných vazeb, kvalita komunikace, styl výchovy v rodině a s ním související uplatňování disciplíny v rodině, častost a kvalita dohledu rodičů a nepřítomnost rodičovské postavy v rodině“.

Ještě ve čtyřicátých a padesátých letech platilo, že zdrcující většina delikventně jednajících mladých lidí pochází z nejhudších a nejméně vzdělaných rodin. Novinkou poválečného vývoje je markantní zvyšování kriminality dětí ze středních vrstev, a zvláště překvapivé je navýšení počtu kriminálně jednajících mládeže z nejlépe situovaných vrstev. Nicméně ve všech šetřeních tohoto faktoru se stále ukazují jako nejprůzračnější živná půda kriminálního chování mládeže nejnížší vrstvy společnosti, vrstvy lidí bez kvalifikace nebo s nejnižší kvalifikací, vrstvy, v nichž je největší chudoba a nejvyšší nezaměstnanost. Novodobé přelévání kriminality i do společensky lépe situovaných rodin se dá interpretovat jako následek klesajícího vlivu rodiny na chování dospívajících dětí ve všech společenských vrstvách. I v dobře situovaných rodinách se vyskytují případy vysloveného nezájmu a nepřátelství rodičů vůči dítěti. Specifikem těchto rodin je, že rodičovské postoje vůči dítěti nepříznivé jsou zde lépe maskovány a jsou paradoxně hůře ovlivnitelné ze strany kohokoli, kdo by se ve prospěch dítěte chtěl angažovat, než v rodinách sociálně slabších.

Kvalita vazby mezi dítětem a matkou, později i mezi dítětem a otcem a dítětem a dalšími členy rodiny, je klíčovým činitelem osobnostního vývoje. Vrozeným základem pevné vazby mezi osobami v rodině je tzv. vazbové chování, pozorovatelné i u zvířat. Studiu vazby se od padesátých let věnovala řada badatelů, z nichž nejznámější je John Bowlby, který působil na Tavistocké klinice v Londýně. Bowlbyho pracemi jsou mj. inspirovány studie našich psychologů J. Langmeiera a Z. Matějčka věnované deprivaci dětí v kojeneckých ústavech. Výrazem deprivace

syndrom tito autoři míní chybění (zbavení) přiměřené rodičovské péče (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 2003).

P.Sak (1997) sledoval u nás vztah mezi tělesnými tresty v dětství a pozdějším sociálním selháváním. S nedelikventní mládeží z tohoto hlediska srovnával čtyři další soubory mládeže: prostitutky, narkomany, svěřence diagnostického ústavu a vězně. Všechny čtyři tyto soubory měly podle vlastního vyjádření výrazně vyšší průměrnou hodnotu razance tělesného trestání v původní rodině než soubor „normální mládeže“, přičemž nejtvrději ze všech čtyř sociálně selhávajících skupin byly jako děti trestány prostitutky.

Čím hůře rodiče monitorují své dítě, tím je, podle studií shrnutých v práci Snydera a Pattersona (1987), větší pravděpodobnost, že se dítě dopustí trestného činu, že se trestného činu dopustí v časném věku, že jej bude opakovat a že půjde o závažný trestný čin. Rizikovým faktorem pro dítě je nepochybně i nepřítomnost rodičovské postavy v rodině. V rodině delikventně se chovajících mladých lidí chybí nejčastěji otec, a to vinou rozvodu nebo kvůli tomu, že s matkou dítěte nikdy nezačal žít. Také matka dětí je více zatížena nároky výchovy než matka, která děti vychovává společně s manželem. Přítomnost nevlastního otce v rodině může být pro děti komplikací i přínosem. Rodič, který se chová delikventně, nadměrně pije, bere drogy, je často nezaměstnaný nebo má podobné projevy „sociální nepřizpůsobivosti“, také zvyšuje pravděpodobnost, že dítě bude během dospívání přestupovat meze zákona. Takový rodič má deficit ne-li ve všech, pak ve většině sfér svého působení na dítě, o nichž bylo hovořeno (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 1998).

Přinejmenším ještě jedno hledisko se dotýká citové problematiky dospívajících v rodině. Mohou se totiž střetnout dvě emocionálně vypjaté fáze životních drah – pubescentní či adolescentní citlivost a formující se citovost doprovázená nevyvážeností a hledáním s preklimakterickou či klimakterickou fází dospělého věku nejen u matek, ale v poněkud jiné podobě i u otců. Problémy dospívání totiž někdy zastihnou rodiče v době, kdy mají problémy sami se sebou, se svým manželským spolužitím, pracovní výkonností, životní i pracovní úspěšností a někdy i se zdravotním stavem. Bez vzájemného porozumění a pochopení všech zúčastněných stran je řešení podobných situací obtížné, ne-li nemožné. Vzniklé frustrační stavy a

stresové situace pak mohou poznamenat na celý další život především dospívající děti (TAXOVÁ, 1987).

4.3 Sociální prostředí

Na počátku tohoto tématu bych se nejdříve věnoval sociální roli učitelů a žáků. Mezi učiteli a žáky (vychovateli a chovanci) však dochází ke každodennímu společenskému styku, k vzájemným interakcím, na podkladě společné činnosti a společného úsilí se formují i vzájemné meziosobní vztahy, které jsou subjektivně prožívány, hodnoceny a emocionálně podbarvovány. Autorita učitele už daleko více závisí na jeho pedagogických a didaktických schopnostech, zkušenostech a osobnostních kvalitách. I pubescent však dovede ocenit zájem pedagoga o osobnost a problémy, přijme i výtky a oprávněnou kritiku, dovede-li vyučující postihnout a oceňovat především i jeho kladné rysy. Těžko naopak snáší ironii, sarkasmus a jakoukoli formu zesměšňování, zvláště před svědky. Do vzájemných vztahů učitelů a žáků však stále více vstupuje kolektiv školní třídy jako důležitý faktor a mezičlánek. Působení učitele je nejen přímé a osobní, ale je i podporováno, neutralizováno či oslabováno veřejným míněním třídy, popřípadě některými skupinovými zájmy a názory. I zdánlivě jednoduché interakce „učitel-žák“ se odehrávají na pozadí vzájemných sociálních a psychických vazeb mezi žáky. Často obrážejí konkrétní situace jednotlivých tříd či celé školy (do jaké míry jsou třídní kolektivy zformované a soudržné, jak cenná je jejich aktivita, jaká je ve třídě struktura formálních a neformálních vztahů, jak funguje třídní samospráva, jaká je úroveň spolupráce a v čem spočívá apod.).

Do emocionálního vztahu žáků k učitelům se však promítá i způsob chování učitele vůči jeho svěřencům. Přijímají a zpravidla i respektují pedagogický takt a i projevy vzájemné úcty, porozumění a pomoci. Taktní učitel svým žákům rozumí, lidským přístupem vyjadřuje potřebnou i přiměřenou míru tolerance, umí se vžívat do jejich psychiky, dovede si nenásilně získávat a udržovat autoritu i zájem o svůj předmět. Netaktním se žákům jeví nespravedlivé (nebo „náladové“) známkování a trestání, především však projevy nedostatku úcty k osobnosti žáka (ironizování,

zesměšňování a zahanbování před celou třídou). Pedagogický takt, popřípadě netakt se projevuje také zkoušením a jakoukoli formou hodnocení (TAXOVÁ, 1987).

Přechodem do školy každé dítě ztrácí výlučné postavení, které do té doby mělo v rodině. Musí se přizpůsobovat novému životnímu rytmu – nucenému vstávání v určitou dobu, vyučovacím hodinám děleným přestávkami a odpolední či večerní přípravě na školu. Škola se k němu staví jako k jednomu z mnoha dětí a především si žádá, aby se přizpůsobilo, „ukáznilo“, aby bylo „jako ostatní děti“. Učitel je zprvu pro dítě nejvýznamnější osobou ve škole, postupně však nabývají na významu vztahy ke spolužákům a solidarita s nimi. Učitel se stává autoritou, která konkuruje autoritě rodičů a později také vrstevníků. Děti si velmi záhy začínají ve třídě vytvářet svou vlastní „subkulturu“ vyznačující se zvláštním jazykem, zvyklostmi a rituály, na níž jsou učitelé v lepším případě více a v horším případě méně napojeni. Ve třídě vznikají i podskupiny zvláštních „sub-kultur“, jež jsou k bližšímu kontaktu motivovány společnými zájmy, společnými činnostmi.

Vyšší riziko sociálního selhání mají děti, resp. podskupiny dětí špatně ve škole prospívající, s vyšším potenciálem agresivity, s vlastní subkulturou „odpojenou“ od vlivu učitele a školy, resp. napojenou na potenciálně asociální vlivy (na herny, na zdroje alkoholu a drog, na kriminální gangy atp.). Pro vývoj dítěte může být kritická schopnost učitele zvládat „neklid“, „nekázeň“ a „nezájem“ dětí takovým způsobem, aby nebyl poškozován dobrý vztah k učiteli ani jejich sebehodnocení. Komunikování s dětmi, které je ze strany dospělého soustředěné jen na obsah (jenž má nejčastěji podobu kritiky), nemůže přispívat k pocitu kompetence a vnitřní pohody dítěte. Přesto je v našich školách tak časté. (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 2003).

Velmi důležitý a současně specifický význam v citovém životě dospívajících mají vztahy vrstevnické a přátelské. Společenský styk je v tomto období velmi častý a probíhá na různých úrovních seskupování, ať už jde o skupiny organizované či spontánní. Úměrně s postupem dospívání stoupá i množství času, který pubescenti a adolescenti ve společnosti vrstevníků stráví. Vytvářejí se hlubší a stabilnější vztahy kamarádské a přátelské, které se stávají výběrovějšími, adolescenti jsou už ve svých volbách náročnější. Citový život dospívajících prohlubují i vztahy milostné, ať už vznikají jako bezprostřední náklonnost či přecházení v párová přátelství chlapců a dívek. Láska, zbarvená eroticky a podporovaná touhou po sblížení (nejen fyzickém,

ale i duchovním) podněcuje vnímavost, něhu a pochopení. Objevuje na druhém krásné a jedinečné vlastnosti, učí, i když někdy za cenu hledání a zklamání, cit dávat a přijímat, vyjadřovat a chápat. Citové vyspívání mladých lidí však většinou neprobíhá přímočaře a bezproblémově. Jejich nároky na hodnotu lásky a přátelství bývají – ať už vědomě, či podvědomě – značné, touží v nich po dokonalosti, opravdovosti a velikosti citu. Nejednou bývají hluboce zklamáni, rozčarováni, nejednou zjistí, že cit není opětován nebo že vyprchá. Někdy jdou ve svém hledání z extrému do extrému, očekávající mnoho, ale spokojí se s málem (TAXOVÁ, 1987).

MATOUŠEK a KROFTOVÁ (2003) uzavírají svůj přehled výzkumů vlivu vrstevnických skupin na normálně dospívající mladé lidi takovým způsobem, že nadchází doba, kdy bude role vrstevnické skupiny vnímána realističtěji, totiž:

- a) jako zdroj vlivu, který dospívajícímu spíše potvrzuje rodičovské hodnoty, než by jim protiřečil a
- b) jako rozhodující opora a referenční skupina sloužící jen těm dospívajícím, jejich rodina selhává.

Co se týče vlivu okolí jako takového a party, jde zejména o vliv starších osob s narušeným chováním a to jak z řad mládeže tak, i dospělých. V období dospívání, kdy psychika dítěte v porovnání s fyzickou stránkou není dostatečně vyvinuta, je dítě náchylné nekriticky přijímat negativní vzory starších. Značnou roli zde hraje také alkohol a drogy. Mezi nevhodným využitím volného času a delikvencí mládeže často existuje příčinná souvislost.

Přirozenou vlastností člověka je potřeba sdružovat se v kolektivu lidí. Tato vlastnost je ještě umocněna u mládeže, která se sdružuje v partách či jiných či jiných společenstvích. Za určitých podmínek je takové sdružení společensky nežádoucí zejména v případech, kdy parta vystupuje protispolečensky, agresivně, prosazuje rasovou nesnášenlivost apod. Důvody těchto negativních postojů lidí v partě jsou například v tom, že mladý člověk těmito postoji protestuje proti chybám a nedostatkům společnosti. Velmi snadno se integruje do určitého ideologického seskupení zejména v případech, kdy takové seskupení (parta) je řízena silnou osobností.

Svoji roli při integraci mladého člověka do party sehrává i jeho přirozená touha vyniknout nad svým okolím, touha být zajímavým, odlišovat se od ostatních, upoutat okolí apod. V prezentaci svého postoje je mládež podporována anonymitou party, která výrazně ovlivňuje stupeň agresivity v prosazování názorů a jednání. V partě je obvykle potlačen vlastní názor, který je nahrazen autoritativním názorem vůdce party. Tento vliv je zejména patrná u extremistických seskupení, ve kterých mladí lidé prosazují názor vůdce, aniž by se zabývali obsahem, dopadem a konáním pod vlivem tohoto názoru.

Za určující kriminogenní faktory proto můžeme označit:

- silná vůdčí osobnost party,
- anonymita party,
- agresivnost party při prosazování své ideologie,
- sugestivní přebírání názoru, postoje party a zejména vedoucího party za vlastní (CHMELÍK, 2005).

Negativní roli sehrávají a příčinou pro páchaní kriminálních deliktů jsou zejména recidiva, alkoholismus a jiné toxikomanie. V souvislosti s těmito faktory je třeba zkoumat, zda a kdo mladistvému umožnil požívání alkoholu nebo jiné omamné látky, a jako roli tato osoba má v chování a jednání mladistvého. Při hodnocení příčin kriminality mládeže nelze opomenout i takové, které nelze sice označit za primární, ale které na chování a jednání jedince rovněž významně působí. Jde o problematiku zdravotního stavu, zejména u osoby s duševními poruchami nebo chorobami. Početnější skupinu tvoří osoby s psychopatickým vývojem osobnosti. Příčiny trestné činnosti dětí a mládeže lze zhruba rozdělit do tří skupin: psychické, výchovné a společenské.

- a) *Psychické příčiny* kriminality mládeže tvoří širokou škálu změn chování člověka od prostých změn až po chorobné duševní stavy (lze sem zařadit především instabilitu, neurózy, psychózy, oligofrenii a psychopatii).
- b) *Mezi výchovné příčiny* je třeba zařadit zejména rodinu. Narušená rodinná struktura vytvářející předpoklady pro instabilitu a pro delikventní jednání příliš zatěžuje psychiku dětí a mladistvých a vytváří podmínky pro vznik delikvence. K dalším negativním faktorům pak lze řadit alkoholismus rodičů,

jejich kriminální kariéru, sexuální chování a řadu dalších, tak jak byly mnohokrát dešifrovány.

- c) Jednou z hlavních *společenských příčin* kriminality mládeže je škodlivý vliv negativního příkladu dospělých osob stojících mimo okruh rodiny. Jsou to lidé, kteří přicházejí do styku v jeho školním nebo mimoškolním (zájmovém) prostředí, ale i na pracovišti nebo i mimo něj (NOVOTNÝ & ZAPLETAL, 2001).

5 KRIMINALITA MLÁDEŽE

Kriminalita dětí se řadí mezi nejzávažnější problémy naší společnosti. Pod pojmem kriminalita mládeže je zahrnována protispolečenská činnost nedospělců, která by jinak byla trestnou činností a trestná činnost mladistvých, při které soud přihlédne ke zvláštní péči, kterou společnost věnuje mládeži.

Důležitými faktory pro stanovení podmínek trestné činnosti dětí a mladistvých jsou zejména vývojové zvláštnosti mladého člověka a prostředí, ve kterém se děti pohybují. V tomto případě jde o dva faktory, na základě kterých je formován hodnotový systém, sociální orientace, postoj k lidem a další faktorové prvky osobnosti člověka. Rozhodující roli při formování osobnosti dítěte má především rodina, přátelé, známí, tedy prostředí, které má značný vliv na mladého člověka. Nezanedbatelný vliv má i škola, kamarádi a hlavně parta. Negativní vývojové vlivy pak nejcitlivěji zasáhnou oblast psychiky člověka, tj. motivaci, sebeovládání, citovou a morální složku osobnosti. Zde jsou rozdíly patrné nejen mezi věkovými kategoriemi dětí, ale i ze sociologického hlediska, kde určují především sociální funkci a pozici, kterou jedinec zaujímá ve společnosti a v dané věkové skupině.

Mládež netvoří stejnorodou sociální skupinu. Uvnitř je výrazně diferencována podle věku, pohlaví, ale také podle sociálních rolí a postavení mezi vrstevníky, které ovlivňují chování jedince. Kromě nedostatků v rodinné výchově spočívá kriminalita dětí i v dalších faktorech, jakými jsou nízká úroveň vhodných aktivit využívaných zejména ve volném čase, nedostatečná mravní a citová výchova a vliv školy, problém kvalifikace vzdělání, nedostatečná mravní a citová výchova a také absence právního vědomí. Svou negativní roli rovněž sehrává nedostatek životních zkušeností. Zejména zvládnutí krizových situací je závislé mimo jiné i na potřebných dovednostech a návycích, které mnohdy u mladého člověka bývají nedostatečně rozvinuty. U mladého člověka se projevuje lehkovážnost a do konfliktních situací se svým okolím se dostává častěji než dospělý. Počátky dětské delikvence jsou převážně zaznamenány od 12 let věku dětských delikventů. Výše uvedené, ale i další složky osobnosti a prostředí, pokud se vyvíjejí patologicky, jsou významné i z kriminologického pohledu a určují strukturu a způsob páchaní kriminálních deliktů (CHMELÍK, 1998).

MUSIL, KONRÁD a SUCHÁNEK (2001) vyjadřují kriminalitu mládeže a delikvenci mládeže tímto způsobem:

1. kriminalita mládeže - je protiprávní jednání, jež má znaky trestného činu nebo přestupku uvedených v trestním zákoně, které je pácháno osobou mladší patnácti let a osobou mladistvou. Kriminalitu, která by jinak byla trestnou činností, můžeme označit jako prekriminalitu, dopouštějí se jí osoby před dosažením trestní odpovědnosti (15 let),

2. delikvence mládeže – zahrnuje nejzávažnější poruchy v chování mládeže, projevující se především jako narušení sociálních a právních norem. Vedle trestných činů zahrnuje jevy, které jsou nepochybně závažné, ale samy o sobě nejsou trestné.

5.1 Pojem, předmět a úkoly kriminologie

Kriminologie je věda o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole. Slovo „kriminologie“ znamená doslova „věda o kriminalitě“ (latinskořecké slovo). Poprvé použil tohoto termínu patrně francouzský antropolog Topinard v roce 1879. O šest let později se tento termín objevil v Itálii v názvu Garfalovy knihy „Criminologia“. Pachatel je jedním ze základních prvků procesu kriminogeneze. Kriminologie pod pojmem pachatelé chápe nejen osoby, které se dopustily trestných činů označených zákonem jako trestné činy, ale i některé osoby, které orgány činné v trestním řízení trestně nestíhají. Věnuje pozornost i jedincům, kteří svým věkem (děti) nebo stavem vědomí (nepříčetnost) přesahují rámec vymezený trestním právem. Zabývá se též osobami, které již trest za spáchaný trestný čin odpykaly, ale i jedinci označovanými jako potenciální pachatelé trestných činů. Osobnost pachatele je v kriminologii (stejně jako v psychologii) nejčastěji chápána jako organický celek duševního života člověka zahrnující jak biologický základ jedince, tak i společenské podmínky jeho života včetně společenských vztahů. Trestná činnost škodí společnosti jako celku. Naprostá většina konkrétních trestných činů působí újmu též jednotlivým osobám – poškozuje nebo ohrožuje je na životě, zdraví, majetku, cti, svobodě nebo jiných právech. Osoba takto dotčená trestným činem se označuje jako oběť a jí se zabývá viktimologie (z latinského victima – oběť). Pojem oběť má mnoho společného s trestně procesním institutem

„poškozený“ (§ 43 trestního řádu), není s ním však identický (NOVOTNÝ & ZAPLETAL, 2004).

Ve druhé polovině 19. století dochází k osamostatnění kriminologie, ke konstituování kriminologie jako samostatného vědního oboru. Určujícím činitelem byl vznik italské pozitivistické antropologické školy (Cesare Lombroso a jeho žáci Raffaele Garofalo a Enrico Ferri), která byla již bezesporu školou kriminologickou a jejímž hlavním přínosem byla orientace na empirické poznávání kriminality a jejích pachatelů. Kriminalita jako sociálněpatologický fenomén má aspekty společenské i osobnostní, sociologické, psychologické, psychiatrické, pedagogické, trestněprávní a jiné, a proto je kriminologie naukou na pomezí několika vědních disciplín, naukou multidisciplinární. Část kriminologů požaduje v těchto spojitostech od kriminologie dokonce interdisciplinární přístup, případně přístup metadisciplinární. Mají na mysli, že fenomén kriminality je ve své komplexnosti tak osobitý, že k jeho popsání a vysvětlení nepostačuje multidisciplinární úsilí participujících disciplín a že tohoto cíle může dosáhnout pouze zvláštní interdisciplinární věda. Kriminologie zkoumá kriminalitu, její pachatele a oběti a její kontrolu jako společenskou realitu, jako skutečně existující (reálný) fenomén. Tyto předměty svého výzkumu zkoumá kriminologie podobně, jako zkoumá medicína nemoci nebo jako zkoumá fyzika fyzikální jevy, a je tedy vědou empirickou. Ve vysokoškolském vzdělávání policistů má nezanedbatelný význam rozvíjení tzv. policejní kriminologie jakožto jedné z variant kriminologie aplikované. Ta se však v krystalizovanější podobě utváří teprve postupně, a to nejen u nás (NOVOTNÝ & ZAPLETAL, 2004).

V otázce vymezení pojmu „kriminalita“ se většina kriminologů shoduje v tom, že kriminalita patří mezi sociálněpatologické jevy, jinak však mezi nimi existuje značná pluralita názorů. Pokud kriminologie rozumí kriminalitou souhrn jednání, která trestní právo posuzuje jako trestné činy, jedná se o tzv. legální (juristické) pojetí kriminality. Kriminologický pojem kriminality se zde kryje s trestněprávním pojmem kriminality. Někteří kriminologové pracují s tzv. sociologickou, na trestním právu nezávislou definicí kriminality (např. Mannheim). Tak vznikla teorie tzv. odchýlného chování či chování deviantního. Jedná se zde vlastně o materiální vymezení kriminality. Předmětem kriminologie je v první řadě kriminalita. Kriminologické výzkumy jsou orientovány na popis kriminality, její struktury, jejích forem, na popis

kriminalitou způsobených škod, na popis stanovu kriminality a jejích vývojových tendencí, ale i na popis pachatelů a obětí a jejich společenských vtažů – kriminální fenomenologie či kriminografie. Kriminalita je jevem, který narušuje harmonický vývoj společnosti, a je tedy pro společnost dysfunkční a společensky škodlivý. Kriminalita narušuje základní pravidla společenského řádu a lidského soužití, působí společnosti i státu značné imateriální a materiální škody, způsobuje jednotlivým oběťm škody fyzické, psychické a společenské, vyvolává ve společnosti atmosféru strachu, nejistoty a nedůvěry (NOVOTNÝ & ZAPLETAL, 2004).

Do značné míry u nás chybí práce věnované otázkám vývoje kriminality v Československu a v České republice po listopadu 1989, trendům tohoto vývoje a jeho faktorům. Běžně se uvádí, že v devadesátých letech došlo k vzestupu kriminality na více než trojnásobek, ale toto zjištění se opírá pouze o data policejní statistiky a není výsledkem důkladné analýzy statistických dat ani empirického výzkumu. Není vysvětlen ani šokující rozpor mezi tímto uváděným enormním vzestupem kriminality a skutečností, že počty odsouzených osob dodnes výrazně nepřekročily úroveň roku 1989. Tyto práce by měly být orientovány i na jednotlivé druhy kriminality: hospodářskou kriminalitu (daňovou, počítačovou, konkursní aj.), majetkovou (krádeže aut, krádeže starožitností, krádeže vloupáním aj.), násilnou kriminalitu, sexuální kriminalitu, kriminalitu proti mládeži, dopravní kriminalitu a jinou. Bez empirického kriminologického poznání a popsání jednotlivých druhů kriminality (způsobených škod, okolností páčání, způsobu páčání, profilu pachatelů, jejich motivace, reakce veřejnosti a médií aj.) nelze na patřičné úrovni řešit ani korespondující legislativní otázky (např. formulovat zákonné definice těchto trestných činů), ani ujasnit speciální metodiku odhalování a vyšetřování těchto trestných činů a stanovit odpovídající kriminalistické postupy, ani zpracovat u těchto trestných činů speciální preventivní programy jejich páčání ztěžující nebo dokonce znemožňující (NOVOTNÝ & ZAPLETAL, 2004).

5.2 Základní dělení druhů trestné činnosti mladistvých

5.2.1 Majetková kriminalita

Majetková trestná činnost, jejích nejčastější formou jsou krádeže, podvody a zpronevěry, představuje v posledních letech, podobně jako v jiných vyspělých zemích, převážnou část celkové kriminality. Lze tedy říci, že vývoj majetkových trestných činů do značné míry předurčuje vývoj celkové kriminality. Pro majetkové trestné činy je typický, jak vyplývá již ze samotného názvu, útok proti cizímu majetku. Trestné činy proti majetku jsou vymezeny především v IX. hlavě zvláštní části trestního zákona. V důsledku společenskopolitických změn po roce 1989, jež se nutně promítly i do trestního zákonodárství, poskytují tato ustanovení rovnocennou ochranu všem druhům vlastnictví i jiným majetkovým právům. Majetkovou kriminalitu je možno charakterizovat jako důsledek kulturního a civilizačního procesu a hospodářských poměrů. Tradičně byla vysvětlována především souvislostmi s chudobou, nouzí a nezaměstnaností. V posledních desetiletích v dobách hospodářské prosperity a průmyslového růstu však bývá často označována jako „kriminalita z blahobytu“. Preventivní význam u majetkové kriminality má zejména operativní získávání potřebných informací. Počítačové a satelitní systémy již dnes umožňují realizaci některých významných projektů, jako např. projektu boje proti krádežím motorových vozidel EUCARIS (European Car Registration and Information Systém) uskutečněného nizozemským Úřadem pro motorová vozidla, počítačovou firmou Unisys a firmou Infonet zabývající se satelitními přenosy. Jde vlastně o dobře fungující datové rozhraní založené na družicovém spojení mezi centrálními ministerstvy nebo organizacemi. Tento systém zajišťuje předávání údajů o motorových vozidlech, a nikoli osobních údajů. Jinak si ovšem klade náročné cíle, a to i v mezinárodním měřítku:

- zabránění registraci odcizených motorových vozidel,
- prověřování technické způsobilosti motorových vozidel,
- rozpoznávání odcizených dokumentů,
- kontrola „propadlých“ řidičských oprávnění,
- prověřování pojistných smluv,
- kontrola vícenásobné registrace motorových vozidel,
- kontrola řidičských průkazů.

Významný je i Schengenský informační systém zavedený od března roku 1995. V důsledku procesu internacionalizace majetkové kriminality, rozšiřování aktivit organizovaného zločinu, který se významně podílí i na majetkové kriminalitě, a to zejména v posledních letech, a neustálého snižování významu státních hranic pro páchaní majetkových trestných činů, se výrazně zvyšuje i význam mezinárodní spolupráce a koordinace při prevenci majetkové kriminality.

5.2.2 *Násilná kriminalita*

Násilná kriminalita jako součást tzv. obecné kriminality bývá z hlediska své frekvence právem považována za určitý ukazatel míry úspěšnosti úsilí státu a společnosti o kontrolu kriminality. Vysoký výskyt násilné kriminality pak problematizuje právo občanů na osobní bezpečnost, vyvolává v nich pocity nejistoty. Tím negativně mění kvalitu života jedince i společnosti. Násilná kriminalita je v každé společnosti součástí širšího jevu vyskytujícího se násilí. Fenoménu násilí a jeho souvislostem se věnují v rostoucí míře různé vědní obory; jejich pojetí a používané pojmosloví se přitom leckdy vzájemně liší, mnohdy diametrálně. Obecná – a obecně přijatelná – teorie lidské agrese však dosud nebyla formulována. Nejobvyklejším pojetím v kriminologii lze tuto kriminalitu charakterizovat jako útok na fyzickou nebo psychickou integritu člověka ve smyslu úmyslného užití fyzického násilí, resp. pohrůžky násilím, vůči jiné osobě. Hrozící či aktuální užití fyzického násilí přitom může být motivováno buď nepřátelstvím (např. vražda spáchaná ze msty), nebo může jít o tzv. násilí instrumentální, sloužící dalšímu účelu (např. ke zmocnění se cizí věci při loupeži). Ze nejzákladnějších okruhů uvedené trestné činnosti lze jmenovat vraždu, úmyslné ublížení na zdraví, loupež, vydírání, šikanování, domácí násilí, násilí ve školách, zločiny za zaujatosti (zejména útoky proti cizincům a činy vyplývající z etnických konfliktů) a terorismus.

5.2.3 *Mravnostní kriminalita*

Společným rysem trestných činů tvořících mravnostní kriminalitu, která je součástí tzv. obecné kriminality, je jejich spjatost s pohlavním pudem. Společnost vytváří (mimo jiné i prostřednictvím trestního práva) své regulační mechanismy, kterými vyvíjí tlak na formování sexuálního chování jedince a dalších druhů jednání

s lidskou sexualitou spojených. Sexuální morálka a sociálně tolerované sexuální chování však náležejí k nejproměnlivějším a nejmnohotvárnějším jevům sociální a kulturní historie lidstva. V rámci mravnostní kriminality lze rozlišit dvě navzájem kriminologicky odlišné podskupiny trestných činů:

a) Jednání, jež naplňují pojmové znaky tzv. sexuální kriminality. Její podstatou je ukájení pohlavního pudu formami, které společnost netoleruje. Kriminalizováno je překročení okruhu dovolených sexuálních partnerů nebo dovolených sexuálních jednání.

b) Kriminalita spojená s prostitucí, která samotná již není považována za trestnou činnost. Příslušné skutkové podstaty jsou zařazeny v hlavě V. zvláštní části trestního zákona mezi trestnými činy hrubě narušujícími občanské soužití.

5.2.4 Organizovaná kriminalita

Definovat pojem organizované kriminality je nesnadné. Jde o jev velmi heterogenní, zahrnující mnoho druhů trestných činů. Prvek organizovanosti, kterým se tento druh odlišuje od „běžné“ kriminality, je někdy přítomen velmi silně, jindy je naopak naznačen jen slabě. Lze však použít definici, že organizovaná kriminalita je soustavná a plánovitá trestná činnost páchaná hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba činnosti. Jejím primárním cílem je dosažení vysokého zisku. Mezi jednotlivé pojmové znaky organizované kriminality patří:

- Skupinovitost – předpokládá spojení několika osob v různých formách trestné činnosti. Skupina funguje jako relativně autonomní subjekt nezávisle na svém personálním složení a je schopna pokračovat ve svých aktivitách i při obměně svých členů.
- Soustavnost – znamená páchání opakovaných, trvajících nebo pokračujících trestných činů po dlouhou dobu.
- Plánovitost – tj. promyšlené programování budoucí trestné činnosti.
- Dělbá činnosti – představuje jeden z racionalizačních postupů usnadňujících páchání trestných činů. Dílčí kroky a operace jsou rozděleny mezi různé účastníky, kteří jsou ve svém oboru skutečnými odborníky. Touto specializací lze dosáhnout toho, že způsob páchání je

velmi dokonalý. Zároveň se tím ztěžuje možnost odhalení a dokázání trestné činnosti.

- Hierarchická struktura skupiny – znamená, že mezi členy organizace existují vztahy nadřízenosti a podřízenosti. Tento rys, spojený s prosazováním přísné disciplíny, konspirace a příkazu mlčenlivosti, utužuje soudržnost skupiny a znesnadňuje usvědčování pachatelů.
- Úsilí o maximální zisk – je pravým smyslem a hnacím motorem organizované kriminality, jemu je podřízeno vše ostatní. Organizovaná kriminalita vykazuje mnoho společných rysů s podnikatelskou činností.

Vedle těchto nezbytných pojmových znaků se organizovaná kriminalita zpravidla vyznačuje dalšími doprovodnými znaky, mezi něž patří zejména používání násilí nebo pohrůžky násilí proti osobám a vědem. Násilí, které je často velmi bezohledné a brutální, je orientováno více směry, zejména:

- proti konkurenčním zločineckým bandám („boj o teritoria“),
- proti osobám, které „stojí v cestě“, jako je bankovní personál, hlídači a strážci,
- proti členům vlastní organizace za „zradu“ nebo jiné porušení disciplíny,
- proti osobám spolupracujícím s policií a soudem,
- proti veřejně činným osobám, jakou jsou politici, představitelé policie a justice.

5.2.5 Návykové látky a kriminalita

Návykové látky byly považovány za jeden z klíčových celosvětových problémů již v druhé polovině dvacátého století. Takové látky provázejí člověka celým jeho vývojem, a to jak k jeho pomoci, tak i k záhubě. Užívání většiny z nich vyvolává návyk vedoucí k závislosti fyzické či psychické a ta působí škody nejen jejich uživatelům, ale i celé společnosti. Závislost na látkách není však jedinou patologickou závislostí, která nás v poslední době ohrožuje. Jako závažná se jeví též tzv. závislost na procesu, která nalézá vyústění např. ve „workoholismu“ nebo v daleko společensky škodlivějším jevu, kterým je patologické hráčství (gambling). Dále je to závislost na člověku, nacházející svou organizovanou formu např. v získávání jedinců a posléze i jejich majetku do nejrůznějších sekt a extremistických skupin. Společenská rizikovitost a kriminologická závažnost gamblingu i sekt je však dosud v naší společnosti vnímána jen okrajově a pozornost se soustřeďuje více na

lékařské a terapeutické stránky těchto jevů. V popředí pozornosti stojí závislost na návykových látkách alkoholového a nealkoholového typu. Návykové látky zůstávají v popředí pozornosti společnosti již několik tisíciletí, protože je lidstvu známo, že jejich zneužívání je spojeno se závažnými zdravotními důsledky, znamená velké ekonomické ztráty a také rostoucí kriminalita s nimi spojená představuje vážné ohrožení života lidské společnosti na celém světě. Proto jsou činěna opatření nejen na úrovni jednotlivých států, ale bezmála již sto let i na mezinárodní úrovni k tomu, aby se rozšiřování návykových látek co nejvíce omezovalo.

Kriminalita páchaná pod vlivem alkoholu je ovlivňována řadou specifických faktorů. Boj proti této kriminalitě však do značné míry splývá s celkovým bojem proti alkoholismu. Účinné omezování rozsahu trestné činnosti páchané pod vlivem alkoholu je možné za předpokladu výrazného snížení současné nadměrné spotřeby alkoholu. Těžiště této snahy spočívá především v prevenci, ve výchovném působení, dodržování právních norem, jejich případné novelizaci podle současných potřeb, přičemž trestní represe má jen funkci pomocnou. Vůči určité části pachatelů, kteří se opakovaně dopouštějí trestné činnosti pod vlivem návykových látek, je však nutné v zájmu ochrany společnosti více užívat ochranné léčení (NOVOTNÝ & ZAPLETAL, 2004).

5.3 Kriminogenní skupiny a subkultury mládeže

Podle MATOUŠKA a KROFTOVÉ (2003) časně uvolňování rodinných vazeb v nefunkčních rodinách a celkové oslabování sociálních vazeb „nezdárných“ mladých lidí v postindustriální společnosti vede k tomu, že si některé vrstevnické skupiny mládeže vytvářejí svoje vlastní, na první pohled nezávislé ideologie, jež mohou být živnou půdou delikventního chování. Jiné skupiny je pak jenom kopírují. Vznikají tak postupně celé sítě podobně zaměřených skupin, jež přesahují i hranice států. Ze skupiny se může stát hnutí, které se může proměňovat, sílit, slábnout a může zaniknout. Svou příslušnost k určité skupině, případně k ideologii určitého hnutí mládež demonstruje zejména způsobem úpravy zevnějšku (účesem, oděvem, druhem bot, doplňků), zvláštním jazykem, uctíváním určitých symbolů i druhem preferované hudby, hudební skupiny nebo zpěváka. Ideologie subkultury má logiku

v kontextu současných společenských vztahů a zároveň vyjadřuje sociální postoje příslušné skupiny mládeže. Ideologie subkultury mládeže se obvykle inspiruje aktualizovanými ideologiemi z minulosti. Jistá část mladých lidí má k dobrému společenskému uplatnění horší přístup než jiná část mladých lidí. Hendikepem jsou zatíženy děti narozené málo kvalifikovaným rodičům; děti, o něž rodiče málo dbali; děti žijící na přelidněných periferiích velkoměst; děti docházející jen nepravidelně do nepříliš dobrých škol atp. Společensky hendikepovaní dospívající, kteří potřebným finančním ani sociálním kapitálem nedisponují, si hledají cesty náhradní, rychleji vedoucí ke zdánlivě stejnému cíli – společenskému úspěchu. Společnost se jim ovšem zmenšuje na okruh nejbližších známých a společenský úspěch se redukuje na jeho symboly: oblečení, motorky, auta, peníze, známosti s atraktivními dívkami, nahánění strachu slabším.

A. *Stabilní a nestabilní kriminální skupiny*

Podle míry, do jaké se společensky hendikepovaní mladiství organizují, bývají v cizí literatuře rozlišovány tyto typy skupin delikventně jednající mládeže:

- Stabilní a integrované skupiny, vznikají obvykle v prostředí, v němž jsou delikventní normy akceptovány i dospělými, dospělí v něm do jisté míry slouží jako učitelé mládeže. U nás jim např. odpovídají gangy romských kapsářů.
- Neintegrované a nestabilní skupiny, obvykle vysoce násilnické, vznikají v nestabilním prostředí, v němž chce mládež ukázat svou sílu, opozičnictví a nebojácnost. Tyto skupiny právem vzbuzují nejvíce obav veřejnosti. Někteří autoři o nich mluví jako o skupinách, pro něž je příznačná subkultura násilí.

B. *Drogová subkultura*

K výše uvedeným dvěma základním typům skupin bývají ještě někdy přidávány skupiny pokoutní (retreatist gangs), skládající se z mladých lidí, kteří neuspěli ani podle měřítek spořádané většinové společnosti, ani podle měřítek stabilních delikventních skupin. Dvojitý neúspěch z nich udělal outsidersy. Ale tím, že se spojují do skupiny, se navzájem posilují. Typické je pro ně holdování alkoholu, drogám a sexuální promiskuitě; prostředky získávají žebráním, půjčkami, drobnými krádežemi, prodejem drog apod. Někteří autoři mluví o těchto skupinách přímo jako o drogové

subkultuře. Kolik drogově závislých lidí se dopouští kriminality, je ovšem závislé na tom, kde legislativa vede hranici mezi legálními drogami a ilegálními drogami. Drogy jsou v postindustriální společnosti – podobně jako televize – vhodnou reprezentací démonických sil, jež děsí moralisty a fundamentalisty všeho druhu. Faktická společenská nebezpečnost nealkoholových drog je u nás zatím mnohem menší než např. nebezpečnost piva, ale plocha novinového papíru věnovaná drogám v posledních letech mnohonásobně přesahuje prostor, na němž se diskutují alkoholové závislosti. Kriminalizace uživatelů drog problémy postižených lidí ani společnosti neřeší, ale násobí. Uživatel však potřebuje především léčení. Trestní postihování závislých lidí jen za to, že užívali drogu – aniž se dopustili jiné trestné činnosti -, je neracionální, neefektivní a nehumánní.

C. Subkultura rasistická

Tato subkultura má blízko k subkultuře násilí. Liší se však od ní propracovanější ideologií i tím, že rasismus jako hnutí má svoje vystopovatelné dějiny. Pokud se omezíme na nejnovější dějiny rasismu, budeme hovořit o hnutí skinheadů. Skinheadi jsou hnutím, jež pochází z Anglie, kde bylo v šedesátých letech reakcí dělnické mládeže na kulturu hippies a na rostoucí přistěhovalectví, které ohrožovalo uplatnění mladých, málo kvalifikovaných lidí na trhu práce. Důraz byl položen na patriotismus, na drsné sporty, na rodinu a na odmítání drog (s výjimkou piva). Až poté, co bylo ovlivněno junkerským hnutím a hospodářskou recesí v Británii v sedmdesátých letech, se hnutí radikalizovalo a přiklonilo se ke krajní pravici. Na rozdíl od jiných druhů trestné činnosti chybí u kriminálních akcí skinheads motiv majetkového zisku či odvety za to, co provedla oběť. Oběť bývá útočníkům neznámá, provokuje jejich útok jen barvou pleti (útočníci např. zamění Pákistánec s Romem, Číňana s Vietnamcem), případně provokuje suverénním chováním – napadení je brutální, jsou při něm používány.

5.4 Delikvence a etnický původ

Po druhé světové válce, během níž byly z rasových důvodů vyvražděny miliony Židů a desetitisíce Romů, se pojem rasa z vědecké literatury vytrácí. Mnohými autory je oprávněně poukazováno na to, že kromě rozdílů ve vnějším vzhledu nejsou lidé odlišitelní ani ve vrozených psychických charakteristikách, ani ve zdrcující většině vrozených tělesných znaků. Místo pojmu rasa se od šedesátých let našeho století ujímá pojem etnické skupiny, případně etnické menšiny, a to jako doplněk pojmu většinová společnost. Etnické menšiny existují prakticky ve všech zemích. Spojené státy americké jsou zemí imigrantů; nynější tamní většinová populace byla před třemi stoletími nepatrnou hrstkou lidí, která se rozrůstala nejdříve o přistěhovalce z Evropy, pak o přistěhovalce z jiných kontinentů a všechny tyto skupiny byly původně etnickými menšinami.

Etnické menšiny mají jiné kulturní zvyklosti než většina, jiná náboženství, jiné hodnotové preference, jiný životní styl. Žijí skoro všude odděleny od většinové společnosti bariérami horšího společenského postavení, zvláštních čtvrtí nebo oblastí, profesemi s nízkou prestiží. Významnou bariérou je také nízká ochota příslušníků většinové společnosti vdávat se za lidi, resp. ženit se s lidmi příslušejícími k menšinám. Příslušníci menšiny mají pravidelně nižší vzdělání, nižší příjmy, horší bydlení, horší výživu, horší zdravotní stav, vyšší úmrtnost, jsou častěji nezaměstnaní, žijí průměrně kratší dobu a v neposlední řadě mají vyšší kriminalitu. Etnické menšiny se od většinového etnika obvykle liší tmavší barvou pleti a některými dalšími tělesnými znaky, jež vznikly jako účelné adaptace na přírodní podmínky v zemi jejich původu. Pravděpodobně proto se v souvislosti s mnoha menšinami většinám nevědomky vybavuje archetyp „nečisté síly“ nebo „dávla“. Vyšší kriminalita menšiny praobraz démona z kolektivního nevědomí také sytí. Aktivizací tohoto archetypu, vzbuzujícího silný strach, lze vysvětlit sílu etnických předpokladů a jejich obtížnou ovlivnitelnost jak racionálními argumenty, tak demokratickými rozhodovacími procesy.

Romové jsou v naší zemi jedinou etnicky odlišnou skupinou, která vzbuzuje velmi polarizované postoje. Většinová společnost ji vnímá nepříznivě, málo ji zná a trpí vůči ní mnoha předpoklady, k nimž patří i démonizování Romů jako rozených kriminálníchků. Většinová společnost Romy vnímá jednoznačně etnocentricky, jako

cizorodý prvek, jako lidi „druhého řádu“. Romové nejsou jednotnou etnickou menšinou – dělí se na klanová společenství podle toho, odkud do našeho státu přišli. Romové mají nejen ztíženou vzdělávací dráhu, ale i pracovní uplatnění. BRATINKOVA ZPRÁVA (1997) udává, že v některých okresech naší republiky dosahuje nezaměstnanost Romů až neuvěřitelné úrovně 80%. Takto vysoká míra nezaměstnanosti je nepochybně živnou půdou ilegálního obstarávání prostředků k životu. Sociální dávky poskytované státem jsou pro mnoho Romů výhodnější než nízká mzda, kterou by mohli dostat jako nekvalifikovaní dělníci.

Skupina delikventně jednajících romských mladistvých se od ostatních skupin odlišuje v těchto znacích:

- velká rodina s mnoha sourozenci, s nízkým příjmem; polovina těchto rodin měla příjem pod hranicí sociálního minima,
- přeplněný byt, špatné hygienické podmínky, konflikty se sousedy v bydlišti,
- mnoho rodičů negramotných, mnoho rodičů s nedokončeným základním vzděláním,
- zanedbaná kontrola dětí,
- výskyt opakované trestné činnosti u dospělých členů rodiny,
- horší výsledky v inteligenčních testech,
- záporný vztah ke škole, velké problémy s prospěchem i s chováním,
- příslušnost k asociálně jednající partě,
- vyšší ukazatele agresivity a asociálních tendencí,
- více neklidu, více špatných nálad, nižší sebevědomí,
- neplánovaná trestná činnost, vysoký vliv příležitosti,
- z provedení trestného činu je patrná vysoká potřeba vzrušení a vysoká potřeba ocenění skupinou, častý je vliv alkoholu (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 1998).

5.5 Vliv médií

Děti a dospívající sledují televizi nejvíce ze všech médií. Čas, který věnují sledování televize, je v průměru delší než všechny jiné mimoškolní (resp. mimopracovní) činnosti, jimž se děti a dospívající v naší kultuře věnují. Podle průzkumů významně klesl mezi roky 1982 – 1996 zájem mladistvých o četbu novin, časopisů a knih, o návštěvy výstav, divadel a galerií a také o aktivní sportování! Naopak stoupl navštěvování diskoték a sledování televize. Při srovnání mládeže se skupinami starších lidí je hlavním patrným rozdílem vyšší zájem lidí středního věku a vyššího věku o zpravodajství, publicistiku, vážnou hudbu a o náboženské pořady. Postindustriální společnost je společnost v jistém smyslu roztržštěná a v jiném smyslu velmi masová. Televize ji potenciálně může integrovat – velké množství lidí sleduje tytéž programy a takto se napojuje na svou kulturu. Může však mít i vliv dezintegrační – s určitými disponovanými jedinci může vytvářet spiklenecké spojenectví, v němž jsou syceny jejich asociální sklony. Tím je televize – bezpochyby nejmocnější médium – opravdu nebezpečná. Zlo a násilí nemusí mít destruktivní účinky, je-li dětem prezentováno v kontextu, jenž těmto projevům dává smysl v přijatém kulturním rámci a nejsou-li tyto děti, jak krásně praví ruština, bezprizorné. Dítě, jež na takový rámec není dostatečně napojeno a o které se nikdo dospělý nezajímá, pak může násilí považovat za legitimní způsob prosazování lidských potřeb. Až násilí vytržené z kulturního a vztahového kontextu představuje hrozbu pro společnost.

Je nepochybné, že televize zobrazuje mnohem více násilí fiktivního než násilí skutečného. Prakticky všechny televizní stanice regulují svými interními předpisy zobrazování drastických scén ve zpravodajství, méně již ve filmech. Hranice únosnosti je ovšem mezi jednotlivými stanicemi velice variabilní; stanice bojující o vysoké indexy sledovanosti se domnívají, že kdyby divákovo podvědomí nebylo náležitě stimulováno drastickými scénami, volil by jiný kanál. Tento předsudek navíc zamlžují proklamace o právu veřejnosti na informace. Zcela novým problémem, který je reflektován v současných německých diskusích o vlivu televize na děti a mládež, je stírání žánrových hranic mezi zpravodajstvím a zábavou a tzv. reality TV využívající záznamů z přepadených bank, z křižovatek, na nichž často dochází k nehodám atd. Drasticky působící záběry jsou pro zesílení účinku ve vysílání

některých stanic ještě zpomalovány. Škodlivé účinky na děti a mládež může mít jak násilí fiktivní, tak naturalisticky popisované násilí skutečné, tak i nejasná hranice mezi tím, co se opravdu stalo a co nadsadili pro větší účinnost autoři pořadu. Za normálních okolností má dítě již ve středním školním věku schopnost distancovat se od předváděného násilí a zaujímat k němu kritický postoj. Tato kritičnost se však dá vhodným druhem zábavného podání scén s násilím oslabovat. Televize posiluje agresivitu nejen u disponovaných jedinců, posiluje ji u všech dětí a u všech lidí posiluje pocit, že svět je nebezpečným místem. Kromě toho televizní násilí pravděpodobně oslabuje citlivost na násilí, s nímž se člověk setkává v reálném světě. Vášnivý konzument televize ztrácí kontakt se skutečným světem, a kvůli tomu může slábnout jeho schopnost odlišovat možné a nemožné.

Patrně nejpřesvědčivější důkazy pro platnost hypotézy o škodlivém vlivu televize na děti, který se později projeví na úrovni násilí ve společnosti, přinesl Centerwall (1992). Podle jeho práce sledování televizních programů (v nichž je mnoho filmového i zpravodajského násilí) v době dětství a časného dospívání zvyšuje násilnou kriminalitu těchto dětí s odstupem deseti až patnácti let, tedy v době, kdy dokončují dospívání nebo již jsou dospělí, a to nezávisle na zemi, kde se tento vztah sleduje (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 2003).

5.6 Způsoby intervence

Novodobé státy věnují značnou pozornost své sociální politice. Jejím cílem je udržení sociální smíru, resp. zachování sociální stability společnosti. Proto se státní orgány snaží intervenovat v těch případech, kdy je podstatný zájem jednotlivců nebo celých skupin obyvatel natolik ohrožen, že by mohli utrpět vážnou újmu a jejich reakce na toto ohrožení mohla společnost destabilizovat. Chování společensky nepřizpůsobivých a nebezpečných jednotlivců se snaží novodobé státy neutralizovat. V případě dětí a mládeže se stát snaží zmírnit či odvrátit nepříznivé působení rodičů, případně jiných osob, a nabídnout buď podporu rodině, nebo alternativu k rodinné péči, jež by se pokud možno rodině podobala. V padesátých letech vzniká jednotná síť ústavů pro děti a mládež, která pod korigovanými názvy existuje dodnes. Byly založeny záchytné domovy mládeže a dětské domovy se zvýšenou výchovnou péčí,

záchytné domovy mládeže a výchovné ústavy pro mládež. Po několika změnách názvů a malých organizačních úpravách se dospělo v sedmdesátých letech k dnešní struktuře, která zahrnuje:

- diagnostické ústavy pro děti,
- diagnostické ústavy pro mládež,
- dětské výchovné ústavy,
- dětské výchovné ústavy se zvýšenou péčí,
- výchovné ústavy pro mládež,
- výchovné ústavy pro mládež se zvýšenou výchovnou péčí.

Několik současných výchovných ústavů pečuje zároveň o děti a o mládež. Ve vyhlášce ministerstva školství z roku 1981 existoval záměr zřídit i ochranné ústavy pro recidivující mladistvé a léčebně-výchovné ústavy pro osobnostně natolik odchylné mladé lidi, kteří nejsou zvladatelní v běžných typech ústavů. Ochranný ústav doposud nevznikl a léčebně-výchovný ústav vznikl zatím jen jeden, a to až roku 1992.

Pobyt v *diagnostickém ústavu* může být buď nařízený soudem, nebo dobrovolný. Dobrovolný pobyt předpokládá trojstrannou dohodu mezi vedoucím ústavu, rodiči (zákonnými zástupci) svěřence a svěřencem samým. Dobrovolné pobytu jsou využívány málo; naprostá většina svěřenců přichází do ústavu na nedobrovolný pobyt nařízený soudem. Většina svěřenců v diagnostickém ústavu pro mládež má vzdělání jen na úrovni 6.-7. třídy základní školy, někteří mají začatý, ale nedokončený učební obor. Značné procento svěřenců je romského původu; v některých zařízeních více než polovina. Mladí lidé ze započatou střední nebo vyšší odbornou školou se v diagnostických ústavech prakticky neobjevují. Do *výchovného ústavu* jsou děti a mladiství umístováni na základě rozsudku soudu, který jim nařídil ústavní výchovu, na základě soudního usnesení o předběžném umístění v ústavu, nebo po dohodě s rodiči. Ústav poskytuje dlouhodobou péči, jejímž těžištěm je příprava na budoucí povolání. Svěřenci jsou rozděleni do výchovných skupin, jež obvykle odpovídají jejich zařazení do vzdělávacího programu. Pokusně se zavádějí tzv. samostatné skupiny svěřenců, kteří bydlí mimo internát, docházejí do zařízení na výukové programy a na stravu a jinak už nejsou pod kontrolou ze strany pracovníků zařízení (např. v Černovicích u Tábora, v tomto ústavu je také oddělení pro mlatky

s dětmi). Izolace, do nichž byli svěřenci umísťováni po útěku, byly v naprosté většině výchovných ústavů zrušeny (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 2003).

Jistě je v zájmu společnosti, rodiny ohroženého dítěte i dítěte samotného, aby byla možnost vývoje ke kriminalitě detekována včas a bylo včas učiněno co nejvíce účinných opatření pro odvrácení tohoto nebezpečí. Čím později zásah přichází, tím méně je účinný a tím spíše už dospívající navázal takové vztahy, respektive přijal takové hodnoty, které se s nekriminální dráhou sloučit nedají. Existuje tzv. Komplexní součinnostní program, který představuje systém metodické, koncepční a finanční podpory ze strany ústředních orgánů státní správy a podpory vzniku programů prevence kriminality ve městech zatížených kriminalitou, která nejméně ovlivňuje pocit bezpečnosti občanů. Podstatou těchto programů je součinnost orgánů státní správy, samosprávy, policie a nevládních organizací. Záběr programu je podmíněn místní situací v oblasti vývoje sociálně patologických jevů, potřebami, zájmem a schopnostmi lidí a finančními prostředky. Za realizaci programů prevence kriminality v rámci Komplexního součinnostního programu prevence kriminality na místní úrovni nesou odpovědnost zastupitelstva.

Důležitou okolností v součinnosti mezi policií je sladit úkony před zahájením trestního stíhání s úkony policejních orgánů prováděné po sdělení obvinění tak, aby nedocházelo k nežádoucím opakovaným výslechům zejména osob mladších než 15 let. Snaha policejních orgánů, hned po oznámení podezření ze spáchání trestného činu mladistvým nebo oznámení o spáchání deliktu jinak trestného, spáchaného osobou mladší 15 let, provést podrobný výslech nezletilého, není vždy na místě. Rovněž pak požadavky policejních orgánů, v mnoha případech neodůvodněné, aby policejní orgán s realizačním návrhem na zahájení trestního stíhání předložil i výslech nezletilého, by měly být korigovány ne nezbytnou mírou s vědomím toho, že opakování výslechu nezletilých nepřispívá jejich psychice a ve své podstatě je v rozporu se všemi kriminalistickými zásadami vedení výslechu i se zvláštními způsoby řízení proti mladistvým a osobám mladším 15 let upraveným trestním řádem. Důležitou roli v součinnosti a spolupráci mezi policií a soudy hraje pořádková policie. Činnost policejních orgánů při objasňování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži, na úseku mravnostní trestné činnosti a trestné

činnosti související s toxikomanií je upravena interními pokyny policejního prezidenta (CHMELÍK, 1998).

Vězení je od dávných dob symbolem represe. Je to instituce s vysoce centralizovaným, v podstatě vojenským řízením, s nízkou atraktivitou pro personál, s rychlou obměnou personálu, relativně velmi uzavřená před okolními vlivy. Ve všech vězeních vznikají spontánně oddělené subkultury dozorců a subkultury vězňů. Umístění ve vězení je drastická změna, jež může vyvolat vážnou psychickou poruchu. Uvěznění má samozřejmě větší vliv na dospívajícího než na dospělého. Dospívající ve vězení přijde o většinu vlivů, které životně k dozrání potřebuje. Na druhé straně je vystaven mnoha vlivům, jež jeho osobnost deformují. Z psychologického hlediska je lhostejné, zda je mladistvý umístěn ve vazbě, či zda je ve výkonu trestu. Každý člověk, který soudí, že nejlepším způsobem potírání kriminality je kriminál, by si měl před akceptováním tohoto axiomu zkusit představit, že by se on sám stal osobou, jež se kvůli svému skutku dostala za mříže. Z prostředí, ve kterém dosud žil a jež dobře zná, se ocitne v zařízení, které by ho nikdy předtím nenapadlo navštívit a jen stěží by si ho dobrovolně vybral pro strávení byť krátké doby. Byl by zbaven veškerého osobního majetku a převlečen do vězeňského mundúru. Z obzoru se mu ztratila jeho rodina. Přišel by o možnost kontaktu s lidmi opačného pohlaví. Místo svého pokoje by obýval celu, v níž s velkou pravděpodobností nebude sám (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 2004).

ČESKÝ HELSINSKÝ VÝBOR (2003) ve svém průzkumu zjistil, že: „více než dvě třetiny respondentů nebyly před probíhajícím trestním stíháním odsouzeny za trestný čin. Přesto je třetina dříve trestaných respondentů alarmující, zvláště vzhledem k tomu, že se jedná o mladistvé“.

Uvěznění skoro u nikoho z vězňů nevede k tomu, že by za svůj čin cítil v morálním smyslu slova vinu. Pocit viny, který mají někteří vězni po příchodu do vězení, se vlivem vězeňské subkultury rozplývá. Pro vězeňskou subkulturu je charakteristická propast mezi dozorci (oni) a vězni (my). Dozorci jsou reprezentanty nepřátelského, odmítaného světa, který s vězni jednal a jedná nespravedlivě, proto i samo uvěznění pro vězně „musí“ být nespravedlivé, neoprávněné, nebo přinejhorším příliš přísné; kriminální čin je uvězněným pachatelem vykládán skoro vždy jako neúmyslný, iniciovaný někým jiným, nepůsobící škodu, zaměřený proti abstraktní

osobě, nikoli proti konkrétnímu člověku. Vězeňská subkultura vězni nedovoluje opravdové přiznání viny ani mu nedovoluje uznat vězení jako prostředek resocializace. Ve vězeních, ale i ve všech velkých ústavních zařízeních pro dlouhodobý pobyt rizikové mládeže má dva odlišitelné a doplňující se aspekty: adaptaci na fungování ústavního zařízení a osvojování vězeňské (ústavní) kultury. Zločiny se ve vězeních nejen rozebírají a obdivují, jsou zde také plánovány a nezřídka i realizovány. Kriminální chování je ve věznicích a ve velkých ústavech častější než ve všech jiných institucích. Bez všech pochybností lze tvrdit, že čím déle vězeň ve vězení pobývá, tím menší je naděje na odvrácení jeho dalších kriminálních aktivit (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 2003).

5.7 Nároky práce s rizikovou mládeží

O práci s rizikovou mládeží uvažujeme jako o podpůrné práci, o optimálním postoji pracovníka mluvíme jako o podpůrném postoji, neboť se domníváme, že bez této intence nemá práce s rizikovou mládeží smysl. Mladé lidi, s nimiž se pracuje, nazýváme pro jednoduchost klienty. A všechny druhy zacházení (včetně věznění) shrnujeme pod pojem péče. Riziková mládež v každém státě polarizuje postoje lidí. Veřejnost a většina médií je dnes u nás vůči ní naladěna velmi odmítavě. Nicméně existují lidé, kteří pro tuto mládež mají i dnes a zde pochopení. Takoví lidé se najdou vždycky a všude, i ve společnostech více dezintegrovaných a demoralizovaných, než je současná Česká republika. Obecně jsou pomáhající profese přitažlivé pro lidi, kteří mají velmi silnou rodičovskou složku osobnosti. Někteří psychoanalytici soudí, že je to zejména mateřská složka osobnosti (a to i u mužů), která motivuje k pomáhajícímu, podpůrnému postoji. Mnohokrát už bylo různými průzkumy ověřeno, že řada lidí pracujících v „pomáhajících profesích“ zažila v dětství nebo mládí nějaké trauma, které má zřejmý vztah k jejich volbě profese. Jejich rodič mohl v rodičovské úloze selhávat. Nebo byl vážně a dlouhodobě nemocný. Nebo se starší sourozenec dopustil kriminálního činu, který zanechal stopy na všech členech rodiny. Nebo jeho vlastní dítě, na něž je silně vázán, právě dospíváním prochází a odmítá ho. Samozřejmě i člověk, který nemá děti, si může „adoptivní děti“ opatřit v instituci, jež se zabývá rizikovou mládeží, v podobě klientů. U nezanedbatelné části

profesionálů v pomáhajících profesích je volba povolání pokusem o kompenzaci staršího nebo aktuálního traumatu. Profesionálové v pomáhajících profesích mají také v průměru o něco horší osobností stabilitu, častěji se psychiatricky léčí, mají o něco vyšší sebevražednost, o něco častěji se stávají závislími na alkoholu a jiných drogách než např. lidé pracující v úřednických či technických povoláních.

Výcvik pro výkon profese se tedy těžko obejde bez zpracovávání pracovníkovy motivace a bez analýzy přímých zkušeností z práce s klienty zejména v prvních letech. Bylo by ideální, kdyby tento výcvik probíhal již souběžně se vzděláváním a pokračoval po vstupu do praxe. U nás zatím není většinou zaměstnavatelů vyžadován, takže rozhodnutí ho absolvovat je záležitostí individuální potřeby pracovníka. V bezpečí výcvikové skupiny se začínající pracovník nejnadhěji obeznámí s neuvědomovanými aspekty svého chování, a zvýší tak pravděpodobnost, že později dokáže ubrzdít nevhodné projevy vůči klientům, resp. dát volný průchod svým spontánním reakcím, když si je jist, že z nich klient může profitovat (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 2003).

Vědět, kde se mladí lidé scházejí, je jedna věc. Ovšem jde také o to, jak s těmito mladými lidmi začít pracovat. Cílem práce s mládeží založené na vztazích je navázání kontaktu s mladými lidmi, kteří se nebezpečně pohybují k okraji společnosti, případně nabídka smysluplných forem trávení volného času. Popsaný přístup k práci s mládeží začala prosazovat skupina Oxford Youth Works. V polovině osmdesátých let si skupina lidí v Oxfordu uvědomila, že je třeba pokusit se nalézt nový způsob oslovení rizikových skupin mladých lidí. Výsledkem je plán, který byl v Oxford Youth Works nazván „model práce s mládeží založený na vztazích“. Tento model stojí na čtyřech prostých zásadách:

- Lidé věnující se práci s mládeží chodí za mladými lidmi tam, kde se mladí přirozeně scházejí a kde se cítí uvolněně.
- Navazují přátelství s mladými lidmi na základě zájmů a činností mladých lidí.
- Představování pozitivních alternativ společensky nežádoucích činností se děje v takových podmínkách a takovým způsobem, aby to bylo smysluplné v rámci kulturního světa dnešní mládeže.

- Mladí lidé, kteří projeví zájem o nabízené činnosti, přebírají aktivitu a podílejí se na vytváření programu volného času (WARD, ADAMS & LEVERMORE, 1994).

Každý, kdo je s dospívajícími konfrontován jako rodič, vychovatel nebo terapeut, má zkušenost, že jednou mladý člověk potřebuje být umravňován, někdy postižen sankcemi, jindy potřebuje dodávat sebevědomí, jindy zase potřebuje být dotlačen ke společensky přijatelným způsobům, v jiných situacích může být dospělému rovnocenným partnerem, a někdy dokonce i vzorem, protože je přímočařejší a otevřenější, neb obvykle dospělí bývají. V kontaktu s rizikovou mládeží jde o poměr těchto složek, o jejich dávkování, o jejich situační přiměřenost a o jejich přiměřenost klientovým individuálním potřebám. I když je klientovi vstřícný profesionál k dispozici, navázání vztahu snadné není, neboť mnoho klientů pochází z rodin, kde se k nim rodiče nechovali adekvátně, a proto nemají zážitek neohrožující vazby vůči vstřícně se chovajícímu dospělému. I když vztah navázán je – a může trvat celé měsíce, než si klient pracovníka dostatečně prověří a získá k němu důvěru -, může se klient zachovat tak, že to pracovník vnímá jako nezájem, ba i nevděk. Kdyby pravobok odvozoval pocit smysluplnosti své práce jen z chování svých klientů, velmi těžko by si ho udržel. Protože je pracovník chováním klientů zhusta frustrován, potřebuje on sám vydatné zdroje opory, které by měl mít nejen ve svém soukromí, ale i v práci. Teorie adekvátně popisující proces práce s rizikovou mládeží musí zahrnovat i toho, kdo stanovuje „diagnózu“ a kdo vykonává „léčbu“. On sám je totiž nejvýznamnějším „léčivem“; je to on, kdo má příznivé účinky i nežádoucí vedlejší účinky. Známkou odpovědného a angažovaného postoje pracovníků ke klientům je pracovníkova starost o další osudy klienta po propuštění z péče – případně i vyhledání nejvhodnějšího dalšího typu péče – a z druhé strany chuť klienta udržovat dál s pracovníkem kontakt (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 2003).

5.8 Prevence kriminálního chování

Prevenčí kriminality (v užším slova smyslu) rozumím soubor nejrůznějších aktivit mimotrestního charakteru orientovaných na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem zastavit růst kriminality nebo docílit jejího zmenšení. Půjde tedy o působení na faktory kriminality, nepříležitosti a podněty k páchání trestných činů, o působení na potenciální pachatele a potenciální oběti a o vytváření zábran proti páchání trestných činů. Do takto koncipovaného pojmu prevence kriminality tedy nezahrnujeme prevenci represí. Preventivní aktivity třídíme podle obsahového zaměření na prevenci sociální, prevenci situační a prevenci viktimologickou. Podle okruhu adresátů preventivních aktivit rozlišujeme prevenci primární, prevenci sekundární a prevenci terciární.

Sociální prevence je zaměřena nejširěji, neboť je zaměřena na sociální kriminogenní faktory a na jejich překonávání či jejich neutralizaci. Sociální prevence je orientována na takové sociální kriminogenní jevy, jako jsou prostituce, alkoholismus a jiné toxikomanie, nezaměstnanost, chudoba, záškoláctví, extremistické skupiny, kasina, bezdomovci aj., na deformace v oficiální politice a v právním řádu či v působení médií, které mohou mít kriminogenní účinky, a na otázky kriminálněpreventivního či socializačního působení rodiny, školy, sociálních služeb a jiných institucí (NOVOTNÝ & ZAPLETAL, 2004).

Podle MATOUŠKA a KROFTOVÉ (2003) „nejvýznamnějším prostředkem sociální prevence je výchova dětí v rodinách a výchova dětí ve školách. Preventivně mohou působit i nevládní organizace. Vlivným nástrojem je také sociální politika státu ovlivňující systém vzdělávání, zaměstnanost, stabilitu rodiny, fungování policejního a soudního aparátu a dalších institucí zabývajících se rizikovou mládeží“.

Situační prevence je zaměřena na odstraňování kriminogenních situací, na omezování příležitostí ke spáchání trestných činů a na zvyšování rizika dopadení pro pachatele. Již dávno přísloví říká „příležitost dělá zloděje“. Teorie situační prevence vychází z poznatků, podle kterých určité druhy kriminality a jiných sociálněpatologických jevů mají své časové a prostorové zákonitosti. Přitom předpokládá, že velká část kriminality je uskutečňována na základě racionální úvahy potenciálního pachatele, který váží klady a zápory zamýšlené kriminální aktivity a zjistí-li, že námaha a riziko spojené s provedením jsou větší než očekávaný prospěch,

upustí od svého záměru. Viktimologická prevence se koncentruje na využití viktimologických poznatků. Rozvoji viktimologie a provádění viktimologických výzkumů je v současné době věnována ve světě a do určité míry i v České republice velká pozornost. Je orientována především na potenciální a skutečné oběti trestných činů. Zaměřuje se na činnost osvětovou a poradenskou a na vštěpování obecných a speciálních zásad ochrany ohrožených osob. V prevenci kriminality má dominantní roli občanská společnost. Občanská společnost, hodnoty, na kterých je založena, její soudržnost, panující společenská atmosféra, postoje k zákonům, kvalita lidských vztahů dávají rozmáhající se kriminalitě větší či menší možnosti. V současných letech jsou v prevenci kriminality zvláště aktivní některá města. Především ve větších městech patří kriminalita, obavy z ní a pocit bezpečnosti občanů pravidelně k problémům, kterými by se místní úřady měly zabývat. S velikostí města se jeho zamoření kriminalitou většinou zvětšuje, život ve velkých městech je většinou nebezpečnější (NOVOTNÝ & ZAPLETAL, 2004).

S některými kritiky konzumního životního stylu je nastolována otázka, zda prevence kriminality nevyžaduje v rodinách, ve školách a jinde vytváření „protikultury“, tj. klimatu, v němž je zavrhován hédonismus a orientace na získávání hmotných statků čili podstatné atributy dnešní kultury vyspělých zemí, jež jsou také spojovány s kriminálním jednáním mládeže. Preventivní snahy by měly konzumní orientaci a hédonismu vytyčit hranice; kdyby proti němu chtěli bojovat na široké frontě, ukládaly by si úlohy, jež přísluší náboženským nebo politickým hnutím. Cílovou skupinou preventivních opatření mohou být:

- hyperaktivní děti,
- děti selhávající ve škole,
- děti s poruchami chování,
- děti zneužívané a týrané v rodinách,
- děti z dysfunkčních rodin,
- děti z čtvrtí, kde je vysoká úroveň kriminality,
- děti z rodin žijících pod hranicí životního minima,
- děti z rodin, v nichž chybí otec,
- děti s predelikventním chováním,
- populace všech rodičů v komunitě.

Volba cílové skupiny určuje nejvhodnější preventivní strategii, nejvhodnější prostředí pro ni a okruh osob, které má kromě dítěte zahrnovat. Bez jasné definice cílové skupiny, postupu práce s ní a hodnocení efektivity nemůže být prevence přínosná. Čím více prostředí, v nichž se cílová skupina zdržuje, preventivní program zahrnuje, tím větší je naděje na její ovlivnění. Čím více osob významných pro každého člena skupiny program využije, tím větší je naděje na jeho ovlivnění (MATOUŠEK & KROFTOVÁ, 2003).

6 METODOLOGIE

6.1 Cíle a úkoly práce

Pro vývoj mládeže naší doby je charakteristická disproporce mezi tempem jejího mentálního a sociálního zrání. Zatímco oproti předcházejícím generacím je mentální vývoj dnešní mládeže urychlen, proces sociálního zrání se dostal postupně až k hranici třiceti let. Tento zvyšující se rozdíl mezi dosažením mentální a sociální zralosti má příčinu v opačném působení společenského vývoje na procesy mentálního a sociálního zrání mládeže.

Cílem mé práce a samotného výzkumu bylo zamyslet se v globálu nad dnešní mládeží, definovat tento pojem jako takový a zejména ukázat na palčivý problém ohledně vývoje dětí a mladistvých v dnešní době. Svoji práci bych rád vyburcoval k činnosti co nejvíce dospělých osob, které mají co dočinění s dětmi a mládeží, ať už jako profesionálové v pozici zaměstnanců a vedoucích různých institucí zabývajících se edukací, či jako rodiče, kteří při své výchově mají jeden z největších vlivů na své potomky. Rodina má pro socializaci jedince v raném období dominantní význam. Vlastně v počátcích vývoje jedince, kdy tento je nejtvárnější, má rodina na jeho formování skoro monopol. Je samozřejmé, že rodina je primární socializační institucí. Rád bych touto svojí prací poukázal na špatné výchovné působení některých rodičů, dále na současný trend, kdy je dle mého názoru nedostatek prevence, z následné represe si ve většině případů děti a mladí lidé skoro nic nedělají, nemají respekt před orgány činnými v trestním řízení, či před různými výchovnými opatřeními ze strany jejich zákonných zástupců či pedagogů a vychovatelů.

Právě ve své práci kromě současného vývoje dětí a mládeže co se týče protiprávního jednání bych rád apeloval na absolutně nezdravý styl života této mladé generace. Proto jsem také svůj výzkum ve své druhé části věnoval tématům a otázkám ohledně mladistvých ve vztahu ke zdraví. V této souvislosti mým cílem bylo poukázat na ohromný problém týkající se konzumace drog dětmi a mladistvými a to ať už se jedná o konzumaci alkoholických nápojů, kouření, avšak hlavně na prvním místě konzumaci drog jako takových – marihuany, pervitinu.... Mým cílem v této práci bylo také zamyslet se nad realitou a zjistit, jaké procento mladistvých

v dnešní době sportuje, zda žije zdravým životním stylem, jakým způsobem tráví svůj volný čas.

Myslím, že se mnou bude každý souhlasit, když tvrdím, že mládež je objektem výchovného působení společnosti, jejích výchovně vzdělávacích institucí a organizací a současně subjektem společenských procesů a přeměny společnosti. Z této dvojediné role mládeže vyplývají tedy úkoly pro společenskou praxi i úkoly pro vědecké disciplíny zabývající se mládeží. Svoji práci bych chtěl „donutit“ čtenáře a vůbec všechny, kteří se s mojí prací obeznámí a alespoň je částečně zaujme, že právě působení společnosti na mládež jako na výchovně vzdělávací objekt ovlivňuje kvalitu a zaměření mládeže jako společenského subjektu. Také jsem se v této práci chtěl zamyslet nad tím, co udělat pro snížení kriminality dětí a mladistvých. Dle mého názoru je současný systém nefunkční, i když jsou do něj zapojeny resorty sociálních věcí, vnitra, školství, zdravotnictví, spravedlnosti a nezávislé soudy na různých úrovních a rozličné instituce.

V neposlední řadě bylo mým cílem při vypracování této práce, aby se její čtenář, ať už zastává jakékoli postavení ve společnosti, zamyslel nad tolik diskutovanou otázkou hranice trestní odpovědnosti. Současná hranice trestní odpovědnosti byla stanovena před mnoha lety a dnešní děti se liší od těch, na které byla tato hranice navržena a její hodnota by měla být znovu objektivně posouzena. Po přečtení této práce by si každý měl krom dalšího položit otázku, zda současná hranice trestní odpovědnosti je adekvátní současnému vývoji dětí a mládeže. Na druhou stranu bych rád v této souvislosti svým výzkumem poukázal na skutečnost, že při případné změně zmiňované hranice trestní odpovědnosti je nutné mít na zřeteli, že vývoj probíhá u dětí různě rychle, takže například jedna dvanáctiletá dívka se může chovat podobně jako devítiletá, zatímco druhá má chování skoro na úrovni patnáctileté, ale jejich inteligence může být přitom stejná.

Po přečtení této bakalářské práce by si čtenáři měli uvědomit, že jednou z nejvýraznějších sociálních změn v životě člověka je přechod z dětství do sociální skupiny dospělých. Byl bych velice rád, aby z této práce také vyplynulo, že pro chování dítěte a chování k dítěti existují pevné společenské normy, stejně jako pro chování dospělých. Každý člověk, tedy i dospívající, potřebuje, aby požadavky společnosti vůči němu byly pokud možno jednoznačně upraveny a stanoveny, a aby

jednotlivé sociální skupiny, instituce, organizace neměly rozporné požadavky na jeho chování. Z této práce by mělo být patrné, že hodnotová orientace představuje závěrečnou fázi procesu socializace, ale i individualizace. Je vrcholem motivační struktury, její vytváření navazuje na potřeby, zájmy a hodnoty. Každý, kdo se s touto prací bude chtít seznámit a seznámí se s ní, měl by si uvědomit, že se hodnotová orientace vytváří v dětství a dospívání, je závislá na uspokojování potřeb a na podnětech získaných v těchto obdobích. Přál bych si, aby si po seznámení s touto prací každý uvědomil, že hodnotovou orientaci ovlivňuje spousta faktorů, kterými jsou především společenskoekonomická formace, samotná osobnost, naplnění základních fyziologických a psychologických potřeb, věk a fáze životního cyklu, sociální status, materiální zabezpečení, možnost prosadit své kvality, zařazení do skupiny a její normy, významné historické a politické události, stupeň rozvoje a úroveň sociokulturního prostředí, v němž dotyčný jedinec žije.

Mezi cíli a úkoly mé práce bude také krom jiného zpracovat data ve spolupráci s kolegyní z Policie ČR, Územního odboru služby kriminální policie a vyšetřování v Havlíčkově Brodě, sestavit dotazník pro mladistvé osoby, provést pilotní studii a potažmo statistické zpracování a vyhodnocení získaných dat. Získané poznatky následně zpracovat jako metodický materiál pro studenty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

6.2. Výzkumné otázky

Mezi mé výzkumné otázky patřily jednak otázky mnou vypracované, které se týkaly mého osobního dotazníku, rovněž však otázky, které se týkaly a týkají bezprostředně tématu mnou vytvářené bakalářské práce a na něž jsem hledal odpovědi při studování svých spisových materiálů a opatřením statistik v rámci našeho okresu Havlíčkův Brod. Co se týče mého vlastního dotazování, bylo mým zájmem vytvořit cílené otázky, na které bude možno jednoznačně odpovědět. Úmyslně jsem toto své dotazování rozdělil do dvou hlavních podskupin, z nichž první jsem nazval výzkumem zaměřeným na současný způsob života mladistvých jako takový a druhou výzkumem zabývajícím se mladistvými ve vztahu ke zdraví a to samozřejmě s ohledem na mnou studovaný obor. V první části svého dotazníku

jsem vymyslel následující otázky: „Žijete ve společné domácnosti s oběma svými rodiči?, Komu se svěřujete se svými problémy?, Dopustil (-a) jste se někdy v minulosti vědomě trestné činnosti či přestupku?, Dodržujete řádně školní docházku?, V kolika letech jste měli první pohlavní styk?, Měli jste pouze jednoho partnera, nebo je střídáte?, Byl (-a) jste někdy na brigádě?, Jakého nejvyššího vzdělání by jste chtěl (-a) dosáhnout?, Navštěvujete zábavný či vzdělávací kroužek mimo vyučování? a Zajímáte se o dění v ČR a v zahraničí (sledujete zpravodajství, čtete denní tisk)?“ a v druhé části svého dotazníku týkající se vztahu mladistvých ke zdraví jsem položil následující otázky: „Myslíte si, že žijete zdravě, dodržujete zásady zdravého životního stylu?, Kouřil (-a) jste někdy, jestliže ano, v kolika letech poprvé?, Užíval (-a) jste někdy drogy (marihuana, pervitin,...), jestli ano, v kolika letech poprvé?, Pijete alkoholické nápoje, jestliže ano, od kdy?, Jak často sportujete?, Víte co znamená BMI (body mass index)?, Do které kategorie by jste se zařadil(-a)? – co se týče váhy, Volný čas trávíte nejvíce?, Dokážete charakterizovat slovo vegetariánství?, Víte, co je JÓGA a setkal(-a) jste se s ní někdy?“, kdy tento dotazník byl samozřejmě zcela anonymní. V tomto dotazování zejména předpokládám, že větší část respondentů již bude kouřit, brát drogy, požívat alkoholické nápoje a nebude mít absolutně informace o zdravém způsobu života.

Co se týče výzkumu, který jsem prováděl tzv. obsahovou analýzou, mohu konstatovat, že jsem se snažil vyhledat spisové materiály na útvaru služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, kde jsem pracovně zařazen. Zpětně jsem si vzal spisy týkající se protiprávního jednání nezletilých a mladistvých od roku 2003 do roku 2008. Ten nejzazší rok 2003 jsem zvolil z důvodu, neboť právě v té době začal platit zcela nový, převratný zákon č. 218/2003 o soudnictví ve věcech mládeže a beru za objektivní, že výzkum byl proveden v průběhu šesti let. Před studiem těchto spisů jsem si samozřejmě kladl opět několik otázek, které bezprostředně úzce souvisí s tématem mé bakalářské práce. Je pravdou, že jsem při studiu zmiňovaných spisových materiálů využil samotné své praxe, neboť jsem je v převážně většině zpracovával osobně a u každého z nich jsem znal tu konkrétní problematiku. Celkem jsem detailně prostudoval 42 spisů. Zde musím upozornit, že se ta protiprávní jednání netýkají pouze okresu Havlíčkův Brod, ale i jiných regionů, neboť jak bylo výše zmíněno, pakliže mladistvý či nezletilý spáchal protiprávní jednání v jiném

regionu v rámci České republiky, dle příslušnosti s ohledem na místo bydliště či fyzického pobytu jedince na okrese Havlíčkův Brod byl spisový materiál předán na náš výše uváděný útvar Policie ČR v Havlíčkově Brodě. Před analýzou samotných spisů jsem si zejména kladl otázky v podstatě jaký vliv má na vývoj jedince rodina, potažmo okolní prostředí, v němž se jedinec pohybuje, v němž sbírá právě své zkušenosti, ať už pozitivní, či v opačném slova smyslu. Rovněž jsem si kladl otázky, kolika protiprávních činů se dopustili děti a mladiství pod vlivem různých drog, ať už alkoholu, či drog jako takových (marihuany, pervitinu) a jak hluboce to ovlivnilo dotyčného, aby se protiprávního skutku dopustil. Při zpětném studiu trestních spisů jsem se také chtěl zamyslet nad otázkou Rómů, v souhrnu jaké je procento právě těchto dětí a nezletilců páchajících trestnou činností v porovnání s ostatním obyvatelstvem. V neposlední řadě při hodnocení zjištěných poznatků při samotné obsahové analýze mě nutilo k zamyšlení téma prevence, otázky prevence jako takové, abychom co nejvíce minimalizovali tento, dle mého názoru, nepříznivý vývoj naší nástupnické generace.

A konečně ve statistické analýze na základě obstaraných, striktně stanovených statistických dat jsem se snažil odpovědět, respektive zhodnotit a porovnat na okrese Havlíčkův Brod počet objasněných trestných činů oproti neobjasněným zvláště roku 2007 a v souhrnu let 2003-2007, dále porovnat množství spáchaných jednotlivých druhů trestných činů za rok 2007 a v souhrnu let 2003-2007 a také zhodnotit jednotlivé pachatele trestných činů podle věku a recidivy za rok 2007 a rovněž v období let 2003-2007.

6.3. Metody výzkumu

Z velké škály metod různých výzkumů jsem si pro ten svůj vybral čtyři metody výzkumu, které jsem pro dané téma a vůbec tuto problematiku považoval za nejvhodnější a mně nejbližší. První z nich tvoří obsahová analýza, kdy jsem detailně prostudoval 42 trestních spisů období let 2003-2008, druhou metodou je dotazování vlastní konstrukce z roku 2008, kdy jsem si vyhotovil svůj dotazník o dvaceti otázkách, které jsem považoval za takové zásadní. Další metodou byla statistická analýza, v níž jsem chtěl zcela přehledně poukázat na vývoj kriminality a druhy

pachatelů v roce 2007 a v průběhu let 2003 – 2007 na okrese Havlíčkův Brod. Poslední z metod mého výzkumu je případová analýza, která je dle mého názoru velice zajímavá a je vytvořena z praxe, ze skutečných případů, které se udály a myslím si, že musí donutit k zamyšlení úplně každého, kdo se s touto mojí prací seznámí.

6.3.1 Obsahová analýza

Pro tuto metodu výzkumu jsem se rozhodl z důvodu mého zaměstnání, neboť mám nesmírnou výhodu, že mám přístup ke všem trestním spisům na našem útvaru Služby kriminální policie a vyšetřování a to nazpět několik let, pokud již nebyly tyto spisové materiály vyřazeny a skartovány. Také považuji za dobrou výhodu skutečnost, že jsem většinu spisů, se kterými jsem se nyní při svém výzkumu detailně seznamoval, rovněž i v minulosti zpracovával a vedl samotné vyšetřování, proto v nich mám nesporný přehled a na spoustu faktů v těch konkrétních případech jsem si i po letech rozpomněl. Kromě spisů z roku 2008 jsem si ty ostatní z let 2003 – 2007 musel opatřit již z archívu, kde jsou uloženy. Celkem jsem tedy detailně prostudoval 42 trestních spisů a to samozřejmě pouze ty, ve kterých se protiprávního jednání dopustila osoba mladistvá či nezletilá. Jak jsem již naznačil výše, veškeré tyto spisy byly vedeny a zpracovávány na Policii ČR, Službě kriminální policie a vyšetřování v Havlíčkově Brodě. Při nahlížení do těchto spisů jsem vycházel ze základních písemností, které jsou a byly pro mě zásadní a zejména jasně odpovídaly na mnou zjišťované otázky. Konkrétně se jednalo o usnesení o zahájení trestního stíhání, kde byl vždy podrobně popsán protiprávní skutek, kterého se mladistvý dopustil, dále o výpověď obviněného mladistvého, ze které vyplynulo, jak se k celé věci postavil on sám, zda si uvědomuje závažnost svého jednání a vůbec zda toho lituje, či nikoli. Důležité bylo také studium různých znaleckých posudků, které vypracovávali lékaři se zaměřením na dětskou psychiatrii a v neposlední řadě také různé posudky a hlavně zprávy orgánů sociálně právní ochrany dětí při příslušném městském úřadu.

6.3.2 Dotazování vlastní konstrukce z roku 2008

V tomto případě jsem se rozhodl vypracovat svůj vlastní dotazník, ve kterém jsem vyhotovil 20 otázek. Ty jsem považoval za nutné a hlavně přehlednější rozdělit do dvou hlavních skupin. Jedna z nich je zaměřena na současný způsob života mladistvých a druhá na mladistvé ve vztahu ke zdraví, i když obě skupiny se spolu samozřejmě prolínají. Jednotlivé otázky jsem se snažil jasně formulovat, aby byly jednak srozumitelné a byla na ně možná jednoznačná odpověď, aby nedocházelo k různým spekulacím. V žádném případě jsem nechtěl dotazované děti zdržovat a otravovat nad nějakou přijatelnou časovou mírou, proto jsem zvolil právě to množství 20-ti otázek. Dotazníkem jsem oslovil celkem 52 osob, které byly ve věku v rozmezí 15-ti až 18-ti let. To číslo množství dotázaných jsem si dopředu pevně nestanovoval, při výkonu své funkce jsem nechal volný průběh, s kolika mladistvými budu jednat a kolika vlastně nechám vyplnit svůj dotazník. Rovněž jsem si dopředu pevně nestanovoval kritérium, kolik chlapců oslovím se svým dotazníkem a kolik dívek. Tomuto jsem rovněž nechal volný průběh. Nakonec jsem se tedy dotazoval 38 chlapců a 14 dívek. Dotazoval jsem se mladistvých, se kterými jsem se setkal ze svých pracovních důvodů, tudíž pro větší objektivnost se jednalo jak o pachatele protiprávních jednání, tak i o různé poškozené, či dokonce svědky. Nemohu také opomenout, že jsem dotazník rozdál i ve vlastní rodině dětem, které splňovaly zmiňovanou věkovou hranici. Zde chci upozornit na skutečnost, že dotazováni nebyly pouze děti v okrese Havlíčkův Brod, nýbrž po celé České republice, s nimiž jsem se osobně setkal z důvodu realizování svých pracovních úkonů. Na příklad bych zmínil města Žďár nad Sázavou, Říčany u Prahy, Brno či Hlinsko v Čechách. Musím konstatovat, že všichni, kterým jsem svůj dotazník rozdál, jej řádně a čitelně vyplnily, děti mnou, krom jiného byly i náležitě poučeni o anonymitě dotázaných a o samotném účelu dotazníku.

6.3.3 Statistická analýza

Právě pro statistiku jsem se rozhodl také proto, neboť z mého hlediska je statistika neoddelitelná od jakéhokoli výzkumu, nehledě na skutečnost, že si z ní čtenář opět sám udělá právě ten svůj pomyslný obrázek. U mé kolegyně z Okresního ředitelství Policie ČR v Havlíčkově Brodě, která má na starosti krom tiskové mluvčí i statistiku

jako takovou, jsem si obstaral kompletní statistické údaje, ze kterých jsem posléze vytvořil jednotlivé grafy a tabulky. Mojí snahou bylo, aby zmiňované tabulky a grafy byly co nejpřehlednější, jednoduché, ale zároveň co možná nejvýstižnější, aby si každý po jejich shlédnutí utvořil sám názor na vývoj kriminality na okrese Havlíčkův Brod za období od roku 2003 do roku 2007. Považoval jsem také za žádoucí rozdělení statistických dat ať už podle druhu a množství spáchané trestné činnosti za určité období na daném teritoriu, tak i podle charakteristiky pachatelů podle věku a recidivy. Co se týče statistiky, použil jsem procentuální výpočty.

6.3.4 Případová analýza

Mezi skutečné případy jsem vybral dva ze své praxe, ke kterým došlo na okrese Havlíčkův Brod. Bylo dost složité vybrat z takového množství právě dva, které by mohly být určitým způsobem ukázkou protiprávního jednání mladistvého a nezletilce. Je samozřejmé, že každý případ je sám o sobě něčím zvláštní, výjimečný, má svá specifika, tudíž níže popsané skutečné události nelze paušalizovat na všechna protiprávní jednání mládeže, ale lze si z uvedených skutečných případů vyvodit určité úsudky o současném životě některých mladistvých a dětí. Také je zajímavé zamyslet se nad samotnou osobností pachatelů, jejich rodiči (zákonnými zástupci), vyjádřením se pachatelů k celé věci a v neposlední řadě následku jejich kriminálního jednání, který je v každém případě jiný, ale v obou případech obzvláště závažný.

A) Protiprávní jednání mladistvého:

Zde jsem si vybral k ukázce případ, kdy mladistvý F.K. v měsíci únoru 2008 úmyslně prostřednictvím počítače svého otce v místě svého trvalého bydliště webové stránky, ve kterých jménem poškozené (mladistvé) popisuje sprostými a vulgárními výrazy její sexuální styky a praktiky, včetně sexuálních styků s rodiči, bratrem v kostele při mši apod. Veškeré údaje se samozřejmě nezakládaly na pravdě a ještě tentýž měsíc zmiňovaného roku mladistvý rozeslal odkaz na uvedenou webovou stránku nejméně 4 osobám ve svém okolí, krom jiných i strýci poškozené mladistvé.

Vše začalo podáním trestního oznámení otcem poškozené na místně příslušném Obvodním oddělení Policie ČR v Přibyslavi. Není ani divu, když si dotyčný tyto stránky, na které je upozornil strýc poškozené, přečetl, začal mít o dceru společně

s manželkou obrovský strach. Samozřejmě dcera jim zcela vyvrátila, že by vůbec nějaké webové stránky vytvářela a to ještě takového perversního charakteru. Oba rodiče si kladli otázky, kdo by chtěl takovýmto způsobem uškodit jejich dceři, strašil je také čistě sexuální podtext zveřejněných webových stránek. Prostřednictvím Policie ČR, Útvaru zvláštních činností SKPV Praha byl zjištěn koncovým klientem IP adresy toho konkrétního čísla, ze které byly předmětné webové stránky vytvořeny, otec obviněného mladistvého. Dále již nebylo složité dospět k závěru, že předmětného protiprávního jednání se dopustil právě mladistvý F.K. Policejní orgán dle ust. § 160 odst. 1 tr. řádu zahájil trestní stíhání mladistvého F.K. a to pro provinění poškozování cizích práv dle ust. § 209 odst. 1 písm. a) tr. zákona. Tento obviněný mladistvý se ke svému jednání při svém výslechu zcela doznal. Detailně popsal kdy a za jakých okolností vytvořil předmětné webové stránky na počítači svého otce na verandě jejich domu. Zmínil, že se mu poškozená koncem r. 2007 moc líbila, chtěl s ní chodit a proto jí vyznal lásku, avšak ona ho hned odmítla. O z tohoto důvodu se jí chtěl nějakým způsobem pomstít. Přišel na to, že by za ní mohl vytvořit webové stránky a přemýšlel, které by jí ublížily nejvíce, až dospěl k závěru, že nejlepší budou týkající se erotiky, kde ona bude hlavní postavou. Celé jednání měl velice dobře promyšlené, bylo časové děle plánované a propracované. Dle jeho vyjádření si vše nejdříve napsal na papír, navrhl si předlohy, jak to bude vypadat. Doslova se přiznal, že si úmyslně vše vymyslel. Tyto vytvořené stránky rozeslal nejméně na 4 adresy, krom jiného i právě strýci poškozené, protože věděl, že jsou spolu v nějakém občasném kontaktu a on jí to řekne. Jako jednoznačný důvod uvedl mstu vůči poškozené. Na závěr svého výslechu obviněný mladistvý zmínil, že ho celá událost velice mrzí a vyjádřil lítost.

Ze zprávy sociálně právní ochrany dětí při příslušném Městském úřadu v Havl. Brodě vyplynulo, že otec obviněného mladistvého pracuje jako inspektor české obchodní inspekce, matka je v invalidním důchodu. Jejich syn navštěvuje II. ročník střední školy, jedná se o maturitní obor – pečovatelství. Dle rodičů jeho chování odpovídá pubertě. Ve volném čase hraje na kytaru, učí se v lidové škole umění, má vlastní koncerty v kostele, v domově důchodců. Rodina je věřící, všichni pravidelně chodí do kostela, obviněný mladistvý dělá ministranta, má hezký vztah ke kaplanovi, svěřuje se mu. S ohledem na povahu tohoto protiprávního jednání, pro které byl

mladistvý stíhán, policejní orgán dle ust. § 105 odst. 1 tr. řádu s odkazem na ust. § 58 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb. přibral znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací dětská psychiatrie. Z vypracovaného znaleckého posudku krom jiného vyplynulo, že vyšetřením v sexualitě posuzovaného nepodařilo prokázat sexuálně agresivní, exhibicionistické ani pedofilní sklony. Reakce na podněty dospívajících dívek je reakce na věku a mentální úrovni posuzovaného přiměřená. Agresivní charakter stíhaného jednání odpovídá zjištěným osobnostním charakteristikám, zejména nezralosti a sklonu reagovat agresivně v zátěži. Osobnost u posuzovaného se nevyvíjí harmonicky. Ve struktuře osobnosti jsou především schizoidní rysy, osobnost je vzhledem k věku nezralá. Z dětství přetrvává hyperkinetická porucha, což se projevuje poruchami pozornosti, poruchami motorické koordinace, impulzivitou. Sexualita posuzovaného je značně nezralá, jinak nebyla zjištěna sexuální deviace. Motivací trestné činnosti byla žárlivost, snaha mstít se dívce, která posuzovaného odmítla, jeho uražená ješitnost. Mstu poškozené delší dobu promyšleně plánoval, nejednalo se o zkratovité jednání ani o náhlé impulzivní konání. V době spáchání tohoto provinění nebyly sníženy rozpoznávací ani ovládací schopnosti. Provinění nebylo spácháno pod vlivem alkoholu nebo jiné psychotropní látky.

V tomto případě bylo také zajímavostí, že ještě před ukončením přípravného řízení trestního mladistvý obviněný po domluvě s Probační a mediační službou v Havlíčkově Brodě vykonával pomocné práce na Farním úřadě Příbryslav, což bylo zcela v rozporu se zákonem, neboť výchovnou povinnost dle § 18 odst. 1 písm. c) zák. č. 218/2003 může uložit toliko soud a v přípravném řízení státní zástupce, což se v tomto případě nestalo. Probační a mediační služba je oprávněna zajistit pouze podklady pro takové rozhodnutí příslušného orgánu, tj. vyjádření obviněného, zda s případným uložením takové povinnosti souhlasí. Na závěr mohu konstatovat, že na podnět policejního orgánu státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Havlíčkově Brodě v měsíci srpnu 2008 podal dle ust. § 176 odst. 1 tr. řádu obžalobu na obviněného mladistvého F.K. k Okresnímu soudu Havlíčkův Brod, soudu pro mládež.

B) Protiprávní jednání nezletilce:

K ukázce protiprávního jednání nezletilé osoby jsem si vzpomněl na případ z roku 2006, který jsem prošetřoval jako specialista na kriminalitu dětí a mladistvých. K tomuto případu došlo v měsíci dubnu r. 2006 v Základní škole Habry, okr. Havlíčkův Brod. Tehdy nezletilý žák uvedené školy V.K. ve třídě 7.A po předchozím vzájemném napadání – házením křídami, mokrou houbou a taháním se za oděv, uhodil pěstí do pravé tváře nezletilého J.H., který se jeho útoku bránil uchopením za vlasy a jeho tažením na chodbu ke službě konajícímu dozorovému učiteli, přičemž v místech u vstupních dveří mezi samotnou třídou a chodbou V.K. vytáhl svůj kapesní nůž délky 10,6 cm, s bočním vystřelovacím otvíráním, s čepelí o délce 7,5 cm a úmyslně J.H. bodl tímto nožem do levé bederní krajiny pod XII. žebrem cca 6 cm od trnu bederních obratlů a poté se máchnutím nožem snažil zasáhnout levou nohu poškozeného J.H., což se mu nepodařilo, ovšem prořízl levou nohavici kalhot v místě nad kolenem. Poškozený J.H. byl nejdříve ošetřen u obvodní lékařky v Habrech a dále na chirurgickém oddělení Nemocnice Havlíčkův Brod, s hospitalizací po dobu dalších čtyřech dnů, kdy byla provedena revize rány. Poté následovalo domácí ošetřování, přičemž v důsledku zranění byl poškozený po dobu nejméně čtyř týdnů omezen na běžném způsobu života. Pouze shodou šťastných okolností u J.H. nedošlo k výraznějším intenzivnějším poraněním dalších, případně i životně důležitých orgánů s trvalejšími či trvalými následky.

Nezletilý V.K. krom jiného zmínil, že při samotném incidentu si vytáhl tu svojí kudlu z kalhot, pak ji automaticky rozevřel s úmyslem zastrašit poškozeného, ale při vzájemném přetahování se, bodl J.H. někde do spodní části zad. Na otázku policejní orgánu, proč svým nožem neustále mířil přímo na tělo poškozeného, sdělil, že chtěl dotyčného „pouze“ říznout do nohy, později uvedl, že mu chtěl pouze proříznout kalhoty. Dle jeho sdělení, jakmile ho bodl a rozřízl kalhoty, měl výborný pocit, že vyhrál! K samotnému vystřelovacímu noži nezletilý V.K. uvedl, že je to čistě jeho nůž, koupil si ho prý asi před dvěma měsíci u Číňanů nebo Vietnamců za 49,- Kč a od té doby ho nosil zasunutý v kapse u kalhot za kovovou přasku. Jako důvod koupě uvedl strach ze spolužáka z deváté třídy, se kterým se již dříve pral a on ho hodil do sněhu. Proto si zakoupil nůž, kdyby se opět prali, byl připraven vystřelovací nůž proti němu použít. Hned po zakoupení uvedeného vystřelovacího nože tuto

skutečnost V.K. oznámil doma rodičům, avšak neuváděl jim důvod, oni ani údajně nevěděli, že jí nosí pravidelně do školy. Tuto skutečnost věděli jen tři jeho spolužáci – kamarádi ze třídy. Na závěr nezletilý V.K. zmínil určitou lítost svého jednání, ale trval si na tom, že vše udělal z důvodu naštvání se na toho spolužáka, měl prý na něho hrozný vztek, ani si neuvědomoval, co tím svým jednáním může způsobit. Celý incident sledovali spolužáci ve třídě, všichni přibližně stejně staří, jako aktéři události. Ne že ani jeden z nich jakýmkoli způsobem nezakročil, dokonce jedno z přihlížejících dětí si vše natáčelo na mobilní telefon. Později také ve fázi prověřování tento svědek dobrovolně vydal orgánům činným v trestním řízení dle ust. § 78 odst. 1 tr. řádu mobilní telefon včetně SIM karty, se kterým záznam pořídil.

Z vyhotoveného znaleckého posudku znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství krom jiného bylo patrné, že nezletilý V.K. svým jednáním způsobil poškozenému J.H. bodné poranění – podélně orientovanou ránu délky 1,5 cm mírně rozšířenou, jdoucí přes zádovou fascii do svaloviny, s bodným kanálem 4 cm, bez zásahu vnitřních orgánů. Bodná rána byla situována do svaloviny a nezasáhla bezprostředně životně důležité orgány. Dle charakteru bodné rány znalec konstatoval, že poranění, resp. vedení nástroje bylo uskutečněno takovým způsobem, který podezřelý i poškozený uvedli ve svých výpovědích, tedy s největší pravděpodobností až jistotou švihovým způsobem (vedením) tohoto nástroje vůči tělu poškozeného do levé bederní krajiny a to násilím malé až střední intenzity ve stupnici – nepatrná, malá, střední, velká, extrémní. Ve věci dle znalce nelze vyloučit, že při vedení nástroje takového charakteru a parametrů větší intenzitou, i vznik poškození nitrobřišních prostor se zasažením životně důležitých orgánů, případně nervově cévních svazků, které zde procházejí a tím i k existenci výraznějšího krvácení, eventuálně v krajním případě k bezprostřednímu ohrožení života s následky děletrvajícího či trvalého charakteru. Závěrem bylo ve vypracovaném znaleckém posudku zmíněno, že předložený otevírací kapesní nůž těchto parametrů, jaký byl znalci předložen (dobrovolně vydán ředitelkou předmětné základní školy krátce po incidentu), lze pokládat za nástroj, který může vést k závažným poraněním, v krajním případě i smrtelného charakteru, zejména při poškození či poranění životně důležitých orgánů, například v oblasti hlavy, krku, hrudníku, břicha i pánve!

K osobě nezletilého pachatele lze konstatovat, že aktivita v době vyučování je u něho kolísavá, důležité je, aby jej učivo zaujalo. Během přestávek je hyperaktivní, impulsivní se sklonem k potyčkám a konfliktům, jak vyplývá ze zprávy orgánu sociálně právní ochrany dětí. S otcem pracuje na zahradě, mají včely a jelikož je otec členem mysliveckého sdružení, pomáhá například v zimě při krmení zvěře, v létě při čištění lesa apod. Z uvedené zprávy je také patrné, že je nezletilý V.K. z celé události velmi nešťastný, moc toho všeho lituje, kdyby to šlo, vzal by vše zpátky. Chvillemi je plačtivý, velmi jej mrzí, že takto zklamal rodiče. Ze zprávy lékaře dětské neurologie a psychiatrie vyplývá, že dotyčný nezletilý je v jeho ordinaci léčen od měsíce ledna 1994. Je sledován pro diagnosu epilepsie – psychomotorická. Vzhledem ke stálému výskytu záchvatových projevů na elektroencefalografu je nadále ve sledování, i když poslední záchvat byl v r. 1995, celkem šlo o 3 záchvaty. Dále byl a je u jmenovaného pozorován syndrom dětského neklidu, není však trvale medikován. Toto onemocnění bývá často spojeno s impulsivitou a afektivní labilitou.

Rodiče poškozeného žáka J.H. podali stížnost na Českou školní inspekci, Krajskému inspektorátu v Jihlavě včetně návrhu k vydání úředního rozhodnutí o odvolání ředitelky Základní školy v Habrech. Výsledek šetření této stížnosti byl rovněž v rámci prošetřování případu opatřen do spisového materiálu. Ze základních bodů a zejména výsledků šetření inspektorů uvedené inspekce bych jmenoval, ředitelka školy zajistila dohled nad žáky, který odpovídal počtu žáků i velikosti sledovaných prostor. Třídní učitel podle vyjádření ředitelky neoznámil vedení školy skutečnost, že žák V.K. přinesl do školy předmět, který by mohl ohrozit zdraví a způsobit úraz. Nenavrhoval ani neudělil jmenovanému žákovi za toto porušení školního řádu žádné výchovné opatření, které mohlo na žáka preventivně působit – stížnost byla v tomto bodě oprávněná. Útok žáka V.K. nebyl projevem dlouhodobé šikany, ale nezvládnutého okamžitého jednání v afektu. Avšak je zde také nutné konstatovat, že dotazníkové šetření naznačilo ve sledovaných třídách výskyt šikany a obavy žáků před tím, že je škola před šikanou nedokáže důsledně chránit. Celé oblasti prevence sociálně patologických jevů není ve škole věnována potřebná pozornost – i v tomto bodě byla stížnost oprávněná. Celý případ na počátku měsíce září 2006 policejní orgán dle ust. § 159a odst. 2 tr. řádu ve spojení s ustanovením § 11 odst. 1 písm. d)

tr. řádu odložil a to jako podezření ze spáchání činu jinak trestného, který by byl právně kvalifikován jako trestný čin ublížení na zdraví ukončený ve stadiu pokusu dle ust. § 8 odst. 1 tr. zákona k § 222 odst. 1 tr. zákona, protože trestní stíhání bylo nepřípustné, neboť popisovaného jednání se dopustila osoba, která pro nedostatek věku nebyla trestně odpovědná. Ještě tentýž měsíc státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Havlíčkově Brodě podal Okresnímu soudu v Havlíčkově Brodě, soudu pro mládež, návrh na uložení opatření podle § 90 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, konkrétně rozsudku, který by uložil dohled probačního úředníka.

6.4 Organizace výzkumného šetření

Před samotným výzkumem jsem si pevně stanovil samotnou organizaci, jakým způsobem výzkum budu provádět a co díky mého výzkumu chci vlastně zjistit, čeho dosáhnout. Ohledně obsahové analýzy jsem si stanovil podmínky, že si detailně prostuduji určité množství spisů, učiním si ze svých zjištění poznámky a posléze zhodnotím mé výsledky. Jednotlivé spisy se měly týkat pouze protiprávních jednání mladistvých a nezletilců, tj. všech dětí ve věku do 18-ti let. Zpočátku jsem neměl pevně stanoveno číslo, kolik spisů prostuduji a zanalyzuji. Prostřednictvím interní počítačové databáze ve svém zaměstnání jsem se vracel postupně rok po roce zpět a zjišťoval, jaký spis bych si mohl vzít do svého výzkumu jako další z mnoha vzorků, aby také odpovídal mým požadavkům ohledně věku pachatelů, až jsem se dostal na konečný celkový počet 42 spisů. Jako nejzazší rok, ze kterého jsem si k analýze chtěl spisy obstarat, byl rok 2003, kdy vzešel v platnost zcela nový, převratný zákon č. 218/2003 o soudnictví ve věcech mládeže, což byl ohromný průlom v této problematice. Postupně jsem si tedy z trezorů a archivu našeho útvaru fyzicky vyhledal všech 42 spisů a detailně se s nimi seznámil. Zaměřoval jsem se především na osobnosti mladistvých a nezletilých pachatelů, jejich motivy, duševní a psychickou vyspělost, zázemí pachatelů – prostředí, ve kterém se zdržují, jakým způsobem ten svůj protiprávní skutek či skutky spáchali a na skutečnost, co je vlastně vedlo k tomu svému konkrétnímu protiprávnímu jednání. Postupně jsem si dělal z jednotlivých trestních spisů výpisky a následně provedl jejich analýzu.

Na počátku vlastního dotazování jsem si vyhotovil dotazník skládající se z 20-ti dotazů. Naschvál jsem jej rozdělil do dvou větších bloků, které byly zaměřeny na současný způsob života mladistvých a na mladistvé ve vztahu ke zdraví, aby tento dotazník byl přehlednější a výstižnější. Samotný dotazník jsem po té v průběhu roku 2008 fyzicky předal k jejímu vyplnění různým mladistvým ve věku rozmezí 15-ti až 18-ti let. Převážně se jednalo o děti, se kterými jsem se setkal při výkonu svého zaměstnání. Musím však podotknout, že jsem se dotazník snažil předat pro co největší objektivnost jak pachatelům, poškozeným, ale i různým mladistvým svědkům. Rovněž je důležité upozornit, že dotazníky nevyplňovaly děti pouze z našeho regionu, ale i z ostatních míst v rámci České republiky. Předal jsem dotazník k vyplnění také dětem v rámci mé rodiny a nejbližších příbuzných. Na počátku mého dotazování jsem neměl stanoven přesný počet dětí, které vyplněním dotazníku oslovím, pouze jsem si stanovil spodní hranici 30-ti respondentů, nakonec jich bylo celkem 52, z toho 38 chlapců a 14 dívek. Po vyplnění dotazníků mi je každý předal a na základě těchto jsem vypracoval shrnutí a grafy mého vlastního dotazování. Děti před vyplňováním dotazníku byly mnou poučeny, že jde čistě o anonymní výzkum a rovněž byly obeznámeny, k jakému účelu výsledky z výzkumu budou použity.

Co se týče statistiky, zde jsem si obstaral od kolegyně por. Bc. Jany Mazourové z tiskového oddělení v rámci našeho okresu Havlíčkův Brod přesná čísla týkající se množství jednotlivých spáchaných trestných činů rozdělených dle druhů trestné činnosti a to jak za celý rok 2007, tak i komplexně za období let 2003 – 2007. Také jsem si za stejné časové období opatřil statistické údaje ohledně pachatelů, respektive jejich rozdělení dle věku a recidivy. Z takto získaných statistických podkladů jsem vytvořil tabulky a grafy, které ukazují na vývoj trestné činnosti na okrese Havlíčkův Brod za výše uvedené období.

U případové analýzy mi dalo největší problém vybrat právě dvě události, ke kterým došlo na našem okrese Havlíčkův Brod a kterých se dopustila osoba mladistvá a nezletilá. Z toho relativně velkého množství trestních spisů bylo problematické vyzvednout dva, o nichž se budu zmiňovat. Nakonec jsem tedy vyhodnotil u dvou spisových materiálů, že budou dobré pro názornou ukázkou skutečnosti, co se ve společnosti děje, k čemu také může dojít, čeho se může dopustit

osoba mladistvá a nezletilá. V obou případech byla nesmírná výhoda, že jsem je zpracovával jako hlavní vyšetřovatel a tudíž jsem měl o průběhu samotného prověřování a vyšetřování výborný přehled. Oba spisové materiály jsem si znovu pro osvěžení paměti prostudoval, následně jsem se z nich snažil vynést na povrch to nejdůležitější a nejzajímavější, ať už co se týče charakteristik obou pachatelů, tak i zhodnocení protiprávního jednání každého z nich. Z těchto mnou prostudovaných spisů jsem si učinil podrobné zápisky, na základě kterých jsem později vytvořil samotnou případovou analýzu. Úmyslně jsem se snažil ukázat a seznámit ostatní s protiprávním jednáním jak mladistvého, který byl jako obviněný odstíhán, tak i nezletilce, jehož jednání bylo podle trestního řádu odloženo z důvodu nedostatku věku.

6.5 Charakteristika souboru

Předmětem mého výzkumu byly v převážné většině děti mladší 18-ti let, kromě části dotazování vlastní konstrukce. K této bych zmínil, že jsem si úmyslně stanovil respondenty ve věku mezi patnáctým a osmnáctým rokem, kdy na mladistvé tohoto věkového rozmezí jsem si přesně připravil i jednotlivé otázky. Konkrétně jsem se prostřednictvím svého dotazníku ptal osob mladistvých ve věku 15 – 18 let, přičemž bylo dotázáno 38 chlapců a 14 děvčat. Snažil jsem se o co nejobjektivnější výběr těchto osob ze všech různých oblastí – byli dotazováni mladiství, kteří se dopustili protiprávního jednání, naopak mladiství jako poškození, v neposlední řadě mladé osoby ve výše uvedeném věku ze sociálně slabého prostředí a rovněž mladiství – děti úspěšných podnikatelů. Také byly dotázány děti, které se v souvislosti mé práce ocitly v postavení svědků, či nezúčastněných osob. Neopomněl jsem také dotazník rozdat dětem ve svém okolí v rámci své rodiny, které splňovali věk 15-ti až 18-ti let. Mohu říci, že svým dotazníkem jsem v souhrnu oslovil mladistvé ve věku 15 – 18 let z různých míst České republiky, kteří pochází z různého, velice rozmanitého prostředí – ať už sociálně slabého, průměrného, nebo prostředí úspěšných soukromých podnikatelů. Pakliže bych měl charakterizovat konkrétně dotázané, jednalo se o 11 chlapců, kteří byli stíháni jako obvinění pro nějaké provinění, či z jeho spáchání byli podezřelí. Dále bylo touto formou osloveno 14 chlapců a 5

dívky, kteří byli v pozici poškozených, i když je samozřejmě v trestním řízení zastupovali jejich zákonní zástupci, ve většině případů rodiče. A v neposlední řadě jsem dotazník rozdál 13-ti chlapcům a 9-ti děvčatům, kteří byli svědky různých protiprávních jednání. Všechny dotázané děti v té době docházely do různých škol, ať už do základních, či do učilišť a nebo středních.

Při studiu spisů u obsahové analýzy musím konstatovat, že v tomto případě jsem dělal rozbor všech dětí mladších 18-ti let, které se dopustily jakéhokoli protiprávního jednání, ať už se týkalo o nezletilce, jejichž jednání bylo dle příslušného zákonného ustanovení odloženo kvůli nedostatku věku, či o mladistvé, kteří byli trestně stíháni policejním orgánem. Všechny tyto děti měly trvalý pobyt, či se dlouhodobě fyzicky zdržovaly na okrese Havlíčkův Brod. Je nutné zde podotknout, že v některých případech se jednalo o nezletilce či mladistvé, kteří opakovali trestnou činnost, tudíž se také objevily například dva spisové materiály se shodným pachatelem či pachateli. V drtivé většině se jednalo o chlapce. Osobně jsem při tomto rozboru spisových materiálů měl pouze jediný spis, ve kterém figurovaly nezletilé dívky jako pachatelky. Byly prošetřovány pro čin jinak trestný, který by byl právně kvalifikován jako trestný čin loupež spáchaný formou spolupachatelství. V ostatních případech byli pachatelé chlapci. Je nutné také podotknout, že se v těchto spisech také objevili nezletilí a mladiství, kteří jsou umístěni v Dětském domově v Nové Vsi u Chotěboře. I když se například protiprávního jednání dopustili mimo náš okres, dle místní a věcné příslušnosti byl spis zpracováván na našem útvaru Služby kriminální policie a vyšetřování v Havlíčkově Brodě, neboť tento Dětský domov „spadá“ do okresu Havlíčkův Brod.

U statistické analýzy lze zhodnotit, že bylo provedeno porovnání všech pachatelů, ať už mladších 18-ti let, či dospělých a recidivistů. Jednalo se o pachatele protiprávních jednání v souhrnu, tudíž bez omezení věku a pohlaví. V této části jsem rozdělil pachatele dle věku a četnosti páchaní trestné činnosti. Tyto osoby měly trvalý pobyt na našem okrese, rovněž však i v ostatních regionech České republiky. Opět musím konstatovat, že ve většině případech převažovali muži. A nakonec u dvou skutečných případů, které jsem se ve své práci zmínil, byli dva chlapci. V prvním případě mladistvý, trvale bytem v jednom menším městě na okrese Havlíčkův Brod, kterému v době spáchání provinění bylo necelých 17 let. Tento se

ke spáchání protiprávního jednání uchýlil z důvodu žárlivosti, snahy mstít se dívce, která jej odmítla, prostě jeho uražená ješitnost. V druhém případě se jednalo o nezletilého chlapce ve věku necelých 14-ti let, rovněž z našeho okresu. Tento se činu jinak trestného dopustil při napadení svého spolužáka na základní škole.

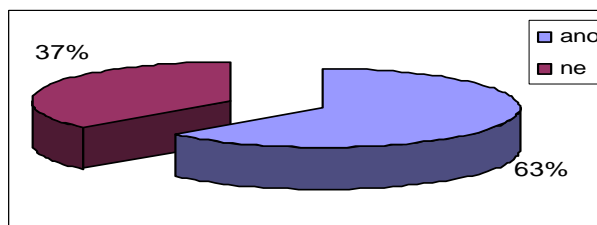
7 VÝSLEDKY A DISKUZE

7.1. Výsledky a diskuze k dotazníku

A. Výzkum zaměřený na současný způsob života mladistvých:

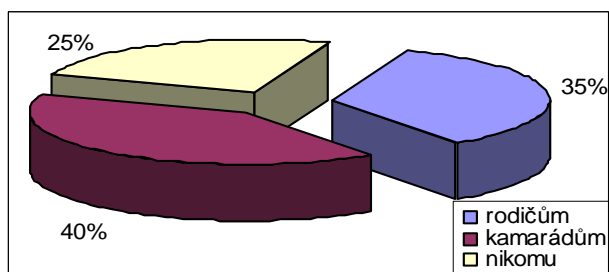
1. Žijete ve společné domácnosti s oběma svými rodiči?

a) ano	33
b) ne	19

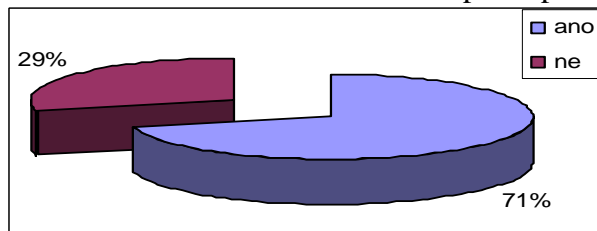
2. Komu se svěřujete se svými problémy?

a) rodičům	18
b) kamarádům	21
c) nikomu	13

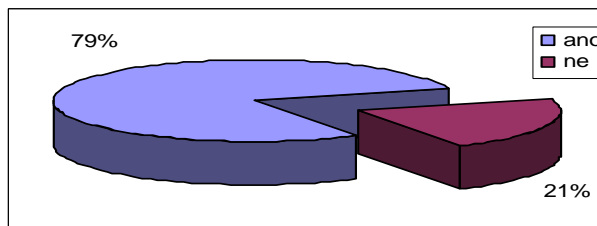
3. Dopustil (-a) jste se někdy v minulosti vědomě trestné činnosti či přestupku?

a) ano	37
b) ne	15

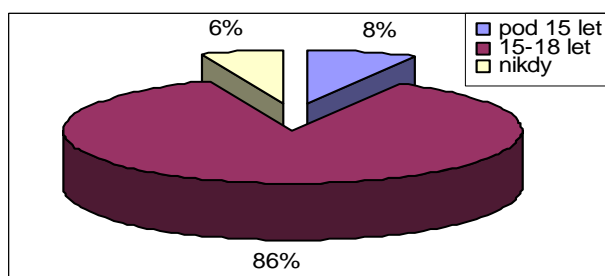
4. Dodržujete řádně školní docházku?

a) ano	41
b) ne	11

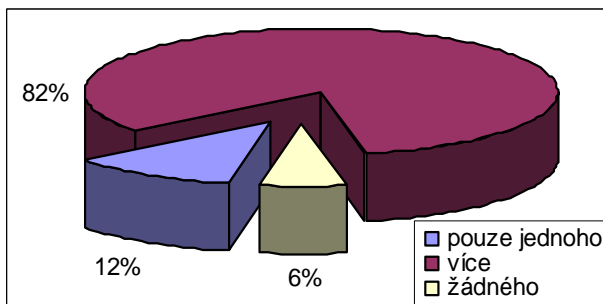
5. V kolika letech jste měli první pohlavní styk?

a) pod 15 let	4
b) 15-18 let	45
c) nikdy	3

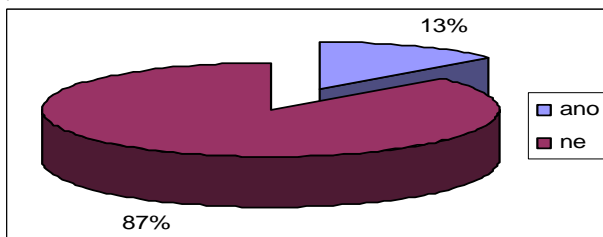
6. Měli jste pouze jednoho partnera co se týče sexu, nebo je střídáte?

- a) jednoho 6
- b) více 43
- c) žádného 3

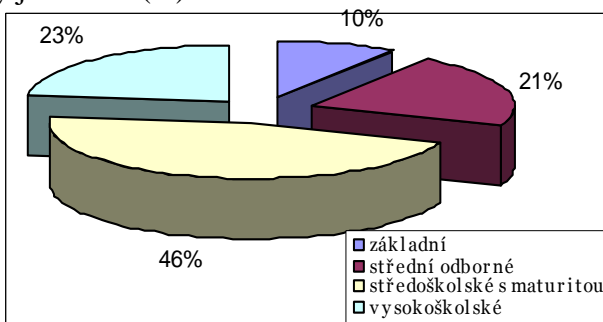
7. Byl (-a) jste někdy na brigádě?

- a) ano 7
- b) ne 45

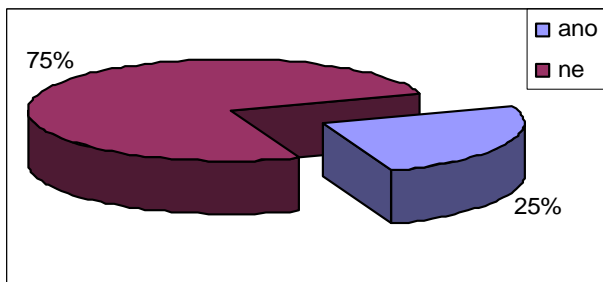
8. Jakého nejvyššího vzdělání by jste chtěl (-a) dosáhnout?

- a) základní 5
- b) střední odborné 11
- c) středoškolské s maturitou 24
- d) vysokoškolské 12

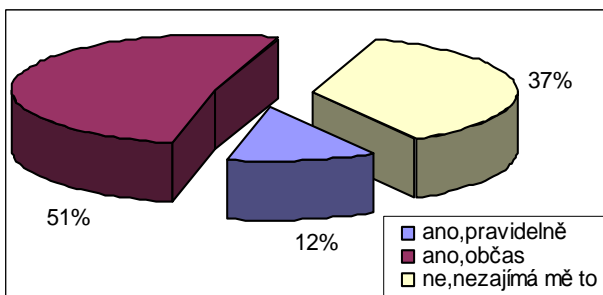
9. Navštěvujete zábavný či vzdělávací kroužek mimo vyučování?

- a) ano 13
- b) ne 39

10. Zajímáte se o dění v ČR a v zahraničí (sledujete zpravodajství, čtete denní tisk)?

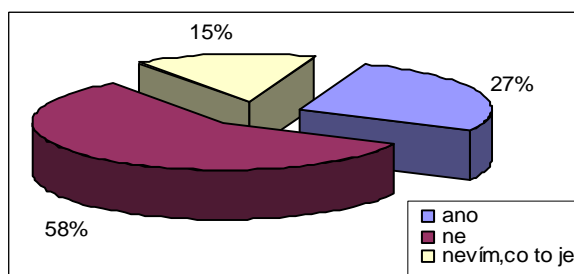
- a) ano, pravidelně 6
- b) ano, občas 27
- c) ne, nezajímá mě to 19

B. Výzkum zabývající se mladistvých ve vztahu ke zdraví:

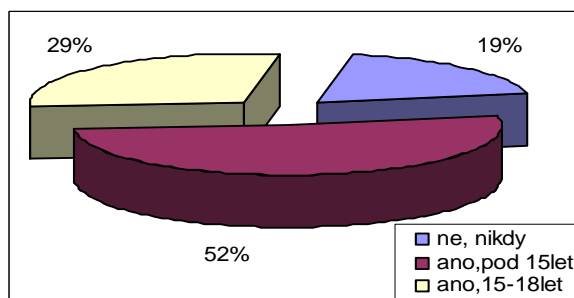
1. Myslíte si, že žijete zdravě, dodržujete zásady zdravého životního stylu?

a) ano	14
b) ne	30
c) ne, nevím co to je	8

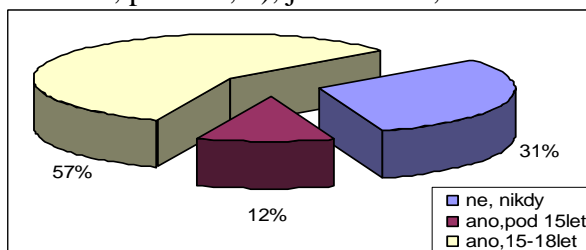
2. Kouřil (-a) jste někdy, jestliže ano, v kolika letech poprvé?

a) ne, nikdy	10
b) ano, pod 15 let	27
c) ano, 15-18 let	15

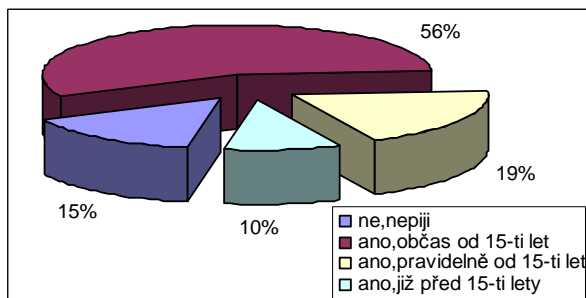
3. Užíval (-a) jste někdy drogy (marihuana, pervitin,...), jestliže ano, v kolika letech poprvé?

a) ne, nikdy	16
b) ano, pod 15 let	6
c) ano, 15-18 let	30

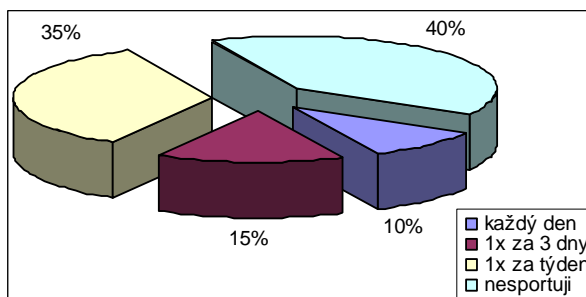
4. Pijete alkoholické nápoje, jestliže ano, od kdy?

a) ne, nepiji	8
b) ano, občas od 15-ti let	29
c) ano, pravidelně od 15-ti let	10
d) ano, před 15-ti lety	5

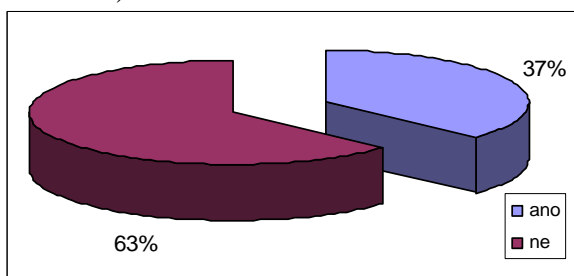
5. Jak často sportujete?

a) každý den	5
b) 1x za 3 dny	8
c) 1x za týden	18
d) nesportuji	21

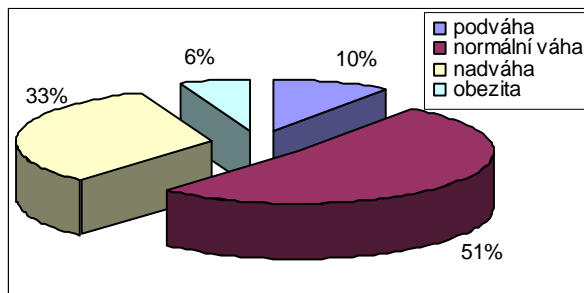
6. Víte co znamená BMI (body mass index)?

- a) ano 19
- b) ne 33

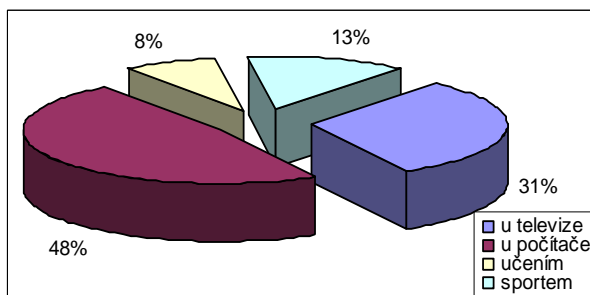
7. Do které kategorie by jste se zařadil(-a)?

- a) podváha 5
- b) normální váha 27
- c) nadváha 17
- d) obezita 3

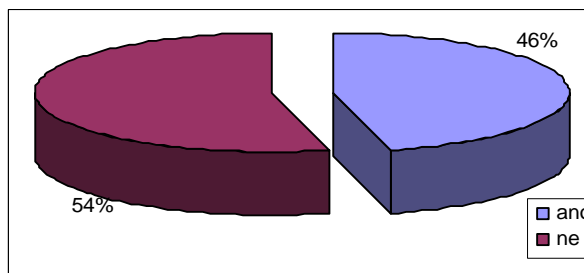
8. Volný čas trávíte nejvíce?

- a) u televize 16
- b) u počítače 25
- c) učením 4
- d) sportem 7

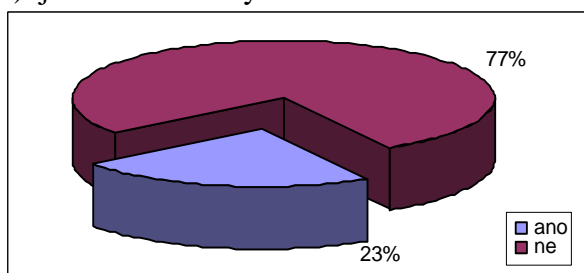
9. Dokážete charakterizovat slovo „vegetariánství“?

- a) ano 24
- b) ne 28

10. Víte, co je „JÓGA“ a setkal (-a) jste se s ní někdy?

- a) ano 12
- b) ne 40

V té z prvních kapitol bych začal se zjištěním, že celých 71% dotázaných respondentů zmínilo, že se v minulosti vědomě dopustili trestné činnosti či přestupku. Je to z mého hlediska dost zarážející číslo, když musíme brát samozřejmě v úvahu, že dotyční byli dotazováni na vědomě spáchané protiprávní jednání. Byli si tedy sami vědomi, že se „to“ nesmí, avšak i přesto jednali. Zde si musíme určitě položit otázku, zda je tento problém ve výchově, v genech, ve špatné prevenci, v nedostatečné informovanosti, či v čem? Jak jsem již několikrát v této práci zmínil, je nutné brát v úvahu, že pakliže již takové množství mladistvých (necelé ¾) vědomě spáchalo to, co je zakázáno a protizákonné, co se teprve bude dít do budoucna, co ti později již dospělí lidé budou dělat? Určitě u některých z nich se jednalo o jednorázové „vybočení“, kterého litovali, ale kolik je právě takových? Za povšimnutí také stojí, že z celkového počtu respondentů 11 uvedlo, že nedodrží řádně školní docházku. Bohužel se s tímto trendem čím dál více setkávám. Nechci stále vzpomínat na dřívější dobu jako nějaký seniorský melancholik, ale každopádně za nás neexistovaly žádné neomluvené hodiny žáků, či zcela výjimečně a okamžitě se to řešilo přes vedení školy s rodiči a učinila se taková účinná opatření, aby již k tomuto nedošlo. Dnes, když pracovně jednám s některými žáky škol či učilišť a ptám se, zda potřebují nějakou potvrzenou omluvenku, zasmějí se mi, sdělí, že to je jedno. Omluvení si prý dle jejich vyjádření zařídí sami, či jim to tzv. napíší rodiče. Nevím, kam se tento dohled na školní docházkou posunul, ale dle mne je to každopádně špatný trend směřující opět pouze k záškoláctví a vytváření tzv. výborného podhoubí pro protiprávní jednání. Ty děti dnes v hodně případech necítí vůbec jednu z minima svých povinností navštěvovat školu, docházet na povinnou školní docházku.

Co se týče otázek ohledně sexuálního života respondentů, je nutné konstatovat, že dnešní, moderní a mnohem otevřenější způsob života přináší mladistvým mnohem více informací týkajících se této oblasti. Čtyři mladiství mi bez jakýchkoli zábran sdělili, že měli pohlavní styk ještě před dovršením svých 15-ti let a evidentně na tuto skutečnost byli hrdí. Druhým dechem dodávali, že si sice byli vědomi, že se to nesmí, ale dle jejich vyjádření, když „to“ chtěli oba dva a věděli, že se to nikdy nedozví, tak proč ne....? Musím také v této souvislosti přiznat, že se třem respondentům z mého výzkumu těžce odpovídalo o skutečnosti, že nikdy ještě

neměli pohlavní styk. Bylo zřejmé, že se za to stydí, bylo jim to trapné říci o sobě, že ještě neměli partnera. Také se mi dost dotázaných vysmálo, když jsem se ptal na množství svých partnerů. Ve většině případů brali jako samozřejmost střídání svých sexuálních partnerů, dle jejich vyjádření poznat, prozkoumávat a zkoušet stále něco jiného. Jistě tento jejich názor ukazuje a vypovídá o „něčem“ do budoucna, jak ti lidé budou přistupovat k dalším svým vztahům, ke svým protějškům.

Co se týče mimoškolních aktivit, potvrdilo se mé očekávání, většina respondentů nenavštěvuje žádný zábavný či vzdělávací kroužek mimo výuku. Opět je nutné položit si otázku, čím to je, je málo zájmových kroužků? Málo lidí, které by tyto kroužky vedli, nebo nedostatek prostor, kde by se mladí mohli scházet za svoji zálibou? Ať už je to tak či onak, je zřejmé, že by se i s tímto problémem mělo urychleně něco dělat a řešit ho. Na otázku ohledně brigády jsem se ptal úmyslně, protože když jsem byl na střední škole, brigáda mně a spolužákům ukázala, jaká je hodnota peněz, člověk poznal, že není nic zadarmo a rovněž jsme při různých brigádách poznali další nové lidi, vztahy mezi nimi. Jsem si vědom, že v dnešní době, kdy takto strmě stoupá nezaměstnanost, je velice problematické vůbec najít brigádu, soukromníci a zaměstnavatelé nejsou schopni zajistit práci svým zaměstnancům, natož aby si brali brigádníky. Myslím, že je to veliká škoda. Je dost potřebné, aby dnešní mladá generace rovněž poznala, že má také jednu z mála povinností, kterou by mohla být nutnost dostavit se ve stanovenou dobu na určené místo a vykonat správně uloženou práci. V neposlední řadě si lidé více váží peněz či věcí a služeb zaplacených takto vydělanými penězi. Musím také přiznat, že 11 respondentů se mi při této otázce skoro vysmálo, ohromně se divili, na co se to vůbec ptám, považovali to spíše za legraci. Jejich vyjádření bylo v tom smyslu, co by zrovna oni někde pracovali a dřeli za almužnu, když ještě chodí do školy. Nemusím určitě uvádět, že tyto děti byly většinou ze zámožnějších rodin, synové a dcery úspěšných podnikatelů. Docela mě při výzkumu překvapily odpovědi ohledně nejvyššího vzdělání, jaké chtějí mladiství dosáhnout. Domníval jsem se, že v dnešní společnosti by maximum lidí chtělo vystudovat vysokou školu, respektive dosáhnout co nejvyššího vzdělání, ale není tomu tak. Nejvíce dotázaných se spokojí se střední školou s maturitou. Za zamyšlení také stojí, že pěti mladistvým stačí „pouze“

základní vzdělání a nemají potřebu se dále vzdělávat. Každopádně i tato skutečnost má vliv na postupný vývoj dětí.

V druhé části mého výzkumu jsem se zabýval mladistvými ve vztahu ke zdraví. Výsledek dopadl podle očekávání dalo by se říci katastrofálně. Na otázku, jak dotyční tráví volný čas, pouze 11 respondentů zmínilo, že sportem či učením. Zbylých 41 mladistvých tráví nejvíce volného času u počítače či televize, což dokazuje právě ten dnešní styl a způsob života mladistvých. A právě v důsledku tohoto je u dnešních dětí obrovské procento dotyčných s nadváhou či obezitou, nedokáží se soustředit při samotné výuce, mají problémy se koncentrovat, mají posunutou pomyslnou „hranici“, co si mohou dovolit. Toto je důsledek sledování zejména moderních kriminálních filmů, kde jsou úplnou samozřejmostí neustálé přestřelky, mrtvoly, v očích mladých je patrné, že čím více krve, tím lepší a kvalitnější film. Myslím, že tento negativní vliv ještě předstihly násilné a krveprolití plné počítačové hry, ve kterých nejčastějším kritériem je zabití co nejvíce lidí a protivníků, mnohdy morbidními způsoby. V úzké spojitosti s touto otázkou bylo i mé další zjištění, kdy 39 respondentů nesportuje vůbec, či jedenkrát za týden. Tvoří to 75% celého mého vzorku dotazovaných, což je alarmující číslo. Jednoznačný závěr je skutečnost, jak se v dnešní době děti velice málo věnují jakýmkoli pohybovým aktivitám a to se podstatným způsobem odráží na jejich zdraví.

Nutné je zamyslet se nad odpověďmi u otázek týkajících se drog všeobecně. Děsivé je zjištění, že pouze 16 respondentů nikdy neužilo drogu (marihuanu, pervitin apod.), což činí 31%. Dle mého názoru je to velice malé číslo, které ukazuje na nutnost věnovat se této problematice, zejména prevenci. Musím přiznat, že v rámci svých pedagogických praxí, kdy jsem přednášel žákům škol o sociálně-patologických jevech, nejčastějšími otázkami dětí co se týče kriminality byly okruhy ohledně drog, sexu a alkoholu. Sám jsem poznal, jak jsou v těchto směrech mladiství absolutně neinformovaní, což považuji za fatální chybu naší společnosti. Rovněž nelze nezmínit výsledek mého výzkumu týkající se požívání alkoholu, pouze 8 respondentů uvedlo, že nepijí alkoholické nápoje. A je tady na snadě otázka, kde berou alkohol, kdo jim ho nabízí a poskytuje? Proč mají potřebu či nutnost požívat alkoholické nápoje? Z různých odborných literatur vyplývá, jak je škodlivé a návykové požívání alkoholu v takto raném věku ještě mnohem více, než v dospělosti.

Ohromné preventivní akce týkající se varování před kouřením se dle mne minuly účinkem, alespoň jak to vyplývá z mého výzkumu. Vždyť jenom 10 dotázaných mi odpovědělo, že doposud nikdy nekouřili, uvedené množství tvoří pouze 19% a opět tato skutečnost ukazuje na současný trend a vývoj společnosti. Dokonce mám pocit, že kouření cigaret již zaostává a jde do „pozadí“ před užíváním drog. V neposlední řadě je nutné zmínit mé zjištění ve výzkumu, když jsem se dotazoval na charakteristiku a vysvětlení slov vegetariánství a jóga. V obou případech většina dotázaných odpověděla negativně. Myslím si, že by oběma těmto tématům měla být zejména ve školách věnována mnohem větší pozornost, než je tomu dodnes. Právě tato témata nesmírně korespondují se zdravím jedince. A jak je již výše uvedeno, popsaný trend vývoje mládeže je přesně opačný, než ke zdraví.

7.2 Výsledky a diskuze ke statistickým přehledům

Tato část mé práce obsahuje čistě statistická data, na jejichž základě jsem vytvořil jednotlivá porovnání a grafy v rámci kriminality spáchané na okrese Havlíčkův Brod. V prvním případě je celkový nápad trestné činnosti na výše uvedeném okrese za období roku 2007 a poměr objasněných, neobjasněných trestných činů. Nápadem trestné činnosti se rozumí celkové množství spáchaných trestných činů.

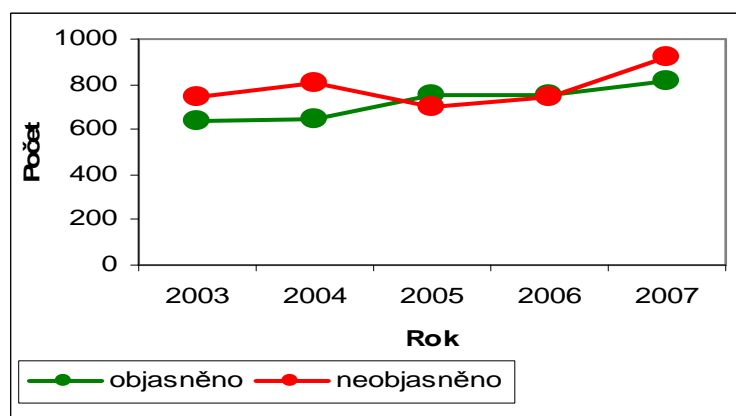
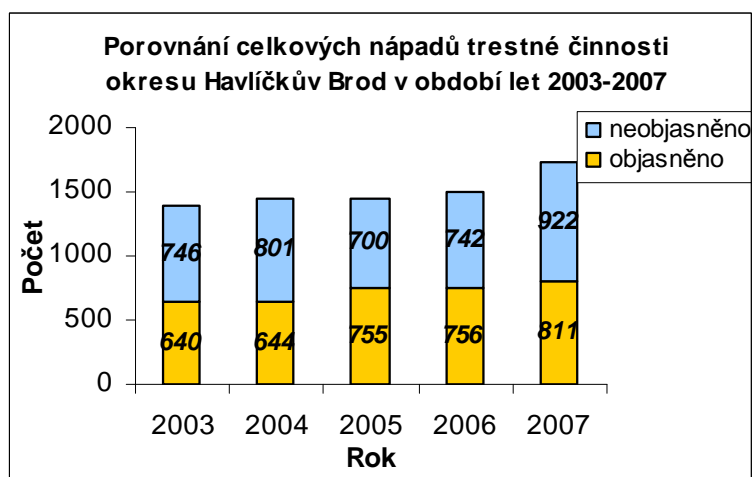
<i>Celkový nápad trestné činnosti okresu Havlíčkův Brod za rok 2007</i>	
Počet	1733
Objasněno	811
Neobjasněno	922
objasněno v %	46,8

Podle získaných údajů jsem porovnal celkovou kriminalitu na okrese Havlíčkův Brod v období let 2003 – 2007. Evidentně počet trestných činů rok od roku postupně stále stoupá. Za povšimnutí stojí, že v letech 2005 a 2006 bylo více protiprávních skutků objasněno oproti celkovému nápadu trestné činnosti, na druhou stranu již rok

2007 znamenal opět jednak nárůst trestné činnosti a také více trestných činů neobjasněných.

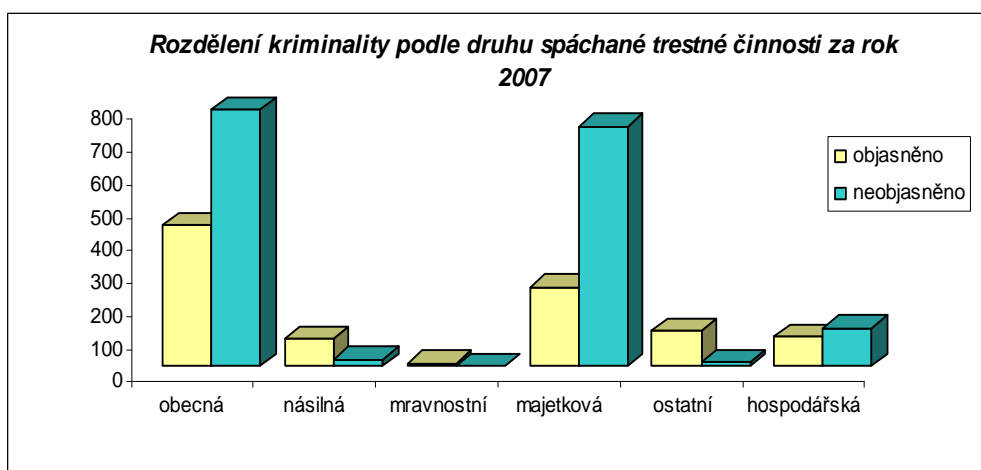
<i>Porovnání celkových nápadů trestné činnosti okresu Havlíčkův Brod v období let 2003-2007</i>					
rok	2003	2004	2005	2006	2007
počet TČ	1386	1445	1455	1498	1733
objasněno	640	644	755	756	811
neobjasněno	746	801	700	742	922
objasněno v %	46,18	44,57	51,89	50,47	46,8

V rozdělení kriminality podle druhu spáchané trestné činnosti za rok 2007 vychází najevo, že problematickou oblastí v objasňování trestných činů je zejména kriminalita obecná a majetková. Právě u odhalování majetkové trestné činnosti je

zapotřebí nutné brát dle mého názoru zřetel na polohu okresu Havlíčkův Brod – leží na rozmezí několika krajů a poblíž dálnice č. D1. Tyto geografické skutečnosti dle mého názoru silně ovlivňují samotnou objasněnost hlavně co se týče majetkové trestné činnosti, neboť v dosti velké procento této kriminality páchají tzv. „cestáři“, v závažnější podobě s mnohatisícovými škodami osoby, které náš okres opustí urychleně právě po nejfrekventovanější komunikaci naší republiky – dálnici D1, kde se rychle „ztratí“ mezi ostatní vozidla.

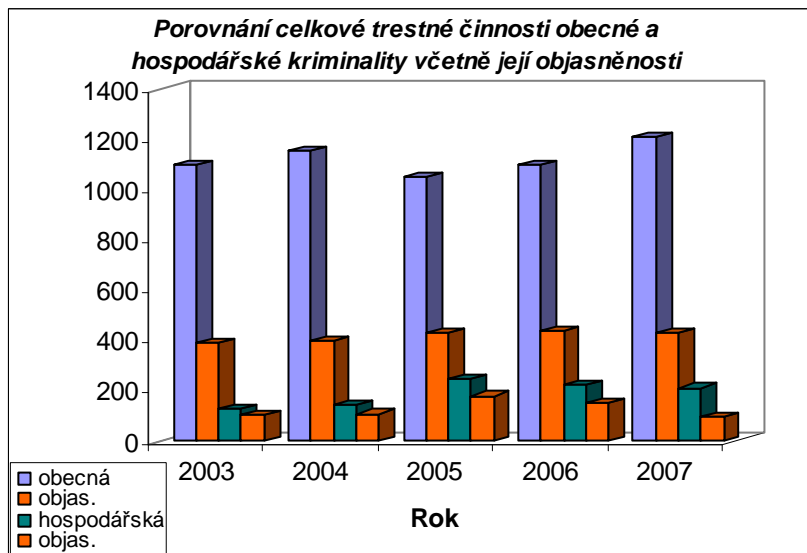
<i>Rozdělení kriminality podle druhu spáchané trestné činnosti za rok 2007</i>						
trestná činnost	obecná	násilná	mravnostní	majetková	ostatní	hospodářská
počet TČ	1211	105	11	973	122	209
objasněno	431	83	10	243	109	92
neobjasněno	780	22	1	730	13	117
objasněno v %	35,59	79	90,9	24,9	89,34	44

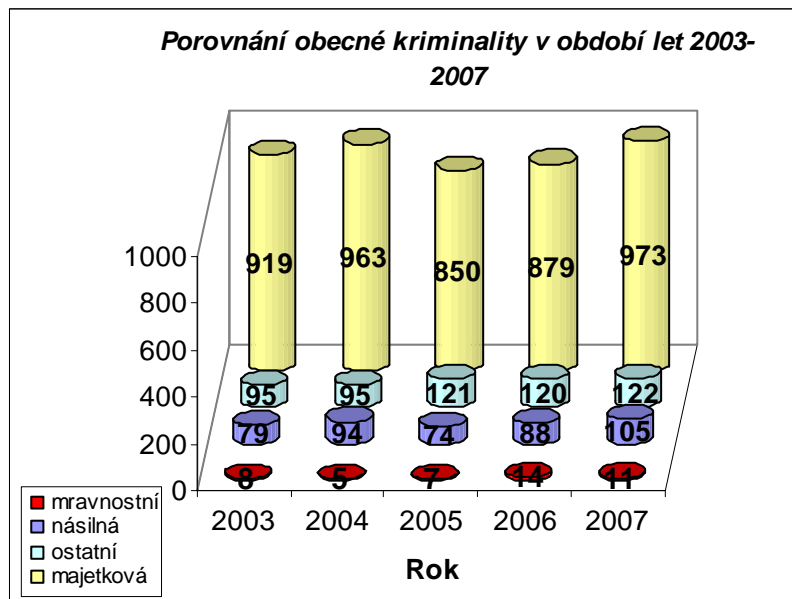

Z porovnání celkové trestné činnosti našeho okresu Havlíčkův Brod v období let 2003 – 2007 je opět patrná vzrůstající tendence celkového množství kriminálního protiprávního jednání. Dle mého názoru je nutné zamyslet se nad vzrůstajícím množstvím mravnostní trestné činnosti od r. 2006, která je společensky vysoce nebezpečná.

Porovnání celkové trestné činnosti na okrese Havlíčkův Brod v období let 2003-2007

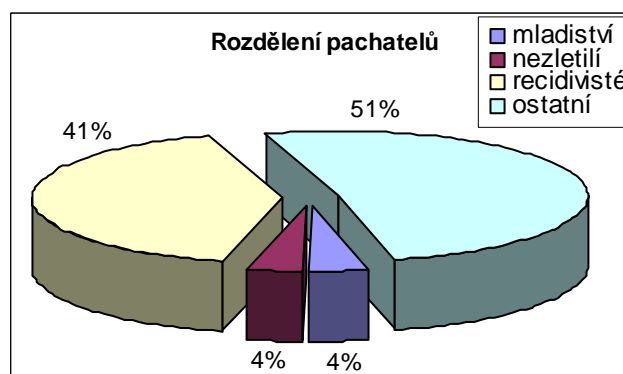
druhy TČ	2003		2004		2005		2006		2007	
	celkem	objas.	celkem	objas.	celkem	objas.	celkem	objas.	celkem	objas.
obecná	1101	389	1157	394	1052	425	1101	436	1211	431
násilná	79	57	94	81	74	62	88	77	105	83
mravnostní	8	7	5	5	7	4	14	12	11	10
majetková	919	245	963	225	850	246	879	240	973	243
ostatní	95	84	95	83	121	113	120	107	122	109
hospodářská	127	99	139	105	247	177	222	146	209	92

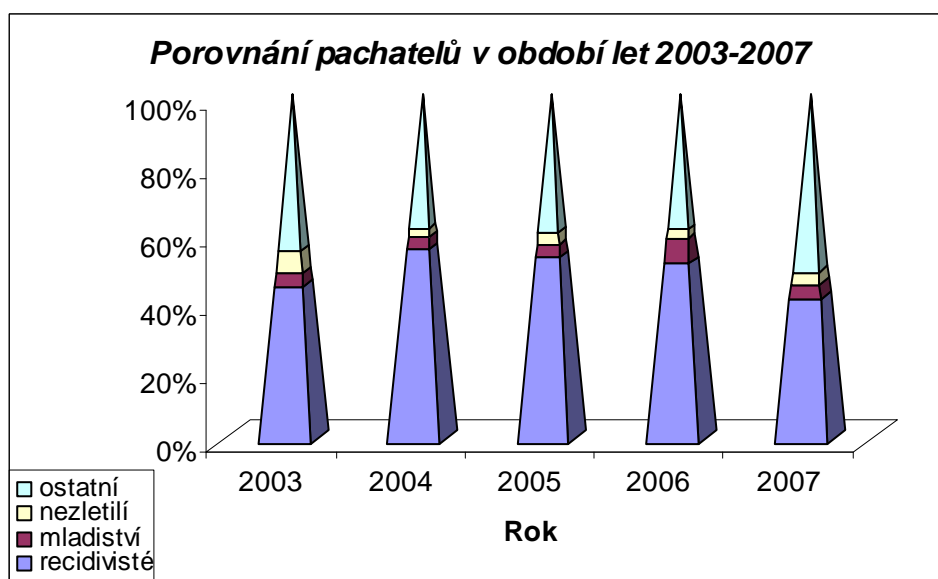
Při porovnávání trestné činnosti z hlediska rozdělení pachatelů za rok 2007 je dost smutné a zejména by to mělo být aktivizující, když počet nezletilých pachatelů se skoro vyrovnává pachatelům mladistvým. Vždyť sami si musíme uvědomit, že právě postupně z nezletilých jedinců se v dost brzké době stanou mladiství a z praxe musím ve většině případů konstatovat svoji pochybovačnost, že se dotyční, dnes ještě nezletilí, perfektně ve svém jednání zlepší a již je ani nenapadne právě myšlenka na trestný čin, a bohužel více závažnější, než kterého se dopustili v období, kdy ještě nebyli trestně odpovědní.

celkem	742
mladiství	28
nezletilí	27
recidivisté	307
ostatní	380

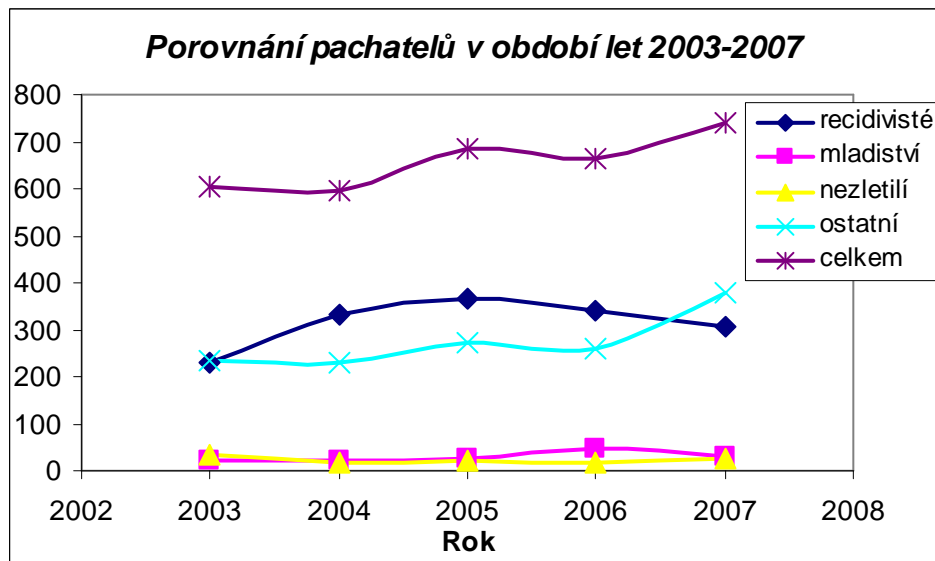

Zde jsem se snažil o porovnání pachatelů v období let 2003 – 2007. Z mého hlediska je zde silně alarmující počet protiprávních činů spáchaných mladistvými v průběhu roku 2006. Naopak je velice zajímavé číslo u počtu nezletilců, kteří se dopustili protiprávního jednání za r. 2004. Myslím si, že kdyby se toto číslo podařilo určitým způsobem udržet, korigovat a zejména vést ke klesající tendenci, poté by pozdější mladiství dosáhli určitě rovněž menšího počtu provinění, než který je uveden níže v tabulce a grafu.

<i>Porovnání pachatelů v období let 2003-2007</i>					
<i>rok</i>	2003	2004	2005	2006	2007
<i>recidivisté</i>	230	331	365	342	307
<i>mladiství</i>	20	20	24	46	28
<i>nezletilí</i>	33	15	22	19	27
<i>ostatní</i>	232	230	272	258	380
<i>celkem</i>	606	596	683	665	742

7.3 Výsledky a diskuze k celému výzkumu

Musím konstatovat, že kriminalita dětí a mladistvých je považována za nevyhnutelný sociální jev každé moderní společnosti. Mnoho současných statistik i výsledky výzkumů mluví ve prospěch tohoto tvrzení. Ve střední a východní Evropě je navíc dynamický nárůst kriminality dětí a mladistvých v devadesátých letech dvacátého století považován za jeden z negativních důsledků ekonomické a sociální transformace. Kriminalisté, právníci a sociologové si neustále kladou otázku po příčinách deviantního chování a hledají metody a strategie, jak snížit riziko kriminality dětí a mladistvých, a tak zabránit růstu jejich kriminality v budoucnu. „Boj s kriminalitou“ se také často stává populistickým sloganem politických stran. Jako součást „Boje“ jsou tvořeny celostátní strategie prevence kriminality. Politické iniciativy se však často ukazují jako neefektivní a neúspěšné při snižování kriminálních jevů. Já bych se teď pokusil zmínit dle mého názoru ty největší problémy a vlivy v této oblasti, které se odrážejí na výchově dětí a mládeže.

Zřejmě na prvním místě bych jmenoval *vliv rodiny* jako takové, jak jsem již výše zmiňoval. Základem boje s trestnou činností mládeže je výchova v rodině. Zejména zde se vytvářejí počátky poznání a chápání složitých vztahových otázek jak v samotné rodině, tak i ve společnosti. Odtud pramení a utvářejí se názory a morální kvality každého jedince. Dle mého názoru v prvním, velmi odpovědném období člověka přísluší rodině rozhodující role při výchově plně hodnotného člena

společnosti. Od toho, jak prošlo dětství, kdo vedl dítě za ruku v dětských letech, co se dostalo do jeho rozumu a srdce z okolí. Jež je obklopovalo, od toho závisí v rozhodující míře, jakým člověkem se stane v dospělosti. Není, a nikomu ani nemůže být, lhostejné, vychovává-li rodina dítě s pokrokovými názory na život ve společnosti, nebo morálně i charakterově nestálého jedince s deformovanými názory na život v naší společnosti a svým způsobem tedy vlastně člověka, u kterého se tak mohou vytvořit předpoklady vedoucí k nerespektování a v krajním případě k porušování zákonů. Proto si myslím, že výchova v rodině nemá a ani nemůže mít soukromý charakter, ale je vážnou společenskou funkcí, plněním zodpovědné občanské povinnosti. Velmi často v důsledku nesprávného pochopení cílů a metod výchovy rodiče slepě dítě obklopují pohodlím, ochraňují jej od elementárních zátěží, snaží se dítěti maximálně ulehčit život a plnit mu jakákoliv přání. V důsledku toho vychovávají z dítěte samolibého člověka., snažícího se dosáhnout pohodlného života, postrádajícího jakékoliv pracovní návyky, neprojevujícího snahu čestně pracovat a čestně žít, a naopak se snahou dosáhnout pohodlného života, a to i za cenu porušení zákona.

V dnešní uspěchané době mají rodiče na děti a vůbec na samotnou jejich výchovu málo času, to je obecně známé tvrzení, ale není to jen vsugerovaný názor zejména bohatších rodičů ve společnosti...? Sám z praxe musím konstatovat, že mnohé trestné činnosti, zejména majetkové, se dopouští děti (většinou již recidivisté) ze sociálně slabého prostředí, ale rovněž je nutno podotknout, že zdaleka závažnější, promyšlenější a zákeřnější trestné činnosti se dopouští děti milionářů či rodičů, kteří nemají zapotřebí přepočítávat každou korunu. Je to dáno at' už skutečností, že té výchově svých dětí věnují minimum času pouze na nejnutnější úkony s nimi, ale rovněž tím, že tyto děti mají zcela bez svého přičinění přístup k těm nejkvalitnějším a nejmodernějším elektronickým zařízením, díky nimž dokáží provést to své protiprávní jednání daleko dokonaleji a zejména tím způsobem, aby bylo co nejobtížněji odhalitelné.

Proto výchova dětí v rodině především žádá, aby byl v rodině vytvořen harmonický soulad mezi rodiči a samozřejmě i mezi rodiči a dětmi. Příklad rodičů si myslím je tím nejlepším výchovným prostředkem, který může v každém směru ovlivnit výchovu a tím i formování názorů na život v rodině, v kolektivu a

společnosti. Naopak rozpory v rodině, a ještě hůře její rozpad, působí u dítěte vážné psychologické krize, oslabují rodičovský dohled nad výchovou a vytvářejí podmínky pro působení škodlivých vlivů na dosud ne zcela zformované názory dospívající mládeže a představy o vzájemných vztazích mezi lidmi, o morálních cennostech a úkolech jedince nebo kolektivu v podmínkách společnosti. Jelikož jsem si sám prošel *rozvodem* a tím spojenými neoddělitelnými okolnostmi, chtěl bych sám uvést několik svých dojmů a úvah za použití již získaných osobních zkušeností v této oblasti. Naše manželství s bývalou manželkou bylo rozvedeno v r. 2004. Na prvním místě v této souvislosti bych se chtěl zmínit o našem synovi. V té době mu bylo pět let, přičemž přes jeho relativně nízký věk již v té době extrémně vnímal celý rozvod našeho manželství, veškeré naše hádky, výčitky apod. Samozřejmě jsme se snažili, aby k těmto nedocházelo před ním, ale tomuto se za tak vyhrocené situace šlo jen velice těžko vyhnout. Syn byl soudem svěřen do péče matky, v návrhu o úpravu poměrů jsme uvedli, že jsme schopni se na termínech půjčování syna otci domluvit. A také že ano. V tomto směru si s bývalou manželkou vycházíme vždy až do současné doby vstříc, dá se říci, že syna mám každý víkend na určitou dobu a rovněž přes týden si ho mohu vzít po domluvě s jeho matkou. Víím, z okolí se ozývá nespočet hlasů orientovaných proti rozvodům, ale....S odstupem času od rozvodu jako takového dnes vidím, že pokud žijete v nefunkčním vztahu, rozvod je pro děti to nejlepší, co můžete udělat. Díky tomu budou vyrůstat prostředí, které není emočně vypjaté a vy jim budete dávat lepší vybavení do života. V té době v neposlední řadě byly u mne myšlenky na společenské odsouzení, jak si kdo na mě bude ukazovat v našem malém městě, jak se na mě budou dívat v zaměstnání apod. Skutečně, když se zpráva o našem rozvodu rozkřikla, bylo období, kdy to bylo jedno z nejhlavnějších témat sousedek a známých, avšak jak rychle to období přišlo, tak zase odeznělo, protože životem „přicházely“ další a další nové aktuálnější informace o jiných.

Z mého hlediska nejhůř prožívá rozvod dítě. Jemu se nemění pouze rodinné zázemí, ale často i vztah k rodičům. Samozřejmě oba partneři mohou navštívit jakoukoli poradnu, ale pro děti je tato pomoc zcela výjimečná. Psychické reakce dětí na rozvod jsou často skryté, avšak jejich závažnost není o nic menší, než u dospělých. Upadají do depresí, cítí se zavrženy, nechápou, proč se rodiče rozvádí, takže jejich fantazie pracuje na plné obrátky. Staví se na stranu jednoho z rodičů, a to

druhého zavrhují. Co se týče rodičů, pro ženy i muže je rozvod bolestnou zkušeností, ať už je chtěný či nechtěný, plánovaný či překvapivý. Na obě pohlaví má v určitých oblastech trochu jiné dopady; zatímco muži jsou mnohdy zvýhodněni ekonomicky, ženy jsou zpravidla zvýhodňovány v oblasti porozvodové péče o děti. V obou případech je ale tato výhoda relativní. Muži sice rozvodem zpravidla ekonomicky neztrácejí, zato ale v mnoha případech ztrácejí rodinu a subjektivní pocit domova. Ženy si sice uchovávají každodenní kontakt se svými dětmi, ale mnohdy mají značné problémy sebe a své děti adekvátně materiálně zajistit.

Obrovským problémem a vlivem zejména na děti a mladiství je *toxikomanie*. Chtěl bych touto formou poukázat na skutečnost, že drogová závislost představuje v současné době závažný celospolečenský problém, jehož řešení je záležitost řady oborů. Těžko napravitelné zdravotní i společenské důsledky nealkoholové toxikomanie vyžadují, aby bylo boji proti tomuto negativnímu jevu věnováno zvýšené úsilí. Z dostupné literatury a různých specializovaných tiskovin je patrné, že od roku 1970 do současné doby byla přijata řada opatření směřujících k prohloubení prevence kriminality v této oblasti. O těchto opatřeních hovořím proto, že nealkoholová toxikomanie je právě především problematikou kriminality mládeže. To souvisí především se zvyšujícím se počtem osob zneužívajících omamné látky a se způsoby a formami jejich zneužívání. V odborné literatuře se setkáváme s tzv. širším a užším pojetím drogových deliktů. Drogovými delikty v širším slova smyslu rozumíme zneužívání drogy, určité formy přípravných jednání, jejichž cílem je vytvořit konkrétní podmínky pro nedovolené získávání omamné látky. A v užším slova smyslu musím drogové delikty pojmut jako trestnou činnost spočívající v nedovoleném zacházení s omamnými prostředky a zahrnující poměrně širokou paletu trestných jednání. Trestnou činnost páchanou v souvislosti s nealkoholovými toxikomaniemi lze rozdělit do dvou základních oblastí: na trestnou činnost páchanou s cílem získat návykovou drogu a trestnou činnost páchanou po jejím požití.

Z osobní zkušenosti mohu říci, že v posledních letech se mezi mládeží velmi výrazně zvyšuje výskyt případů nealkoholové toxikomanie. Jednoznačně jde o vysoce společensky nebezpečný jev, ohrožující zdravý fyzický a především psychický a mravní vývoj mladé generace. Velmi často je tento jev i kriminogenním faktorem, váže se k němu trestná činnost především příživnického, majetkového a

mravnostního charakteru. Převážná část mladých pachatelů provozujících některou formu nealkoholové toxikomanie se rekrutuje z řad osob ve věku 14 – 20 let. Rozšiřuje se sociální spektrum v toxikomanských „partách“. Do dosahu těchto „part“, které jsou pro mládež provozující nealkoholovou toxikomanií typické, se dostávají zejména většinou dosud nezasažení učňové a studenti středních škol. Rapidně se snižuje věk členů těchto „part“, nezřídka se v nich objevují i nezletilci od 13-ti do 15-ti let. Lze říci, že od prostých a technicky nenáročných forem aplikace toxických látek (např. inhalování toxických kapalin) přecházejí mladí toxikomané k aplikaci náročné a komplikované. V poslední době se vyskytuje zejména aplikace vodných roztoků léčiv pomocí injekcí. Zdrojem injekčních stříkaček na jedno použití jsou často různá zdravotnická zařízení, převážně pak jejich odpad, kde lze kolikrát nalézt stříkačky plně způsobilé k použití. Avšak injekční stříkačky se k nám dostávají i volného prodeje. Z těchto všech skutečností vyplývá nutnost věnovat zvýšenou pozornost bytům kriminálně závadových osob na sídlištích, ale i v úplně odlehlých domcích sebemenších vesnic. Dalším místem, kde toxikomané ovlivňují dosud nezasaženou mládež, jsou diskotéky, na nichž se často formují toxikomanské „party“. Přitom jde např. o diskotéky mimo restaurace, a to v mládežnických klubech a kulturních zařízení. I zde zneužívají mladí toxikomané vodné roztoky léků injekcemi, zejména v prostorách WC. Zde je dle mého úsudku jednoznačně zapotřebí soustavnější kontroly ze stran pořadatelů i místních územních součástí Policie ČR. Zde si dovoluji zmínit jednu paradoxní situaci. V blízké obci ve vzdálenosti od našeho města cca 8 km je skoro každý týden pořádána vyhlášená diskotéka, kde je veřejným tajemstvím, že jsou zde distribuovány drogy. Přibližně před dvěma měsíci zde byla ze strany Okresního ředitelství policie ČR provedena tzv. rozsáhlá razie na kontrolu zejména nalévání alkoholu mladistvým a konzumaci drog. Asi tři dny po té jsem se od svých informátorů dozvěděl, že již při nástupu do svozového autobusu u nás ve městě nejmenovaná osoba stojící u řidiče upozorňovala, ať do 22.00 hod. netrpí nikdo hlouposti, že „přijedou fízlové“, no a pak se zábava rozeběhla do plných obrátek, jako každý týden a vrátila se do stejných kolejí. Zde vidím jednoznačné pochybení někoho z policistů, kteří informaci o kontrole „pustili“ ven. Vždyť toto je nemyslitelné, tímto způsobem se absolutně nic neřeší....

Z mého pohledu je nejhorší ta skutečnost, že u konzumentů došlo k věkovému přesunu v mladších věkových skupinách. K adolescentům, jedincům plně somatosexuálně vyspělým, ale emociálně a sociálně nevyzrálým, psychicky snadno zranitelným. Průměrný věk pacienta závislého na nealkoholových drogách je okolo dvaceti let. Je strašně obtížné analyzovat příčiny a podmínky vzniku a vývoje nealkoholové toxikomanie u nás. Podle mého názoru mezi faktory, které vedou k tomu, že toxikoman propadne požívání drog, patří osobnostní vlastnosti toxikomana (začátečníka), snadná dostupnost návykových látek a komplex vlivů sociálního prostředí (rodina, škola, kolektiv). Když jsem hovořil s mladistvými při své praxi, mohu zmínit, že mládež, pokud zneužívání návykových látek přiznává, uvádí jako nejčastější důvod zvědavost, touhu prožít něco zvláštního, neobvyklého, najít nové prožitky, uniknout nepříjemným situacím, tvrdé realitě, nepříjemným stavům, dosáhnout dočasné úlevy, uniknout samotě, do které je uváděna svými problémy, které si nezavinila sama, protest proti autoritě. Všechny tyto důvody jsou přeci alarmující! Myslím si, že problematika zneužívání drog ne stále aktuálnější. Není dnes již jen individuální záležitostí, ale stává se negativním sociálním jevem. Tyto skutečnosti potvrzují nejen oficiální, kriminální statistiky o počtu pachatelů stíhaných pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných psychotropních látek a jedů, ale jasně to signalizují poznatky zdravotnických pracovišť. Z výzkumů je jasné, že formy drogové závislosti mohou být různé a vyvíjejí se obvykle pozvolna jako důsledek periodického nebo soustavného používání drogy. Ve většině případů dochází k postupnému přizpůsobování organismu na zneužívanou látku, která – buď sama nebo její metabolity – se stává nezbytnou součástí buněk a výměny látkové (tělesná závislost). Bohužel v těchto případech se rozvíjí tolerance organismu k droze (u jednotlivců se snižuje účinek drogy), což vede přirozeně k neodolatelné potřebě dávku stále zvyšovat. A poté většinou dochází vlivem dlouhodobých toxických účinků k tělesnému i duševnímu chátrání organismu. Skutečnost je však také ta, že při snížení nebo vysazení dávek drogy dochází k vzniku abstinčního syndromu. Toxikomanie svými škodlivými účinky nejenom negativně ovlivňuje tělesný a duševní rozvoj mládeže, ale i ohrožuje její morální výchovu a rodinné vztahy. Naším cílem musí být zamezit pronikání toxikomanie do naší společnosti, zejména však do řad mládeže.

Mezi skutečnostmi, které vytvářejí podmínky pro páchaní trestné činnosti mládeží zaujímá zvláštní místo *alkoholismus*. Je všeobecně známo, že v důsledku požívání alkoholu je pácháno mnoho závažných trestných činů. Boj s alkoholismem je vážným směrem v boji s trestnou činností obecně. Dle mne je nutné využívat celé škály opatření, počínaje rozjasňování činností, protialkoholní propagandou až po využití tvrdých opatření státního donucení používaných v boji proti alkoholismu, včetně nucené ústavní protialkoholní léčby. Zneužívání alkoholických nápojů zejména mladistvými a nezletilými se stalo celospolečenským problémem. Je to jev, který se oprávněně uznává za charakteristický pro současnou společnost. Myslím si, že k rozšíření pití alkoholických nápojů přispívají i rozsáhlé společenské přeměny, industrializace a urbanizace životního prostředí, které jsou příčinou migrace obyvatelstva, zpřetrhání dosavadních společenských vazeb, změn v hodnotových systémech, odmítání dosavadních příkazů a zákazů. Musíme však vzít v potaz, že alkohol je v lidské kultuře hluboce zakořeněn, není omezení této tendence snadným úkolem. Chtěl bych a musím poukázat na negativní následky požívání alkoholu u mládeže. Je nutné zdůraznit škodlivý vliv alkoholu na řádný průběh biologického, psychického a společenského rozvoje mladého pokolení. Určité závislosti požívání alkoholu nezletilými přímo korespondují s opožděním ve školním vzdělání, tuláctvím, útekem z domova, prostitucí, narkomanií, výskytem chorob přenášených pohlavním stykem, sebevraždami a samozřejmě s trestnou činností.

Je patrné, že podstatu výše uvedených problémů je třeba vidět v takových projevech společenské patologie, jako je právě požívání alkoholu nezletilými a trestná činnost nezletilých. Skoro s naprostou určitostí si dovoluji tvrdit, že spojitost pití alkoholu a jeho zneužívání s trestnou činností nezletilých a mladistvých nelze spatřovat pouze v kategorii příčiny skutku. Je nutné vzít v úvahu, že v mnoha případech může mít požívání alkoholu a trestná činnost společný základ v podobě syndromu osobnostních a společensko-kulturních změn. Nejobecněji mohou konstatovat, že trestnou činnost nezletilých vyvolávají jednak hlavně negativní činitelé tkvící v mikroprostředích pachatele, zejména v prostředí rodiny a rovněž školy, a jednak určité poruchy osobnosti. V genezi požívání alkoholu nezletilými vystupují rovněž společenské a biopsychologické faktory. Při zkoumání kriminogenní role alkoholu je třeba věnovat pozornost i jeho rozmanitému

charakteru. Spojení mezi alkoholem a trestnou činností se projevuje v tom, že alkohol může vystupovat jako okolnost upevňující předchozí záměr a rozhodnutí spáchat trestný čin, nebo dovést k trestné činnosti člověka, který by se jí v střízlivém stavu nedopustil.

K odhalování požívání alkoholu mladistvými u nás ve městě dalo by se říci aktivně přistupuje zdejší Městská policie Chotěboř, která úzce spolupracuje s kurátory oddělení péče o rodinu a děti při Městském úřadu Chotěboř. V této problematice je výjimkou, když při prováděných kontrolách je zjištěno požívání alkoholu nezletilými a mladistvými přímo v restauračních zařízeních, mnohem častěji si děti kupují alkohol prostřednictvím starších kamarádů a následně ho požívají v různých lokalitách našeho města. Skoro všem je znám problém okolních diskoték při absenci kvalitních volno-časových aktivit, které by mládež oslovily. V žádném případě se nechci zastávat provozovatelů či personálu, který podá alkohol nezletilcům, ale mě daleko více doslova zaráží přístup rodičů, kteří mnohdy své děti ve věku 13-14 let na tyto akce pouští. O tom, že tomu tak je, jsem se osobně několikrát přesvědčil a o účasti těchto dětí svědčí i fotografie z diskoték, které jsou dostupné na internetu či kolují mezi dětmi. Také je zarážející fakt, že se mezi klienty výše uvedeného oddělení péče o rodinu a děti opakovaně vyskytly děti školou povinné, které navštívily diskotéku či jiný noční klub, aniž by si toho rodiče povšimli. Výjimkou není ani situace, kdy je podnapilé dítě přivezeno domů a předáno rodiči, kterého nazvat podnapilým je opravdu jen jemný výraz. Podle mého názoru je boj s alkoholismem ve značném rozsahu bojem s trestnou činností a jinými projevy společenské patologie vyskytujícími se mezi mládeží, a opačně.

Také nemohu opomenout *vandalismus*, což je ve své podstatě úmyslné poškozování cizího majetku (např. náhrobních desek, objektu školy, dopravních prostředků apod.). Vandalové jsou v převážné míře mladiství s podprůměrnou inteligencí a často pod vlivem alkoholu. Všem nám je dobře známo, že naše společnost vynakládá nemalé prostředky na vybudování obecně prospěšných zařízení na zkrášlování životního prostředí občanů. Na vybudování takovýchto zařízení se podílí spousta soukromých firem i fyzických osob, a nelez se proto divit, když v nich vyvolává poškozování nebo zničení jejich práce oprávněné rozhořčení. V praxi jde např. o vysazování zeleně, budování zastávek, umístění dopravních značek, budování

dětských hřišť, umístování odpadkových košů apod. Tato zařízení mají sloužit nám všem, a přesto se vždy najdou většinou mladiství či dokonce děti, které z nepochopitelných důvodů tato zařízení úmyslně poškozují nebo ničí. Na první pohled by se mohlo zdát, že škody nebývají vysoké, ale domnívám se, že tímto problémem je postiženo každé větší město nebo vesnice a v souhrnu pak škody dosahují vysokých částek. Snad každý si musí položit otázku, co vede určité jedince nebo skupinky osob k tomuto jednání a z jakých řad se vůbec nekrutují. Podle mého názoru jedním z největších problémů v této oblasti je skutečnost, že si děti a vůbec mládež nevážší cizí práce druhých, čím dále častěji mají většinu věci zdarma a bez svého jakéhokoliv přičinění, a potom jim nedělá problém posprejovat fasády různých budov, poničit náhrobní desky, což hodnotím i jako hyenismus a v neposlední řadě rozbít skleněné výplně u autobusových zastávek.

V důsledku rychlého rozšiřování výpočetní techniky v naší republice se začíná projevovat řada nových jevů, mezi něž patří také „počítačová“ forma kriminality. Rubem této nové „pracovní činnosti“ převážně mladých lidí jsou nové formy kriminálních činů. Podle objektu zájmu pachatelů se projevují dvě formy této činnosti: První je přímá krádež peněz. Druhá, z mého hlediska ještě závažnější, je zcizování informací, přičemž může jít o formu průmyslové špionáže (vědecké, technické a ekonomické informace) nebo o její modifikovanou formu – zcizování počítačových programů. Zvláště obtížné je odhalování všech možností průmyslové špionáže a usvědčení pachatelů z trestného činu. Zcizení dat a programů se všeobecně považuje za nejrozšířenější ze všech „počítačových“ zločinů. Velmi málo se jich však oznamuje, neboť zcizení informace se mnohdy ani nepozná. Myslím si, že jeden z hlavních problémů boje proti tomuto druhu kriminality vyplývá z vysoké odbornosti mladých pachatelů a nesnadnosti pochopit způsob provedení „počítačového“ zločinu. Jak již bylo několikrát zmíněno, mladí lidé tráví u počítačů kolikrát ohromné množství času na úkor sportu a dalšího vyžití, v důsledku čehož se učí nové a nové postupy a úkony s počítačem. Zde je důležité podotknout, že „počítačovní“ zločinci jsou převážně mladí lidé jednotlivci, kteří vědí, jak využít technologie nejenom ke spáchání zločinu, ale i ke zničení důkazů.

Mohu také říci, že příčiny a podmínky delikvence dětí, kriminality mladistvých a kriminality mladých jsou obdobné jako u kriminality dospělých, ale existují zde

některé zvláštnosti ovlivňující kriminalitu dětí, mladistvých i mladých dospělých. Musím konstatovat, že kriminalita dětí, mladistvých i mladých a do jisté míry i mladých dospělých má svá specifika, která zvláště vystupují do popředí, ve velkých městech a průmyslových aglomeracích. Právě proto si myslím, že v boji proti kriminalitě mladé generace, kde musí být nesporně využito všech dostupných a účinných forem boje proti kriminalitě vůbec, vyžadují tyto obecné formy boje ve vztahu k mladé generaci, zejména dětem a mladistvým, aby se při jejich využívání (praktické aplikaci) uplatňovaly specifické přístupy. Zvláště významné by pak mělo být hledání nových specifických forem *prevence, profylaxe a výchovného působení* na úseku boje proti kriminalitě celé mladé generace, zejména pak dětí a mladistvých. Z tohoto zorného úhlu je také nutné přistupovat ke každodennímu řešení úkolů Policie ČR a v rámci ní pak i úkolů kriminální služby Policie ČR v boji proti delikvenci dětí, mladistvých a kriminalitě mladých dospělých. Vystupuje zde otázka boje proti kriminalitě páchané mládeží, otázka ochrany mládeže před alkoholovou, ale zejména pak nealkoholovou toxikomanií a otázky ochrany mladé generace před negativními jevy.

Je nesmírně obtížné hodnotit efektivitu preventivních intervencí a to především z důvodu obtížné definice faktorů, které mají největší vliv na chování dětí. Kriminální riziko se totiž samozřejmě mění v čase a situací každého jedince. Definovat a naplánovat preventivní metody, které budou mít pozitivní vliv na chování jedinců v současnosti a zejména v budoucnosti je nelehkým úkolem. Z praxe a získaných zkušeností konstatuji, že pro prevenci kriminality dětí a mladistvých je velice důležité jasně definovat cílovou skupinu a sociální dimenze plánované intervence. Důležitou roli v procesu sociální intervence hrají strategie, plánování a jejich implementace. Je patrné, že strategie sociální prevence je založena na dvou typech preventivních aktivit: vnucených (pobytové zařízení, diagnostické a výchovné ústavy) a přirozených (různé společenské iniciativy, programy sociální intervence orientované na rodinu, školu a volný čas). Působení přirozených programů je založena na psychologické a sociální terapii. Plánování sociální prevence by mělo úzce souviset s predikcí a definicí hlavních faktorů, na které bude intervence zaměřena. Formy a intenzita sociální intervence by se měly lišit podle úrovně, na které je realizována. Podle kriminologických teorií a výzkumů zkoumajících

praktické důvody deviantního chování, sociální intervence by měla zpočátku mířit na rodinu a školu jakožto nejbližší okolí jedince. Důležitou roli v procesu socializace také hrají přátelé a prostředí, ve kterém jedinec tráví nejvíce času, jak jsem již výše zmiňoval. Státní projekty prevence kriminality odrážejí politickou situaci v dané zemi. Je pravdou, že po roce 1990 se v České republice dostala prevence kriminality na seznam vládních priorit. Dle mého názoru však při tvorbě koncepce prevence kriminality a preventivního systému chyběly teoretické znalosti a praktické zkušenosti o tom, jakým způsobem by taková politika mohla přispět k řešení rostoucí kriminality.

Několikrát v minulosti byly zkoumány zkušenosti a subjektivní názor (pochopení, motivace a informovanost) koordinátorů, protože metody a strategie sociální prevence velice souvisí s postojem lidí, kteří ji realizují. Podle různých interview, koordinátoři popisovali cíl své práce jako způsob zabezpečení pozitivní socializace dětí: zvednout sebedůvěru a důvěru v dospělé, zlepšit motivaci a ochotu seberealizace. Dále svými aktivitami by měli koordinátoři chránit děti proti agresivitě a týrání rodičů, pracovat s rodinou nebo najít náhradní rodinu. Dle mého názoru je nezbytné ukázat vzor jiného chování, než který většinou děti znají ze svého okolí, zajistit možnost sebevýchovy a sebevzdělávání, poskytnout jim alternativu k trávení času tzv. „na ulici“, poskytnout volný prostor na vývoj a seberealizaci. Rovněž je patrné, že úspěšnost sociální intervence souvisí s tím, jak oprávněné osoby z okolí definují deviantní děti. Podle většiny koordinátorů, se kterými jsem v minulosti jednal, jsou to děti žijící na ulici, mající problémy v rodině (rodiče mají kriminální minulost, jsou nezaměstnaní, mají problém s alkoholem a většinou jsou problematičtější, než jejich děti) a ve škole jsou tyto děti „outsidery“ ve své třídě. Takové děti jsou většinou hyperaktivní, nebo naopak pasivní a indiferentní, mají problémy v komunikaci se svým okolím a nemají zájem o okolí, mají nízkou sebekontrolu, motivaci a sebejistotu.

Myslím si, že hlavní nedostatky implementace prevence v České republice jsou především: nedostatek programů orientovaných na intervenci do rodiny, nedostatek programů terciární prevence (například re-integrace mladistvých po trestním řízení), represivní přístup k deviantním dětem, slabá spolupráce s rodinou, školou a komunitou a malá kontinuita (není sledován osud klientů po skončení programu).

Chtěl bych nyní na základě teoretických podkladů, analýzy sekundárních materiálů a výsledků kvalitativního výzkumu definovat charakteristiky funkčního modelu systému *prevence kriminality*. Pro funkční model programu sociální intervence je dle mého názoru propojení především mezi rodinou, školou a místní komunitou, dále kvalitní koordinace jednotlivých programů a zaměření na mladší věkovou skupinu. Program by měl zajistit flexibilitu aktivit, ale také plán zahrnující přesně definovanou cílovou skupinu, rizikové faktory této skupiny, hlavní cíle plánovaných aktivit, metodologii sociální intervence a očekávané výsledky. Zpráva o implementaci sociální intervence v průběhu programu by se měla zakládat na vnitřním hodnocení aktivit a jejich dlouhodobých efektů na chování účastníků programu. Systém prevence kriminality by se dle mého názoru měl zakládat na jasně definované strategii prevence a indikátorech hodnocení dlouhodobých následků preventivních aktivit na společnost. Úspěšnost vytvoření efektivního systému prevence kriminality však samozřejmě nezáleží pouze na ekonomických a politických faktorech, ale také na tradicích, historii a vývoji trestního práva v každé zemi.

8 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Svojí prací jsem chtěl poukázat na problém s dospíváním, socializací dětí a mladistvých v dnešní době, který je dle mého názoru v současnosti nutné řešit nejrůznějšími opatřeními, ale hlavně ho vzít v potaz a zamyslet se nad ním. Myslím si, že bychom neměli před touto realitou „utíkat“, ba naopak bychom si měli přiznat, jakým směrem se tento vývoj ubírá a každopádně tuto tendenci nějakým způsobem změnit, pokud možno co nejvíce ovlivnit v pozitivním slova smyslu. Jak jsem již několikrát zmínil, toto téma mi je velice blízké a nechtěl jsem v žádném případě být pouze pesimistický a upozorňovat jen na negativní skutečnosti v této oblasti. Naopak musím konstatovat, že z mého hlediska současný vývoj mládeže a vůbec život dnešních dětí a mladistvých lze nazvat opravdu slovem problém. V teoretické části jsem shrnul základní teze a charakteristiku zejména období dospívání, socializaci jedince. Můj výzkum však pouze potvrdil mé osobní názory a zejména skutečnosti, jakým směrem se dnešní mládež ubírá.

Z mnou provedeného výzkumu jednoznačně vyplynulo, že problém sociálně-patologických jevů je nutné v co možná nejkratší době řešit. Když mi 71% respondentů potvrdí, že se vědomě dopustilo trestné činnosti či přestupku, je to zarážející zjištění, nad kterým bychom se opravdu měli zamyslet. K úvaze také stojí zjištění, že většina dotázaných, více než ¾ uvedla, že měla více partnerů a střídají je. Zde se mnou předpovídané názory pouze jen potvrdily. Víím, v dnešní době je takový, řekl bych „volnější“ způsob života, ale na druhou stranu ti jedinci se připravují jednoznačně o ten krásný pocit patřit někomu, patřit svému protějšku, být tím jediným, koho on má. Je patrné, že se doslova hazarduje se svým soukromím. Mladí jedinci si skoro vůbec neuvědomují váhu svého osobního života.

Z otázek týkajících se zdraví musím opět konstatovat, že se jen potvrdily mé předpovědi. Současný způsob života dětí a mládeže je totálně kontra zdravotní. Jak mi bylo při výzkumu potvrzeno, mladí se pohybují minimálně, zájmových a společenských kroužků se účastní čím dál méně dětí, naopak většinu času tráví u počítačů a televize. V této souvislosti je rovněž alarmující zjištění závislosti mladistvých a to ať už na alkoholu, cigaretách, ale především na tvrdších drogách jako takových, tím mám na mysli pervitin a podobně. Je nám určitě všem jasné, že

každá závislost je špatná, u spousty jedinců bych řekl i devastující pro tu osobnost jako takovou a když mi do dotazníku celých 57% dotázaných odpovědělo, že v rozmezí 15-ti až 18-ti lety mělo již drogu, je to skutečně na pováženou. Musím říci, že jsem ani sám takto vysoké procento nepředpokládal, i když jsem realista a doslova z branže.

V neposlední řadě bych poukázal právě na zákonnou úpravu z roku 2003 co se týče protiprávního jednání nezletilých a mladistvých, ke které jsem se výše vyjadřoval a uváděl některé její pasáže. Jsem jeden z posledních, který by tento zákon měl hodnotit. Avšak na druhou stranu bych rád poukázal na skutečnost, že místní příslušnost v trestním řízení je dána dle místa bydliště nezletilého, či místa, kde se dotyčný zdržuje a kde pobývá. Myslím si, že to je velice nešťastná úprava této problematiky co se týče zákonné normy, neboť děti a mladiství tuto skutečnost moc dobře vědí, často přejíždí do vzdálenějších míst jen za účelem spáchání nějaké trestné činnosti a hned se zpět vrací domů. Při zjištění mladistvého pachatele je však pro orgány činné v trestním řízení absolutně nepraktické postupovat a zasílat celou událost do místa bydliště pachatele. Pominu-li ekonomické záležitosti, naskýtá se spousta problémů, zejména s řádným zadokumentováním a dokazováním předmětného protiprávního jednání. Ještě bych se rád zmínil o jednom zákonném ustanovení co se týče zmiňovaného zákona. Mladistvý musí mít obhájce již v přípravném řízení. Opět apeluji na ekonomické hledisko. Z mnoha případů, co jsem konal vyšetřování, musím zmínit, že ve spoustě trestních věcí byl učiněn odklon od trestního řízení a obhájcům se následně zaplatilo a zaplatí pro obyčejného člověka nemalé finanční náklady „pouze“ za samotné ustanovení obhájce a úkon při podání vysvětlení podezřelým mladistvým.

Svým úkolem výzkumu, potažmo teorie jsem chtěl analyzovat role mládeže jako objektu společnosti a zároveň společenského subjektu. Z mé diplomové práce jasně vyplynulo, že je zapotřebí postihnout mládež v její subjekt-objektové jednotě a procesuální stránku jejího začleňování do společnosti a společenských procesů. Mé zkoumání a rozbor jako takový pouze potvrdili, že ke komplexnímu sledování předmětné problematiky mládeže je zapotřebí interdisciplinárního přístupu, který by měl vycházet zejména ze sociologie, pedagogiky, psychologie a právních, ekonomických věd.

Byl bych moc rád, kdyby se po přečtení mé práce a seznámení se s ní dotyční jedinci zamysleli nad touto problematikou, kladli si otázky, proč tomu všemu tak je a zejména co s tím mohu „já“ udělat a jak tento vývoj mohu „já“ ovlivnit. Moc rád bych uvítal, kdyby v tomto mém zamyšlení a apelování někdo zapokračoval, ne jen popřemýšlel nad touto skutečností, která v naší společnosti je, ale dál učinil všechna možná opatření, aby tomu takto nebylo.

Na úplný závěr si dovolím zmínit svůj osobní názor na věkovou hranici trestní odpovědnosti. Podle mne by se věková hranice trestní odpovědnosti po všech mých zjištěních měla snížit na 14 let. Jsem tímto přesvědčen, neboť vyspělost dnešní mladé generace a vůbec modernizace techniky jako takové tomuto jevu pouze napomáhá. Budu pouze rád a uvítám jakoukoli kritiku k této mé práci od ostatních, či naopak podporu a zamyšlení se, že tímto způsobem již to dál určitě nejde. A jsem přesvědčen, že si to do budoucna uvědomíme my všichni, ať už jako rodiče, či jako ti druzí, kteří s mládeží pracují.....

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

1. ČESKÝ HELSINSKÝ VÝBOR. *Vybrané otázky problematiky žen a mladistvých ve věznicích*. Praha: Český helsinský výbor 2003. ISBN 80-86436-13-6
2. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál 2004. ISBN 80-7178-927-5
3. CHMELÍK, J., a kol. *Rukojeť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2005. ISBN 80-86898-36-9
4. JELÍNEK, J. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Praha: Linde 2004. ISBN 80-7201-493-5
5. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-771-X
6. MEČÍŘ, J. *Zneužívání alkoholu a nealkoholových drog u mládeže*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství 1990. 735 21-08/29
7. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha: C. H. Beck 2001. ISBN 80-7179-362-0
8. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia 2001. ISBN 80-86432-08-4
9. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI 2004. ISBN 80-7357-026-2
10. SAK, P. *Sociální vývoj mládeže*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1985. 14-550-85
11. TAXOVÁ, J. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1987. 14-426-87
12. ÚSTAV PSYCHOLOGICKÉHO PORADENSTVÍ A DIAGNOSTIKY. *Dynamika drogové scény a sociálního klimatu dětí a mládeže*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky 2003. ISBN 80-86568-20-2
13. WARD, P.D., ADAMS, S., LEVERMORE, J. *Jak se připravit na práci s mládeží*. Praha: Portál s.r.o. 1997. ISBN 80-7178-044-8

Příloha č. 1: Usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání mladistvého dle ust. § 160 odst. 1 tr. řádu.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Okresní ředitelství Havlíčkův Brod

SLUŽBA KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ - OOK, HUSOVA 2894, 580 02 HAVLÍČKŮV BROD

Č.j. ORHB-283-33/TČ-2008-70

Havlíčkův Brod 27.05.2008
Okresní státní zastupitelství
v Havlíčkově Brodě
Podáno 28.05.2008 hod.
rubrik..... příloh.....

Okresní státní zastupitelství
v Havlíčkově Brodě
Podáno - 2.06.2008 hod.

USNESENÍ

Policejní orgán Okresního ředitelství Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod rozhodl takto:

Podle ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu, za použití § 6 odst.1 zákona č.218/2003 Sb., se zahajuje trestní stíhání mladistvého

FRANTIŠEK, ...

nar..... v ....., trv. bytem.....

....., zaměstnání: .....

pro provinění

poškození cizích práv dle ust. § 209 odst. 1 písm. a) tr. zákona,

kterého se měl dopustit tím, že:

vytvořil prostřednictvím počítače v místě svého trvalého bydliště tj. v Přibyslavi, Jana Otty čp. 468 webové stránky pod doménou www.magdakasalova.estranky.cz, kde jménem poškozené ml. Magdalény ..... popisuje sprostými a vulgárními výrazy její sexuální styky a praktiky (včetně sexuálních styků s rodiči, bratrem Matějem ..... v kostele při mši,...), které se nezakládají na pravdě a dne 21.2.2008 rozeslal odkaz na uvedenou webovou stránku cestou e-mailu magda.kasalova@seznam.cz, kterým oslovil nejméně 4 dosud neustanovené osoby, krom nich i strýce poškozené - Martina .....), bytem Přibyslav, Bechyňovo náměstí 48 a tímto svým jednáním ml. František ..... poškodil ml. Magdalénu ..... na jejich právech.

Odůvodnění

Na zdejší útvar Policie ČR - OŘ, SKPV v Havlíčkově Brodě byl doručen z Obvodního oddělení Policie ČR v Přibyslavi, okr. Havlíčkův Brod pod Č.j. ORHB-283/TČ-2008-15 spisový materiál s návrhem na zahájení trestního stíhání ml. Františka, ... nar....., trv. bytem....., ... a to pro provinění poškození cizích práv dle ust. § 209 odst. 1 písm. a) tr. zákona, kterého se měl dopustit výše popsáním způsobem.

Ze spisového materiálu zjišťuji, že ml. František ..... se ke svému jednání zcela doznal. Jako důvod svého jednání zmínil, že koncem r. 2007 vyznal lásku Magdě ..... , gen. shora, neboť se mu líbila a chtěl s ní chodit, avšak byl jí odmítnut. Z tohoto důvodu se tedy rozhodl pomstít se jí a to tím způsobem, že vytvoří webové stránky, kde jí nějakým způsobem ublíží. Na vytvoření stránek pracoval přibližně 1,5 měsíce a po té je otevřel pro veřejnost. Aby se o existenci těchto stránek někdo dozvěděl, rozeslal mailem odkaz na tyto stránky asi 4 lidem, mimo jiné i Martinu ..... z Přibyslavi, který je s Magdou nějak příbuzný. Otec ml. Františka ..... - Vratislav ..... nar. 31.10.1955, bytem dtto, potvrdil, že vlastní doma počítač, který je připojen k internetu prostřednictvím smlouvy s Městem Přibyslav. Počítač užívá on sám, manželka Miloslava ..... a právě i syn František ..... K samotným předmětným webovým stránkám uvedl, že tyto nevytvořil on ani manželka, nýbrž jejich syn, který se k tomuto doznal. Šetřením Policie ČR byla od provozovatele webových stránek www.estranky.cz zjištěna IP adresa osoby, která vytvořila

2.strana Usnesení o zahájení trestního stíhání mladistvého dle § 160/1 tr. řádu

a následně editovala výše uvedené webové stránky, kdy následně od poskytovatele připojení k internetu byla zjištěna konkrétní fyzická osoba, které byla výše uvedená IP adresa přidělena v daném čase - touto osobou je právě otec ml. Františka ..... - Vratislav ..... nar. 31.10.1955. S ohledem na výše uvedené skutečnosti považují tím své rozhodnutí o zahájení trestního stíhání ml. Františka ....., gen. shora, za zcela **odůvodněné**.

Nikdo nesmí, nestanoví - li to zák. č. 218/2003 Sb. jinak, jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat (§ 53 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb.) - nebezpečí vystavení se sankce dle ust. § 26 zák. č. 200/1990 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Poučení:

Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou lze podat do 3 dnů ode dne doručení usnesení u policejního orgánu, který usnesení vydal. Stížnost nemá odkladný účinek.

Podle § 42 odst.2 zákona číslo 218/2003 Sb. musí mít mladistvý obhájce od okamžiku, kdy jsou proti němu provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných.

Podle ustanovení § 44 odst.3 zákona číslo 218/2003 Sb. si mladistvý může místo obhájce, který mu byl ustanoven nebo oprávněnou osobou zvolen, zvolit obhájce jiného. Zákonný zástupce mladistvého je oprávněn ve smyslu § 34 odst.1 tr. řádu, ve spojení s ustanovením § 43 odst.1 zákona číslo 218/2003 Sb., zvolit mu obhájce, činit za mladistvého návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky.

Podle § 72 odst.1 zákona číslo 218/2003 Sb. je OSPOD oprávněn podat opravný prostředek i proti vůli mladistvého, lhůta k podání opravného prostředku mu běží samostatně. Podle § 72 odst.2 zákona číslo 218/2003 Sb., stížnost ve prospěch mladistvého mohou podat též příbuzní v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel a druh. Lhůta k podání stížnosti jim končí dnem jako mladistvému.

por. Libor Zádina
komisař

opii tohoto usnesení převzal ml. František .....
dne 29.5.2008-0

Zásilka uložena
dne .....

Otisk denního razítka a podpis
vydávajícího pracovníka

Pianka Adlerová

Odesílatel:	POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY Okresní ředitelství služba kriminální policie a vyšetřování 580 02 HAVLÍČKŮV BROD
	26-50819
	ZD
	Advisory 160/1tr.ř.4pře
Č.j.	ORHB-283/TC-2008-78
Adresát:	Mgr. SYLVIE KALINOVÁ Kalinovo nám. 605 580 01 Havlíčkův Brod
	580 01 Havlíčkův Brod

Potvrzuji převzetí této zásilky

dne 29.5.2008 podpis

580 01 Havlíčkův Brod

Potvrzuji převzetí této zásilky

dne ..... podpis

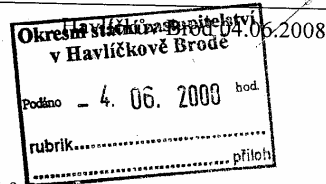
Havlíčkův Brod
podatelna
29. 05. 2008

OPRÁVNĚNÝ PŘÍJEMCE

Příloha č. 2: Opatření policejního orgánu o přidání znalce z oboru
POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY zdravotnictví, odvětví psychiatrie se
Okresní ředitelství Havlíčkův Brod specializací dětská psychiatrie dle ust.
§ 105 odst. 1 tr. řádu.

SLUŽBA KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ - OOK, HUSOVA 2894, 580 02 HAVLÍČKŮV BROD

Č.j. ORHB-283-40/TČ-2008-70

Opatření

Podle § 105 odstavce 1 trestního řádu s odkazem na ustanovení § 58 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb.

p ř i b í r á m

znalce:

MUDr. Františka ČIHÁKA nar. 3.9.1953 - znalece zapsaného v seznamu znalců u Krajského soudu v Hradci Králové,

k podání znaleckého posudku z oboru **zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací dětská psychiatrie,**

MUDr. Emila HERRA nar. 28.3.1951 - znalece zapsaného v seznamu znalců u Krajského soudu v Hradci Králové

k podání znaleckého posudku z oboru **zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací dětská psychiatrie**

v trestní věci **ML. . . . . - POŠKOZOVÁNÍ CIZÍCH PRÁV PŘIBYSLAV**

pro provinění **poškození cizích práv** podle § 209/1a) trestního zákona.

Ve znaleckém posudku je třeba posoudit a zodpovědět následující otázky:

- 1) Zda obviněný v době spáchání tr. činu trpěl duševní chorobou nebo poruchou, v kladném případě jakou a v jakém rozsahu.
- 2) Zda obv., v době spáchání tr. činu mohl rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost a své jednání ovládat, v případě že nikoliv, z jakého důvodu. Při ovlivnění alkoholem se vyjádřit, zda nešlo o tzv. patickou opilost.
- 3) Zda tyto jeho schopnosti anebo alespoň některá z nich nebyly zmenšeny, v kladném případě z jakého důvodu a do jaké míry, (především vyjádření v tom směru, zda byly zmenšeny podstatně či nepodstatně).
- 4) Zda v případě zjištění choroby nebo poruchy je pobyt obv. na svobodě nebezpečný a vyžaduje ochranné léčení, případně zda u obv. jsou dány podmínky alespoň ochranného léčení protialkoholního (ústavního nebo ambulantního).
- 5) Zda obv. je v současné době schopen chápat smysl tr. řízení.
- 6) Další zjištění znalce mající vztah k vyšetřované věci, která nemohla být vyčerpána v odpovědích na zadané otázky a mohla by věc ozřejmit.

Pro vypracování a doručení posudku stanovují lhůtu do **30.06.2008**. Posudek je třeba vypracovat ve **třech** vyhotoveních.

Vyhotovený znalecký posudek předložte též na elektronickém nosiči dat (CD/DVD).

Nikdo nesmí, nestanoví - li to zák. č. 218/2003 Sb. jinak, jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které

2.strana opatření o přibrání znalce dle §105/1

31

by umožnily tohoto mladistvého identifikovat (§ 53 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb.) - nebezpečí vystavení se sankce dle ust. § 26 zák. č. 200/1990 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Poučení: Podle § 105 odstavce 3 trestního řádu lze vznést námitky proti odbornému zaměření znalce nebo proti formulaci otázek. O důvodnosti podaných námitek, rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce.

por. Libor Zádina
komisar

Zásilka uložena dne	Odesílatel: POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY Okresní ředitelství služba kriminální policie a vyšetřování 580 01 HAVLÍČKŮV BROD
	DODEJKA ZD
	Č.j. ORHB-283/TC-2008-70 §105/1tr.
Otisk deního razítka a podpis vydávajícího pracovníka <i>Jiřina Kubová</i>	Adresát: Městský úřad OSPOD Havlíčkově nám. 57 Havlíčkův Brod Datum: 5. 06. 2008 2. PODATELNA
	OPRÁVNĚNÝ PŘÍJEMCE Josef Bouda Havlíčkův Brod
	ZMOCNĚNÍ Potvrzují převzetí této zásilky dne ..... podpis ..... Jana Zatočilová 580 01 Havlíčkův Brod
	Adresát: František
	Potvrzují převzetí této zásilky dne ..... podpis ..... 5. června 2008
	582 22 Příbyslav Potvrzují převzetí této zásilky dne ..... podpis ..... 7. června 2008
	582 22 Příbyslav Potvrzují převzetí této zásilky dne ..... podpis ..... 8. června 2008

Příloha č. 3: Návrh na podání obžaloby policejního orgánu na Okresní
POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY státní zastupitelství dle ust. § 166 odst. 3 tr. řádu.

Okresní ředitelství Havlíčkův Brod

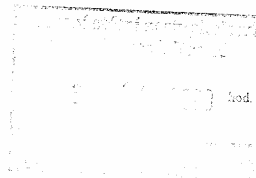
SLUŽBA KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ - OOK, HUSOVA 2894, 580 02 HAVLÍČKŮV BROD

Č.j. ORHB-283-57/TČ-2008-70

Havlíčkův Brod 31. 07.2008

Okresní státní zastupitelství
Štáflova 2003
580 01 Havlíčkův Brod

1 ZN 728/2008

Návrh na podání obžaloby

Podle § 166 odstavce 3 trestního řádu po skončení vyšetřování předkládám spis s návrhem na podání obžaloby proti mladistvému obviněnému:

FRANTIŠEK .....

nar. .... v ..... trv. bytem .....

....., zaměstnání: .....

ze spáchání provinění

poškození cizích práv dle ust. § 209 odst. 1 písm. a) tr. zákona,

kterého se měl dopustit tím, že

vytvořil prostřednictvím počítače v místě svého trvalého bydliště tj. v Příbyslavi, Jana Otty čp. 468 webové stránky pod doménou www.magdakasalova.estranky.cz, kde jménem poškozené ml. Magdalény ..... popisuje sprostými a vulgárními výrazy její sexuální styky a praktiky (včetně sexuálních styků s rodiči, bratrem Matějem ..... v kostele při mši,...), které se nezakládají na pravdě a dne 21.2.2008 rozeslal odkaz na uvedenou webovou stránku cestou e-mailu magda.kasalova@seznam.cz, kterým oslovil nejméně 4 dosud neustanovené osoby, krom nich i strýce poškozené - Martina ..... bytem Příbyslav, Bechyňovo náměstí 48 a tímto svým jednáním ml. František ..... poškodil ml. Magdalénu ..... na jejich právech.

Seznam navrhovaných důkazů:

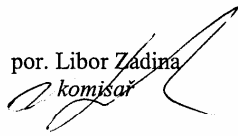
1) Pr. o výsledku obv. ml. Františka	č. 11 - 15
2) Pr. o trestním oznámení Romanem	č. 19 - 20
3) Podání vys. Magdalénou	č. 21 - 23
4) Podání vys. Hanou	č. 25 - 27
5) Podání vys. Vratislavem	č. 31 - 32
6) Podání vys. Martinem	č. 33 - 36
7) Vytvořené webové stránky obv. ml. Františkem	č. 40 - 49
8) Znalecký posudek vyprac. MUDr. Čihákem a MUDr. Herrem	č. 54 - 66

Vzhledem ke shora uvedeným skutečnostem navrhuji, aby na mladistvého obviněného byla podána obžaloba, jak je shora uvedeno.

2.strana návrhu na podání obžaloby

Nikdo nesmí, nestanoví - li to zák. č. 218/2003 Sb. jinak, jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat (§ 53 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb.) - nebezpečí vystavení se sankce dle ust. § 26 zák. č. 200/1990 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

por. Libor Zadina
komisár

Příloha č. 4: Obžaloba státního zástupce Okresního státního zastupitelství podaná dle ust. § 176 odst. 1, tr. řádu Okresnímu soudu na obviněného mladistvého.

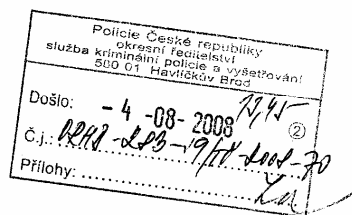
Okresní státní zastupitelství v Havlíčkově Brodě

Štáflova 2003, 580 01 Havlíčkův Brod
Tel 569 471 161, 569 429 129; Fax 569 421 028; E-mail: podatelna@osz.hbr.justice.cz

1 ZT 115/2008 – 26

v Havlíčkově Brodě dne 4. srpna 2008

Okresní soud
Havlíčkův Brod
soud pro mládež

Obžaloba

Státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Havlíčkově Brodě podává podle § 176 odst. 1) tr. řádu obžalobu na obviněného

ml. Františka . . . . . nar. . . . . v . . . . . studenta . . . . .
. . . . . trvale bytem . . . . .

ž e

dne 17. 2. 2008 ve večerních hodinách v místě svého bydliště v . . . . . v domě čp. . . . . z IP adresy počítače 89.190.43.202, uživatele Vratislava . . . . . svého otce, založil veřejně přístupné internetové stránky pod doménou www.magdakasalova.estranky.cz, kde jménem Magdalény . . . . . vulgárními výrazy nepravdivě popisuje sexuální styky a praktiky jmenované, včetně perverzních praktik, sexuálních styků s rodiči, s bratrem v kostele, jakož i styku s osobou stejného pohlaví, s uvedením osobních údajů poškozené – bydliště, jmen rodičů, sourozenců, i fotografie poškozené, přičemž dne 21. 2. 2008 rozeslal odkaz na uvedenou webovou stránku cestou e-mailu magda.kasalova@seznam.cz, čtyřem osobám, kromě dosud neustanovených i strýci poškozené, Martinu . . . . . takto jednal s vědomím nepravdivosti na stránce uvedených informací, které si sám vymyslel, v úmyslu Magdalénu . . . . . pomluvit, ublížit jí a pomstít se jí, že odmítla jeho vyznání lásky,

t e d y

jinému způsobil vážnou újmu na právech tím, že uvedl někoho v omyl.

T í m s p á c h a l :

provinění poškozování cizích práv dle § 209 odst. 1 písm. a) tr. zákona.

N a v r h u j í u h l a v n í h o l í c e n í :

1. slyšet jako svědky Romana ..... č.l. 19, nezl. Magdalénu ..... č.l. 21, Hanu ..... č.l. 25, Vratislava ..... č.l. 31, Martina ..... č.l. 33, Miloslavu ..... č.l. 38,
2. dle § 211 odst. 5) tr. řádu číst znalecký posudek MUDr. Františka Čiháka a MUDr. Emila Herra č.l. 54 – 66,
3. číst usnesení č.l. 1 – 2, záznam o zahájení úkonů trestního řízení, včetně dodatku, č.l. 3, 4, plnou moc č.l. 9, 10, poučení poškozeného č.l. 18, 28 – 29, e-mailovou zprávu č.l. 40, stránky www č.l. 41 – 49, opatření č.l. 50 – 51, zprávu Websitemaster, a. s., Praha 4, č.l. 68 – 69, zprávy Policie ČR, Útvaru zvláštních činností SKPV, č.l. 71 – 72, 75, zprávu spol. s r. o. Self servis, Brno, č.l. 73 – 74, zprávu a. s. Seznam.cz č.l. 76 – 77, příkazy k zjištění údajů o telekomunikačním provozu č.l. 78, 81, zprávu Probační a mediační služby ČR, středisko Havlíčkův Brod, včetně příloh, č.l. 87 – 94, zprávu MUDr. Milady Radosové č.l. 95, zprávy o pověsti obviněného č.l. 96, 97, 98 – 99, opis rejstříku trestů č.l. 100.

O d ů v o d n ě n í :

Provedeným vyšetřováním byl zjištěn skutkový děj tak, jak je popsán ve výroku obžaloby. Obviněný mladistvý se ke svému jednání v plném rozsahu doznal a podrobně je popsal, s tím, že s poškozenou se znal delší dobu, líbila se mu, chtěl s ní chodit, ale odmítla jej, proto jí chtěl ublížit, pomluvit jí, byl si vědom toho, že veškeré údaje, které na stránce založené pod jménem poškozené jsou nepravdivé, sám si je vymyslel. Nad svým jednáním projevil lítost, poškozené se prostřednictvím jejich rodičů omluvil. Trestné jednání obviněného je dále prokázáno vysvětleními Romana a Hany ..... nezletilé poškozené Magdalény ..... , dále Martina ..... Vratislava a Miloslavy ..... , jakož i listinnými důkazy, zejména zprávou provozovatele eStranky.cz, poskytující informace k webové prezentaci stránek www.magdakasalova.estranky.cz, z níž vyplývá, že web byl vytvořen dne 17. 2. 2008 a v době od 17. 2. 2008 do 22. 2. 2008 navštíven 41x, zablokovan na žádost Policie ČR, dále zprávou Policie ČR, Útvaru zvláštních činností SKPV Praha, dle které koncovým klientem IP adresy ..... , ze které byly uvedené webové stránky vytvořeny, je Vratislav ..... otec obviněného. S ohledem na charakter stíhaného jednání byl v přípravném řízení vypracován znalecký posudek o duševním stavu obviněného. Znalci psychiatrii MUDr. František Čihák a MUDr. Emil Herr uzavřeli, že v době spáchání činu obviněný netrpěl duševní poruchou ve smyslu psychózy, vývoj jeho osobnosti je disharmonický, jeho osobnost je nezralá, nevyrovnaná, se schizoidními rysy, s tendencí

k podrážděným až agresivním reakcím v zátěži, trpí hyperkinetickou poruchou. V jeho sexualitě nebyly prokázány sexuálně agresivní, exhibicionistické ani pedofilní sklony. Mohl rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost, své jednání mohl ovládat. Motivem jeho jednání byla žárlivost, snaha mstít se dívce, která jej odmítla, jeho uražená ješitnost. Mstu poškozené delší dobu promyšleně plánoval, nejednalo se o zkratkovité jednání ani o náhlé impulzivní konání. Z psychiatrického hlediska pobyt obviněného na svobodě není nebezpečný, znalci nenavrhují nařízení ochranného léčení. Obviněný je schopen chápat smysl trestního řízení.

Shora uvedenými důkazy považují za jednoznačně prokázáno, že obviněný se dopustil stíhaného jednání, které je třeba právně posoudit jako provinění poškození cizích práv dle § 209 odst. 1 písm. a) tr. zákona, neboť poškozené zveřejněním vědomě nepravdivých údajů o jejím sexuálním životě na internetu způsobil vážnou újmu na právech – takto je újma posouzena zejména se zřetelem k věku poškozené a obtížné odstranitelnosti následku, jakož i formě sdělení - tím, že uvedl další osoby v omyl předstíráním okolností, které nebyly v souladu se skutečným stavem. Při úvaze o naplnění materiálních znaků stíhaného provinění bylo přihlédnuto zejména k charakteru jednání obviněného, osobě obviněného, i k věku poškozené, vzhledem k uvedenému pak je stupeň společenské nebezpečnosti jednání mladistvého hodnocen ve smyslu § 6 zákona č. 218/2003 Sb. jako vyšší než malý.

Obviněný je studentem České zemědělské akademie v Humpolci, střední školy, Humpolec, dle zprávy školy je u něho diagnostikována hyperaktivita na bázi LMD s poruchami pozornosti, sníženou vizuomotorickou a pohybovou koordinací i rychlejším nástupem únavy, během studia u něj dochází k intervalovým výkyvům v jeho sociálním chování, své problémy ventiluje ve škole, snaží se na sebe neustále upozorňovat, někdy je jeho chování až obtěžující pro ostatní spolužáky i pedagogy, obnažoval se před spolužačkami na veřejnosti. Je v péči pedopsychiatra, pro opakovanou konzumaci alkoholu ve škole byl podmíněně vyloučen ze studia. Shodné skutečnosti vyplývají i ze zprávy orgánu sociálně právní ochrany dítěte. V místě trvalého bydliště nebyl projednáván pro přešupek, v rejstříku trestů nemá záznam.

Společenská nebezpečnost jednání obviněného je dána porušením zájmu státu na ochraně jiných než majetkových práv občanů. Obviněnému polehčuje doznání, spolupráce s orgány činným v trestním řízení, projevená lítost, omluva poškozené a dosavadní trestní bezúhonnost, okolnosti přitěžující neshledávám. Jelikož mladistvý František . . . . . svým jednáním naplnil formální i materiální znaky stíhaného provinění, je tato obžaloba právem a důvodně podána, když nebyly shledány podmínky pro odklon v trestním řízení.

Státní zástupce
JUDr. Marcela Jiráková

Za správnost vyhotovení
Kristýna Štrá

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Okresní ředitelství Havlíčkův Brod

SLUŽBA KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ - OOK, HUSOVA 2894, 580 02 HAVLÍČKŮV BROD

Č. j. ORHB-1516-188/TČ-2007-70

Havlíčkův Brod 11.10.2008

Poučení o ochraně soukromí mladistvých a nezletilých dle zákona číslo 218/2003 Sb

Podle § 3 odst. 5 zákona číslo 218/2003 Sb. je v řízení podle tohoto zákona třeba chránit osobní údaje osoby, proti níž se řízení vede, a její soukromí, aby každá taková osoba byla chráněna před škodlivými vlivy, a při dodržení zásady, že je považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

Podle § 53 odst. 1 zákona číslo 218/2003 Sb. nestanoví-li tento zákon jinak, nikdo nesmí jakýmkoliv způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat. Podle § 53 odst. 2 zákona číslo 218/2003 Sb. se za postup v rozporu s výše uvedeným nepovažuje sdělení informací během trestního řízení, pokud účelem takového postupu není jejich zveřejnění, anebo je-li jejich účelem pátrání po mladistvém. Totéž obdobně platí o sdělení informací probačním úředníkem dalším osobám, pokud je jejich sdělení nutné pro získání informací, které se vztahují k vypracování zprávy vyžadované tímto zákonem, nebo bez nichž nelze kvalifikovaně provádět dohled nad mladistvým nebo o něj pečovat, popřípadě kontrolovat plnění podmínek a omezení, které mu byly stanoveny, a zjistit bezpečnost osob, jež s ním přicházejí do kontaktu.

Podle § 53 odst. 4 zákona číslo 218/2003 Sb. jsou osoby, kterým byly sděleny informace podle § 53 odst. 2 zákona číslo 218/2003 Sb., povinny uložit tyto sdělené informace odděleně od jakýchkoli dalších záznamů o mladistvém, kterého se tyto informace týkají a zajistit, pokud tento zákon nestanoví jinak, aby nikdo další neměl k těmto informacím přístup.

Podle § 92 odst. 3 zákona číslo 218/2003 Sb. platí ustanovení § 53 zákona číslo 218/2003 Sb. o rozsahu zákazu zveřejňování informací o mladistvém obdobně i v řízení ve věcech dětí mladších patnácti let.

Podle § 26 zákona číslo 200/1990 Sb. v platném znění, se pak přestupku dopustí ten, kdo v rozporu se zákonem uveřejní informaci o provinění spáchaném mladistvým nebo informaci z řízení ve věci mladistvého, anebo informaci z řízení ve věci dítěte mladšího patnácti let a uvede přitom jeho jméno, příjmení nebo jiné okolnosti, z nichž lze usuzovat na jeho osobu, anebo kdo v této souvislosti zveřejní podobiznu mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let. Za tento přestupek lze uložit pokutu do výše 50 000,-Kč.

Poučovaná osoba

Příloha č. 6: Usnesení policijního orgánu o odložení věci ve smyslu ust. §159a/8 tr. řádu ve spojení s ust. §11/1 písm. d) tr. řádu v důsledku nepřipustnosti tr. stíhání, neboť jde o osobu, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
OR Havlíčkův Brod

SLUŽBA KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ - OOK, HUSOVA 2894, 580 02 HAVLÍČKŮV BROD

Č.j.:ORHB-474/TC-70-2006

Havlíčkův Brod 08.09.2006

Usnesení

Toto usnesení nabylo právní moci

dne 19. 9. 2006

v Havl. Brodě dne 20. 9. 2006

Policejní orgán Okresního ředitelství Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod rozhodl takto:

Podle § 159a odstavce 2 trestního řádu ve spojení s ustanovením § 11 odstavec 1 písmeno d) trestního řádu se **o d k l á d á**

věc podezření ze spáchání trestného činu - činu jinak trestného, který by byl právně kvalifikován jako trestný čin ublížení na zdraví ukončený ve stadiu pokusu dle § 8 odst. 1 tr. zákona k § 222 odst. 1 tr. zákona, kterého se měl dopustit

VÁCLAV . . . . ., nar. . . . . v . . . . ., trvale bytem . . . . .

tím, že

dne 18.4.2006 v době kolem 11.00 hod. o přestávce v Základní škole Habry - třídě 7A, okr. Havlíčkův Brod, po předchozím vzájemném napadání - házením křídami a mokrou houbou a taháním se za oděv, uhodil pěstí poškozeného nezl. Jana

. Havl. Brod do pravé tváře, ten podezřelého uchopil za vlasy a táhl ho, sám couvající, ze třídy na chodbu školy, kde chtěl podezřelého předat službu konajícímu kantorovi, přičemž podezřelý Václav . . . . . v místech u vstupních dveří mezi třídou a chodbou vyndal ukrytý černý zavírací nůž nezj. značky s čepelí o délce 7,5 cm a úmyslně bodl poškozeného Jana do levé bederní krajiny pod 12 žebrem asi 6 cm od trnů L obratlů a poté ještě máchl nožem po levé noze poškozeného, kterého již nezasáhl, ale nožem prořízl levou nohavici kalhot v místě nad kolenem, kdy při tomto napadení poškozený utrpěl bodné poranění, konkrétně podélně orientovanou ránu délky 1,5 cm mírně rozšířenou jdoucí přes zádivou fascii do svaloviny s bodným kanálem 4 cm, bez zásahu jiných orgánů, přičemž toto poranění si vyžádalo ošetření nejprve u obvodního lékaře v Habrech s převozem na chirurgické odd. Nemocnice Havlíčkův Brod a následnou hospitalizací na dětském odd. Nemocnice Havl. Brod do 22.4.2006, při napadení došlo k poškození oděvu nezletilého, konkrétně svetru, trička žluté barvy, tílka zelené barvy, manžestrových kalhot, čímž byla poškozenému způsobena škoda ve výši nejméně 500,- Kč,

protože trestní stíhání je nepřipustné
neboť jde o osobu, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná

Odůvodnění

Dne 18.4.2006 telefonicky oznámil na Policii ČR Bohdan bytem . . . . ., okr. Havl. Brod, že jeho syn Jan byl téhož dne kolem 11.00 hod. bodnut svým spolužákem Václavem . . . . . nožem do zad v Základní škole Habry o přestávce mezi vyučovacími hodinami. Na základě tohoto oznámení se na místo dostavila kompletní výjezdová skupina Okresního ředitelství Policie ČR Havlíčkův Brod včetně hlídky Obvodního oddělení Policie ČR Golčův Jeníkov. Uvedeného dne tj. 18.4.2006 byly ve smyslu ust. § 158 odst. 3 tr. řádu zahájeny úkony trestního řízení ve věci, ředitelka ZŠ Habry - Mgr. Eva Doležalová dobrovolně vydala orgánům policie předmětný kapesní nůž, se kterým měl Václav . . . . . poranit poškozeného Jana

matka poškozeného - Júlia uvedeného dne dobrovolně vydala
 orgánům Policie ČR pletený svetr červené barvy, bílé manšestrové kalhoty, pánské
 bavlněné tričko žluté barvy, dne 21.4.2006 vvdal orgánům policie spolužák jmenovaných -
 Jakub mobilní telefon zn. NOKIA
 3220, na kterém měl být částečně zaznamenán popisovaný incident.

K případu byl vyslechnut podezřelý nezl. Václav . . . . ., dále poškozený nezl. Jan
 Hudec, jeho matka - Júlia poškozeného - Bohdan

ředitelka ZŠ Habry - Mgr. Eva Doležalová, v té době služukonající dozor na
 chodbě - učitel ZŠ Habry Pavel Novák Dále byli požádáni o podání
 vysvětlení dle ust. § 158/5 tr. řádu spolužáci V. . . . . a J. Hudce - Jakub

Denisa . . . . . Kateřina

Lenka . . . . . Júlia

Lukáš Krupauer nar. 13.11.1992, Martina Nováková nar. 2.1.1993, Veronika Novotná nar.

, Tomáš . . . . ., Petr

7.2.1993, Miroslav Provazník nar. 4.11.1992, Šárka Prosová nar. 24.2.1993, Jitka

primář dětského oddělení Nemocnice Havlíčkův Brod prim. MUDr. Václav Miláček. Byly
 provedeny prověrky výpovědí na místě samém a to jak podezřelého Václava . . . . ., taktéž
 poškozeného Jana . . . . . Do spisu byly opatřeny zprávy z Nemocnice Havlíčkův Brod ke
 zranění poškozeného (propouštěcí zpráva, zpráva o ambulantním vyšetření a odborné
 vyjádření ke zranění poškozeného).

Znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství - MUDr. Petr Uhlíř vyhotovil
 znalecký posudek, ze kterého krom ostatního vyplývá, že poškozený Jan Hudec utrpěl
 bodné poranění v bederní oblasti vlevo délky asi 1,5 cm a asi 4 cm do hloubky, spodina
 rány byla pevná, bez krvácení, revize neprokázala bodný kanál do dutiny břišní. Předmětná
 bodná rána byla tedy situována do svaloviny a nezasáhla bezprostředně životně důležité
 orgány. Ze soudně-lékařského hlediska lze konstatovat, že poškozený utrpěl takové
 poranění, které lze charakterizovat jako ublížení na zdraví v užším slova smyslu, tedy
 prosté (bez bezprostředního zasažení životně důležitých tkání, orgánů a struktur těla).
 Vedení nástroje bylo uskutečněno s největší pravděpodobností až jistotou švihovým
 způsobem nástroje vůči tělu poškozeného do levé bederní krajiny a to násilím malé až
 střední intenzity. Nelze vyloučit, že při vedení nástroje takovéhoho charakteru a parametrů
 větší intenzitou mohlo dojít ke vzniku poškození nitrobřišních prostor se zasažením životně
 důležitých orgánů, případně nervově cévních svazků, které zde procházejí a tím i k existenci
 výraznějšího krvácení, eventuálně v krajním případě k bezprostřednímu ohrožení života
 s následky děletrvajícího či trvalého charakteru. Dle jmenovaného znalce pouze shodou
 šťastných okolností nedošlo u poškozeného k výraznějším intenzivnějším poraněním
 dalších, resp. i životně důležitých orgánů s trvalejšími či trvalými následky ve smyslu
 poranění závažných tělesných struktur a tkání. Z dodatku k posudku vypracovaného MUDr.
 Petrem Uhlířem dále vyplývá, že nelze zcela vyloučit, že vznik poškození nitrobřišních
 prostor se zasažením životně důležitých orgánů, případně nervově cévních svazků, které
 zde procházejí a tím i k existenci výraznějšího krvácení, mohlo v eventuelním případě,
 resp. v krajním případě dojít ze soudně-lékařského hlediska i k těžké újmě na zdraví a to za
 předpokladu, pokud by byl úder veden velkou či extrémní intenzitou a tím zasáhnout i
 životně důležité orgány, což by vedlo v konečném důsledku i k případnému
 bezprostřednímu ohrožení života, resp. děletrvajícím či trvalým následkům. Použitím
 předloženého ostrého, resp. bodného nástroje takových parametrů, který byl znalci
 předložen, by mohlo dojít k výše uvedeným traumatickým změnám a to zejména v případě
 kdyby byl úder veden o několik cm výše či níže (předpoklad poranění samotné břišní
 stěny, nadledviny, struktur ledviny, klíček tenkého či tlustého střeva apod.). Na Policii ČR
 - SVČK, Odboru kriminalistické techniky a expertiz byly provedeny mechanoskopická,
 chemická a fyzikálněchemická expertiza za základě předložených, výše popsaných
 zajištěných věcí.

Z provedeného prošetřování je patrný závěr, že se nezletilý Václav . . . . ., gen. shora, výše popsaného protiprávního jednání, které by právně bylo kvalifikováno jako trestný čin ublížení na zdraví dle ust. § 222 odst. 1 tr. zákona, ukončený ve stadiu pokusu dle ust. § 8 odst. 1 tr. zákona, dopustil.

Vzhledem k tomu, že Václav . . . . . je osoba, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná, rozhodl jsem, jak je uvedeno ve znělce tohoto usnesení a toto své rozhodnutí považuji tímto za zcela **odůvodněné**.

Nikdo nesmí, nestanoví - li to zák. č. 218/2003 Sb. jinak, jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat (§ 53 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb.) - nebezpečí vystavení se sankce dle ust. § 26 zák. č. 200/1990 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Poučení: Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou je možno podat do tří dnů od doručení u policejního orgánu, který usnesení vydal. Stížnost má odkladný účinek.

por. Libor Zadina
policejní komisař

Zásilka u dne .....

Otisk de vyd

tná

Otisk de vyd

ALENA

Odeslatel: **POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY**
Centrální ředitelství
služba kriminalní policie a vyšetřování
SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OBLASTI
Havlíčkův Brod

11-90

DODEJKA

Č.j.0 RHB-474/TČ-70-2006 §159a/2 tr.ř. ZD

Adresát: Jůlia ( )

Potvrzují převzetí této zásilky dne 12.9.2006 podpis

Potvrzují převzetí této zásilky dne 12.9.06 podpis

Příloha č. 7: Předložení spisového materiálu policejním orgánem o
POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY prošetření činu jinak trestného,
ORH Havlíčkův Brod kterého se dopustila osoba mladší
patnácti let.

SLUŽBA KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ - OOK, HUSOVA 2894, 580 02 HAVLÍČKŮV BROD

Č.j.:ORHB-474/TČ-70-2006

Havlíčkův Brod 21.09.2006

Počet listů: 2

Okresní státní zastupitelství
Štářova 2003
580 01 Havlíčkův Brod

K č.j.1 ZN 867/2006

Nezletilý Václav, nar. . . . . - zpráva o výsledku prošetření činu jinak trestného.

V příloze **p ř e d k l á d á m** spolu s meritorním rozhodnutím ve věci spisový materiál o prošetření činu jinak trestného, kterého se dopustila osoba mladší patnácti let :

nezletilý Václav, nar. . . . . v. . . . . , r.č./ . . . . trv. bytem . . . . .
. . . . . žák 8. ročníku Základní školy v Habrech, okres Havlíčkův Brod,

matka: Marie . . . . . , trv. bytem
dtto, zaměstnána jako pradelna v Ústavu sociální péče ve Zboží, okr. Havl. Brod,

otec: Václav . . . . . trv. bytem dtto, zaměstnán
v Zemědělském družstvu Bačkov, okres Havlíčkův Brod,

pro čin jinak trestný, který by byl právně kvalifikován jako trestný čin ublížení na zdraví ukončený ve stadiu pokusu dle ust. § 8 odst. 1 tr. zákona k § 222 odst. 1 tr. zákona a kterého se nezletilý Václav . . . . . dopustil tím, že dne 18.4.2006 v době kolem 11.00 hod. o přestávce v Základní škole Habry - třídě 7A, okr. Havlíčkův Brod, po předchozím vzájemném napadání - házením křídami a mokrou houbou a taháním se za oděv, uhodil pěstí poškozeného nezl. Jana

. . . . . okr. Havl. Brod do pravé tváře, ten podezřelého uchopil za vlasy a táhl ho, sám couvajíce, ze třídy na chodbu školy, kde chtěl podezřelého předat službu konajícímu kantorovi, přičemž podezřelý Václav . . . . . v místech u vstupních dveří mezi třídou a chodbou vyndal ukrytý černý zavírací nůž nezj. značky s čepelí o délce 7,5 cm a úmyslně bodl poškozeného Jana do levé bederní krajiny pod 12 žebrem asi 6 cm od trnů L obratlů a poté ještě máchl nožem po levé noze poškozeného, kterého již nezasáhl, ale nožem prořízl levou nohavici kalhot v místě nad kolenem, kdy při tomto napadení poškozený utrpěl bodné poranění, konkrétně podélně orientovanou ránu délky 1,5 cm mírně rozšířenou jdoucí přes zádovou fascii do svaloviny s bodným kanálem 4 cm, bez zásahu jiných orgánů, přičemž toto poranění si vyžádalo ošetření nejprve u obvodního lékaře v Habrech s převozem na chirurgické odd. Nemocnice Havlíčkův Brod a následnou hospitalizací na dětském odd. Nemocnice Havl. Brod do 22.4.2006, při napadení došlo k poškození oděvu nezletilého, konkrétně svetru, trička žluté barvy, tílka zelené barvy, manžestrových kalhot, čímž byla poškozenému způsobena škoda ve výši nejméně 500,- Kč.

Ve věci policejní orgán rozhodl dne 8.9.2006 usnesením pod shora uvedeným Č.j. dle ust. § 159a odst. 2 tr. řádu s přihlédnutím k ustanovení § 11 odst. 1 písm. d) tr. řádu, neboť Václav. . . . . je osoba, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná a tudíž je trestní stíhání nepřipustné. Toto usnesení nabylo právní moci dne 19.9.2006.

V příloze rovněž přikládám 1 ks CD nosiče s videozáznamem pořízeném mobilním telefonem Jakuba . . . . . lále 1 ks videokazety " E 60" s nahrávkou pořízenou dne 30.5.2006 při prověrkách výpovědi na místě podezřelého a poškozeného. Zavírací kapesní nůž s kovovou stříenkou černé barvy, který dne 18.4.2006 dobrovolně vydala orgánům policie ředitelka ZŠ Habry - Eva . . . . . řadále uložen ve skladu SKPV PČR Havlíčkův Brod do doby rozhodnutí Okresního soudu v Havlíčkově Brodě.

Za policejní orgán :

por. Zádina Libor
policejní komisař

Příloha č. 8: Návrh na uložení opatření dle § 90/1 zák. č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže podaný Okresním státním zastupitelstvím Okresnímu soudu, soudu pro mládež.

**Okresní státní zastupitelství
580 01 Havlíčkův Brod**

Okresnímu soudu
v Havlíčkově Brodě
soudu pro mládež

OKRESNÍ SOUD V HAVLÍČKOVĚ BRODĚ	
podáno poštou	podáno osobně
v hod.	
DOŠLO 27. 09. 2006	
.....krát.....příl.....epis	
Kolek.....ké	

1 ZC 30/2006 - 7

Právní úřad Okresní státní zastupitelství Služba právního zastupitelství 580 01 Havlíčkův Brod	
Dotle:	29-09-2006
Čj.:	
Přílohy:	

Okresní státní zastupitelství v Havlíčkově Brodě

v právní věci

účastníků

1. nezletilý Václav ..... nar. .... v ..... r. č. ....
trvale bytem ..... zastoupený opatrovníkem, který bude soudem
ustanoven pro řízení podle § 91 odst. 2) zákona č. 218/2003 Sb.,
2. matka: Marie ..... bytem .....
3. otec: Václav .....
4. orgán sociálně právní ochrany dítěte: Městský úřad Havlíčkův Brod,

podává

návrh na uložení opatření podle § 90 odst. 1) zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

Počet stejnopisů: pět

Příloha: spis Policie ČR, Okresního ředitelství Havlíčkův Brod, Služby kriminální policie a vyšetřování, č.j.: ORHB-474/TČ-70-2006, včetně příloh spisu, a to 1 kusu VHS s videozáznamem prověrek výpovědí na místě a 1 kusu CD s videozáznamem z mobilního telefonu (po skončení řízení žádám spis s oběma přílohami vrátit uvedené součásti Policie ČR).

Navrhovatel je dle ustanovení § 11 odst. 2 písm. a) zák. č. 549/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, v řízení na uložení opatření podle § 90 odst. 1) zák. č. 218/2003 Sb., osvobozen od soudních poplatků.

I.

Policejní orgán Policie ČR, Okresního ředitelství Havlíčkův Brod, Služby kriminální policie a vyšetřování, usnesením č.j.: ORHB-474/TČ-70-2006 ze dne 8. 9. 2006 podle § 159a odst. 2) tr. řádu s přihlédnutím k ustanovení § 11 odst. 1 písm. d) tr. řádu odložil věc spáchání činu jinak trestného, který by byl právně kvalifikován jako trestný čin ublížení na zdraví dle § 222 odst. 1) tr. zákona, nedokonaný, ukončený ve stádiu pokusu dle § 8 odst. 1) tr. zákona, kterého se dopustil nezletilý Václav . . . . . nar. . . . . v . . . . . , r. č. . . . . , trvale bytem . . . . . , žák Základní školy Habry, neboť trestní stíhání je nepřipustné z důvodu nedostatku věku nezletilého. Uvedeného činu se dopustil nezletilý tím, že dne 18. 4. 2006 kolem 11,00 hod. ve třídě 7.A Základní školy Habry po předchozím vzájemném napadání – házením křídami a mokrou houbou a taháním se za oděv, uhodil pěstí do pravé tváře nezletilého Jana . . . . . uchopením za vlasy a jeho tažením na chodbu ke službu konajícímu učiteli, přičemž v místech u vstupních dveřích mezi třídou a chodbou Václav . . . . . vytáhl svůj kapesní nůž délky 10,6 cm, s bočním vystřelovacím otvíráním, s čepelí o délce 7,5 cm a úmyslně Jana . . . . . podl tímto nožem do levé bederní krajiny pod XII. žebrem cca 6 cm od trnu bederních obratlů a poté se máchnutím nožem snažil zasáhnout levou nohu poškozeného, což se mu nepodařilo, ovšem prořízl levou nohavici kalhot v místě nad kolenem, svým jednáním poškozenému způsobil bodné poranění – podélně orientovanou ránu délky 1,5 cm mírně rozšířenou, jdoucí přes zádovou fascii do svaloviny, s bodným kanálem 4 cm, bez zásahu vnitřních orgánů, uvedené zranění si vyžádalo lékařské ošetření poškozeného u obvodní lékařky v Habrech a na chirurgickém oddělení Nemocnice Havlíčkův Brod, s hospitalizací poškozeného do 22. 4. 2006, kdy byla provedena revize rány, a následnou domácí léčbou, přičemž pouze shodou šťastných okolností u poškozeného nedošlo k výraznějším intenzivnějším poraněním dalších, případně i životně důležitých, orgánů s trvalejšími či trvalými následky, v důsledku uvedeného zranění byl poškozený po dobu nejméně čtyř týdnů omezen na běžném způsobu života, když zranění se projevovalo krvácením, bolestí a poškozený byl nucen zachovávat klidový režim; poškozením oděvu způsobil Janu . . . . . škodu ve výši nejméně 500,- Kč. Vzhledem k tomu, že nezletilý Václav . . . . . si protiprávnosti svého jednání byl vědom, jednalo se o čin jinak trestný.

Důkaz:

- usnesení Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, ze dne 8. 9. 2006, č. j.: ORHB-474/TČ-70-2006,
- výpověď nezletilého sub 1), uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 23 - 27,
- výpověď nezletilého Jana . . . . . uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 28 - 33,
- výpověď Júlie . . . . . uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 34 - 39,
- výpověď Bohdana . . . . . uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 44 - 45,
- výpověď Mgr. Evy . . . . . uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 46 - 50,
- výpověď Pavla . . . . . uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 51 - 54,

- *výpověď Jakuba* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 55 - 58,
- *výpověď nezletilé Denisy* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 59 - 62,
- *výpověď nezletilé Lenky* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 63 - 65,
- *výpověď nezletilé Kateřiny* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 66 - 67,
- *výpověď nezletilé Lenky* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 68 - 69,
- *výpověď nezletilé Júlic* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 70 - 71,
- *výpověď nezletilého Lukáše* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 72 - 73,
- *výpověď nezletilé Martiny* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 74 - 75,
- *výpověď nezletilé Veroniky* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 76 - 77,
- *výpověď nezletilého Tomáše* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 78 - 79,
- *výpověď nezletilé Žanety* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 80 - 81,
- *výpověď nezletilého Petra* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 82 - 83,
- *výpověď nezletilého Miroslava* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 84 - 85,
- *výpověď nezletilé Šárky* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 86 - 87,
- *výpověď nezletilé Jitky* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 88 - 89,
- *výpověď nezletilé Kláry* uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 90 - 91,
- *výpověď MUDr. Václava Miláčka*, uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 92 - 94,
- *protokoly o vydání věci*, uvedené ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 13, 14, 15, 19, 22,
- *protokoly o prověrce výpovědi + fotodokumentace*, uvedené ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 95 - 98, 99 - 102, 103 - 106, 107 - 110, včetně videozáznamu prověrek výpovědi na místě, který je přílohou spisu (zaznamenáno na VHS),
- *protokol o ohledání místa činu + náčrtek + fotodokumentace*, založené ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 112, 113, 114 - 119,
- *protokol o ohledání věci*, uvedený ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. č. l. 120,
- *znalecký posudek MUDr. Petra Uhlíře*, znalce z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, včetně dodatku posudku, uvedený ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 124 - 138, 139 - 140,

- lékařské zprávy o zranění poškozeného, uvedené ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 141 – 142, 143, 144, 146,
- zpráva České školní inspekce, Inspektorátu v kraji Vysočina, Jihlava, o výsledku šetření stížnosti Bohdana a Júlie uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 153 – 156,
- protokol o kontrole Základní školy Habry provedené Českou školní inspekcí, uvedený ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 158 – 162,
- odborná vyjádření Policie ČR, Správy Východočeského kraje, Odboru kriminalistické techniky a expertiz, Hradec Králové, uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 164 – 169, 171 – 172,
- fotografie pořízené z videonahrávky z mobilního telefonu, uvedené ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 175 – 177,
- CD s videozáznamem, který při činu pořídil na svém mobilním telefonu Jakub Schwarz, který je přílohou spisu.

II.

Zprávou Městského úřadu Havlíčkův Brod, odboru sociálních věcí, oddělení péče o rodinu a děti, se podává, že nezletilý dosud nebyl v jejich evidenci. Vyrůstá spolu se starší sestrou v úplné rodině, rodina žije společně s otcovými rodiči, kteří pomáhají s výchovou dětí, soužití je dobré. Ve škole je nezletilý méně soustředěný, vyrušuje, je třeba na něho více dohlížet, napomenutí respektuje. Jeho aktivita při vyučování je kolísavá, během přestávek je hyperaktivní, impulzivní, se sklonem k potyčkám a konfliktům. Ke svým přestupkům se přiznává. Spolupráce školy s rodiči je dobrá. Ve volném čase se nezletilý věnuje hlavně sportu, spolu s otcem pracuje na zahradě a pomáhá mu i při jeho dalších aktivitách. V dětství nezletilý trpěl sekundární epilepsií, stále dojíždí na kontroly k dětskému psychiatrovi a neurologovi, nyní je již dlouhodobě bez medikace. Podle rodičů s ním doposud nebyly výchovné problémy, nezletilý je ze svého jednání nešťastný a lituje ho, nůž si do školy nevezl proto, aby někomu ublížil, ale proto, že se s ním chtěl pochlubit, přestože si byl vědom toho, že jedná proti školnímu řádu. Rodina požívá v místě bydliště velmi slušné pověsti. Shodné skutečnosti vyplývají i z charakteristiky žáka, kterou vypracovala ředitelka Základní školy Habry, s tím, že k posílení kázně nezletilého škola přijala následující opatření: 5. 12. 2001 – důtka třídního učitele za nevhodné chování během vyučování, 29. 4. 2003 – důtka třídního učitele za neplnění školních povinností, 23. 6. 2005 – důtka ředitele školy za krádež, 19. 4. 2006 – návrh na sníženou známku z chování. Podle lékařské zprávy MUDr. Pavla Taubera, Dětská neurologie a psychiatrie Havlíčkův Brod, poskytnuté na základě souhlasu zákonných zástupců nezletilého, je nezletilý pacientem uvedené ambulance od 17. 1. 1994, sledován pro diagnózu epilepsie. Vzhledem k stálému výskytu záchvatových projevů na elektroencefalografu nadále sledován, i když poslední záchvat se u něho vyskytl v roce 1995. Dále je pozorován syndrom dětského neklidu, nezletilý není od roku 2003 medikován. Uvedené onemocnění snižuje možnost rozpoznat protiprávnost jednání, bývá často spojeno s impulsivitou a afektivní labilitou.

Důkaz:

- výpovědi účastníků sub. 1) až 3),
- zpráva Městského úřadu v Havlíčkově Brodě ze dne 19. 5. 2006, založená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 180,

- zpráva Městského úřadu Havlíčkův Brod ze dne 26. 4. 2006, založená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 181,
- školní hodnocení nezletilého, založené ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 182,
- zpráva MUDr. Pavla Taubera, uvedená ve spise Policie ČR, Služby kriminální policie a vyšetřování Havlíčkův Brod, na č.l. 148,
- odborné vyjádření zpracované na základě pedagogicko – psychologického vyšetření nezletilého, jehož vyžádání se navrhuje.

III.

Vzhledem k tomu, že se nezletilý dopustil se zbraní závažného činu jinak trestného, přičemž ze zprávy školy je zřejmé, že jde o konfliktní osobnost, když je třeba přihlédnout i k lékařské zprávě ohledně nezletilého a k věku nezletilého, který se blíží trestní odpovědnosti, jsou pochybnosti o tom, zda bez uložení opatření podle zákona č. 218/2003 Sb. je zajištěno řádné a účinné výchovné působení na dítě. Protože je nutno zvolit takové opatření, při kterém bude možné na jedné straně sledovat chování dítěte v rodině i způsob výchovného působení rodičů, na straně druhé pozitivně vést dítě k životu v souladu se zákonem, jeví se vhodným opatřením dohled probačního úředníka podle § 93 odst. 1 písm. a) zákona č. 218/2003 Sb.

Důkaz:

- jako sub. II.

IV.

Vzhledem ke shora uvedeným skutečnostem navrhuji vydání tohoto

rozsudku:

Nezletilému Václavu . . . . . nar. . . . . , se ukládá
dohled probačního úředníka.

V Havlíčkově Brodě dne 26. září 2006

Za správnost vyhotovení

Státní zástupce
JUDr. Marcela Jiráková

DOTAZNÍK

Tento dotazník je dobrovolný. Správnou odpověď prosím zakroužkujete. Pakliže nebudete chtít na nějakou z kladených otázek odpovídat, nemusíte. Poznamenejte pouze u příslušné otázky, že odpovídat nechcete. Dotazník je čistě anonymní. Žádám vás, aby jste odpovídali podle pravdy a skutečnosti.

A. Výzkum zaměřený na současný způsob života mladistvých:

1) Žijete ve společné domácnosti s oběma svými rodiči?

a) ANO

b) NE

2) Komu se svěřujete se svými problémy?

a) rodičům

b) kamarádům

c) nikomu

3) Dopustil(-a) jste se někdy v minulosti vědomě trestné činnosti či přestupku?

a) ANO

b) NE

4) Dodržujete řádně školní docházku?

a) ANO

b) NE

5) V kolika letech jste měli první pohlavní styk?

a) pod 15 let

b) 15 – 18 let

c) nikdy

6) Měli jste pouze jednoho partnera, nebo je střídáte?

a) jednoho

b) více

c) žádného

7) Byl(-a) jste někdy na brigádě?

a) ANO

b) NE

8) Jakého nejvyššího vzdělání by jste chtěl(-a) dosáhnout?

a) základní

b) střední odborné

c) středoškolské s maturitou

d) vysokoškolské

9) Navštěvujete zábavný či vzdělávací kroužek mimo vyučování?

a) ANO

b) NE

10) Zajímáte se o dění v České republice a v zahraničí (sledujete zpravodajství, čtete denní tisk)?

a) ano, pravidelně

b) ano, občas

c) ne, nezajímá mě to

B. Výzkum zabývající se mladistvých ve vztahu ke zdraví:

- 1) Myslíte si, že žijete zdravě, dodržujete zásady zdravého životního stylu?
a) ANO   b) NE   c) ne, nevím co to je
- 2) Kouřil(-a) jste někdy, jestliže ano, v kolika letech poprvé?
a) ne, nikdy   b) ano, pod 15 let   c) ano, 15-18 let
- 3) Užíval(-a) jste někdy drogy (marihuana, pervitin,...), jestliže ano, v kolika letech poprvé?
 a) ne, nikdy   b) ano, pod 15 let   c) ano, 15-18 let
- 4) Pijete alkoholické nápoje, jestliže ano, od kdy?
a) ne, nepiji   b) ano, občas od 15-ti let   c) ano, pravidelně od 15-ti let   d) ano, před 15-ti lety
- 5) Jak často sportujete?
a) každý den   b) 1 x za 3 dny   c) 1 x za týden   d) nesportuji
- 6) Víte co znamená BMI (body mass index)?
 a) ANO   b) NE
- 7) Do které kategorie by jste se zařadil(-a)?
a) podváha   b) normální váha   c) nadváha   d) obezita
- 8) Volný čas trávíte nejvíce?
a) u televize   b) u počítače   c) učením   d) sportem
- 9) Dokážete charakterizovat slovo „vegetariánství“?
a) ANO   b) NE
- 10) Víte, co je „JÓGA“ a setkal(-a) jste se s ní někdy?
a) ANO   b) NE

Děkuji za ochotu a pravdivé odpovědi.